

2
MARWEIDDIAD PECHOD

MEWN

CREDINWYR:

YN DANGOS,

Ei ANGENRHEIDRWYDD, a'r NATUR o hono;

YNGHYD A'R

ATTEBIAD i amryw ACHOSION CYDWYBOD,

Ymherthynas i'r unrhyw.

Gan y Duwiol a'r Dyfgedig

JOHN OWEN, D. D.

At yr hyn y rhagfleanir,

BYRHANES

O

FYWYD a MARWOLAETH yr AWDWR,

Newydd ei gyfieuthu i'r Gymraeg.

RHUF. vi. 12, 14.

*Na theyrnased Pechod gan hynny, yn eich Corph marwol,
i ufuddhâu o benoch iddo yn ei Chwantau.*

Oblegyd nid ydych chwi dan y Ddeddf eithr dan Râs.

Colos. iii. 5.

Marwhêch gan hynny eich Aelodau y rhai sy ar y Ddaear.

MWYTHIG:

ARGRAFWYD GAN B. PARTRIDGE A J. HODGES.

YN Y FLWYDDYN M, DCC, XCVI.

CONFIDENTIAL

SECRET

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

CONFIDENTIAL

H A N E S

Bywyd a Marwolaeth y Parchedig Ddifeinydd ac Awdwr
J O H N O W E N, D. D.

GAN fod y Traethawd canlynol yn un o'r Rhannau Gyntaf o waith y Parchedig JOHN OWEN, a ofodwyd allan yn *Gymiraeg*; ac y dychon fod y rhan fwyaf o'r Cymry heb ddëall, na darllain ei Waith yn *Saesonaeg*, ac am hynny yn anhyspys o'r Awdwr, tybiwyd yn gymmwys ddodi'r HANES FER a ganlyn o hono, yn y lle hwn.

Fe gafodd ei achau neu ddechreuad oddi wrth LEWIS OWEN, o'r *Llwyn*, gerllaw *Dolgellau*, yn Sir *Feirionydd*, Yswain; yr hwn ydoedd ŵr bonheddig âg etifeddiaeth ganddo o gylch Tri Chant o bunnau yn y flwyddyn. Y pendefig hwn ydoedd â'i ddisgyniad, o ran gwaedoliaeth, oddi wrth fab ieuangaf LLYWELYN ap GWRGAN, Tywysog *Morgannwg*, ac Arglwydd *Caerdydd*. Yr ydoedd wedi ei ofod mewn sefyllfa neu swydd anrhydeddus yn y wladwriaeth gan y Brenhin HARRI'r *Wythfed*; pa un a gyflawnodd gyd â pharch ac awdurdod tan deyrnasiad y Brenhin hwnnw, gyd â theyrnasiad EDWARD y *Chwechfed*, y Frenhines MAIR, a rhan o Deyrnasiad ELISABETH.

Pan ydoedd yn Ben-Sirydd gwlad *Merionydd*, bu achosion arno i fyned i'r llŷs wladol neu seffiwn yn *Nhrefaldwyn*; ac yn ei ddychweliad adref oddi yno, efe a syrthiodd yn anhappus i blith yspeilwyr, o ba rai yr oedd amryw frodyr, a elwid *Gwillied Cochion y Dugoed*, ymhlwyf *Mallwyd*; lle ag oedd y pryd hynny yn anhawdd ac yn beryglus i'w dramwyo gan anialwch. Wedi i'r lladron sicrhâu llidiart ar y ffordd trwy ba un yr ydoedd i fyned, pan ddaeth efe i'r lle, gollyngasant faeth atto, yr hon a aeth trwy ei ben ef ac a'u lladdodd: ac yno y gosodwyd croesbren i fynu (yn ol defod y Papistiad) i arwyddocâu y lle y syrthiasai: ac fel yr oedd y teitl *Barwn* wedi ei ganiattâu iddo gan y Brenhin, gelwid y llidiart dywededig gerllâw iddi, yn *Llidiart Croes y Barwn*; yr hwn hefyd a elwir *Llidiart y Barwn* hyd y dydd hwn.

HANES BYWYD ,

GRIFFITH, yr hwn ydoedd bummed mab i'r gwr bonheddig uchod, oedd iddo ferch a'i henw **SUSAN**, yr hon a ddyweddiwyd ag **HUMPHREY**, câr iddi, yr hwn ydoedd o'r un teulu neu waedoliaeth. Bu iddynt hwy bymtheg o feibion ; ar ieuangaf o honynt, sef *Harri*, ydoedd dâd yr Awdwr parchedig, pa un a fydd gwrthddrych y goffadwriaeth ganlynol. Cafodd ef, sef **HARRI OWEN**, ei ddwyn i fynu yn ysgothâig, a'i anfon i'r Brif ysgol yn Rhydychen ; lle, wedi iddo aros dros rai blynyddau, cafodd ei urddau, a'i ddewis yn weinidog mewn lle a elwid *Stadham*, Swydd *Rhydychen*. Efe a gyfrifid yn un o'r *Puritaniaid*, eblegyd ei *sêl* a'i ddiwydrwydd yn y weinidogaeth, yn yr amser boreuol hwnnw o'r diwygiad. Efe a briododd wraig grefyddol, a bu amryw o blant iddynt ; a chweddi treulio nifer o flynyddoedd yn ddefnyddiol ac yn barchedig yn y weinidogaeth, efe a fu farw mewn oedran teg ac yn llawn o ddyddiau.

IOAN ydoedd ei ail fab, yr hwn a anwyd yn *Stadham*, yn y flwyddyn 1616. Efe a gafodd ei ysgol-ddysg yn *Rhydychen* : a chan ei fod yn fachgennyn o amgyffred cryf, ac o ddeall cyflym, efe a gynnodd i'r fath raddau a wybodaeth, hyd yn oed yn ei febyd, fel y gwnaethpwyd derbyniad o hono i Ysgoldy'r Frenhines (*Queen's College*) tan y dysgedig **DR. BARLOW**, yn ol hynny Esgob *Lincoln*, yn ddeuddeg mlwydd o oedran : cafodd y teitl o Athraw'n y Celfyddydau, (*Master of Arts*) cyn ei fod yn ugain. Efe a ddilynodd y gwaith o astudio a myfyrio ar bob math o ddysgeidiaeth gyd â diwydrwydd anarferol ; gan goniattau iddo ei hun bedair awr o gŵsg yn y nos yn unig, tros rai blynyddau ; yr hyn ydoedd brawf eglur o'i fywiogrwydd a'i rymmufder, yn gystal a'i syched am bob mât o ddysgeidiaeth.

Trwy gydol yr amser y bu yn aros yn y Brif-ysgol, (ac efe etto yn anadnabyddus o rym duwioldeb) ei holl amcan a'i ddiben ydoedd yn ei ymarferiad di flin o ddysgeidiaeth, derchafu ei hun i ryw fawredd neu sefyllfa anrhydeddus yn y wlad neu'r eglwys, pa un o'r ddau nid oedd yn gofalu cymmaint i'w ddewis y pryd hynny. A chan fod ei dâd yn ieuangaf o bymtheg o feibion, a chanddo deulu lliosog ei hun, ni allai dreulio yn helaeth oddi

wrtho

Parchedig JOHN OWEN, D. D.

wrtho yn y Brif-ysgol: ond fe gafodd ei fab gynnorthwy digonol gan ewythr iddo, frawd ei dad, yr hwn ydoedd ŵr bonheddig âg etifeddiaeth helaeth yng Nghymru yn perthyn iddo: a'r hwn, gan nad oedd plant ganddo ei hun, a amcanodd Setydlu yr etifeddiaeth arno ef. Efe a fu byw yn *Rhydychen* hyd onid oedd yn un mlwydd ar hugain o oedran; o ba amfer allan, efe a gyfarfyddodd â chyfnewidiadau, neu ragluniaethau hynod yn ei fywyd.

Yngylch y flwyddyn 1636, pan ddarfu i'r Dr LAUD, Archelegob *Caergawnt*, a Phrif-gangellwr *Rhydychen* y ddyddiau hynny, wasgu amryw seremonïau a thraddodiadau dynol a'r y Brif-ysgol nad oeddynt yn anferedig: Mr. OWEN yr hwn y pryd hynny a dderbynialai y fath râdd o oleuni, ag i adnabod gwahaniaeth rhwng gwir a gau awdurdod, ynghyd â'r breintiau perthynol i ddynion a Christ'nogion, ni adawai ei gydwybod iddo ymoltwng i'r gosodiadau caethiwus rhagddywedig. Pa fodd bynnag, yr oedd elw neu'r tebygolrwydd o dderchafiad yn dadleu am ei gydsyniad; etto ystyriaethau mwy pwyfig o naturiaeth grefyddol a gafodd y blaen yn ei feddwl; canys yr oedd y fath o argraphiadau grafol erbyn hyn wedi eu gweithredu arno, ag a barodd ynddo fawr ddymuniad am ychwaneg o burdeb mewn crefyddol addoliad, a diwygiad pellach yn yr eglwys. Y cyfnewidiad yma yn ei farn a ddatguddiodd ei hun yn fuan: ei gyfeillion o'r blaen a ymneillduasant oddi wrtho fel un wedi ei lygru gan Buritaniaeth; ac yn fyr, yr oedd wedi myned yn fath wrthddrych o ddirmyg a chafineb oddi wrth y blaid *Laudensiaidd*, ag y gorfu iddo ymadael a'r Brif-ysgol. Yn fuan, pa fodd bynnag, ar ol hynny, yr ydys yn barnu iddo gymmeryd urddau Offeiraddol, ac a aeth yn Gaplan, neu weinidog teuluol i un Syr ROBERT DORMER, o *Ascott*, yn Swydd *Rhydychen*; ynghyd ag athraw i fab hynaf y gwr enwog hwnnw.

Ar ddechreuad y gwrthryfel rhwng y Brenh i CHARLES I. â'r Senedd neu'r *Parliament*, cafodd Mr. OWEN ei dueddu i amddiffyn achos y Senedd; yr hyn a barodd i'w ewythr yng Nghymru, a fuasai yn gynnorthwywr iddo yn y Brif-ysgol, (yr hwn ydoedd yn wrefog amdd.)

HANES BYWYD y

amddiffynwr y Goron} dramgwyddo wrtho, ac ymddial arno yn y fath fodd ag i'w fwrw yn llwyr allan o'i ffafr, gan Sefydlu ei *stad* neu etifeddiaeth ar un arall, heb adael dim iddo ef yn ei ewyllys. Yr oedd yn awr yn byw yn Gaplan yn nheulu yr Arglwydd JOHN LOVELACE, yn *Berk-sir*; yr hwn, er ei fod o du'r Brenhin, a ymddygodd tu ag atto ef yn dra thirion. Ond ei gyfaill ardderchog hwn wedi cael ei alw o'r diwedd i ymgyffylltu â byddinoedd y Brenhin, gorfu yn y cyfamfer i Mr. OWEN ymadael â'i sefyllfa yno, ac ymfymmud i *Lundain*, lle yr ydoedd yn hollol ddieithr ac anadnabyddus; etto fe wnaeth ei drigfan y tro hwn yn y brif-ddinas tros ennyd o amser.

Yr ydm i ddeall ei fod yn llafurio yn awr er's rhai blynyddau dan flinder meddwl ac amheuaeth oblegyd ei gyflwr; ond amser yr Arglwydd a ddaethai i ben yn awr i'w ryddhau ef. Ar un dydd Sabbath digwyddodd iddo fyned gyd âg un Mr. OWEN, câr iddo, i eglwys *Aldermanbury*, yn *Llundain*, gyd â bwriad i wrando gweinidog enwog oedd yno y pryd hynny, a elwid EDMUND CALAMY. Wedi disgwyl dros hir amser, adnabuwyd fod Mr. CALAMY wedi cael ei luddais i fod yn bresennol trwy ryw achos annisgwyladwy; yr hyn pan ddeallodd y gunnulleidfa, llawer a aethant allan i fyned i le arall o addoliad. Ond gan fod Mr. OWEN mewn grâd o anhwylded, ac yn analluog i gymmeryd taith bellach y dydd hwnnw, er ei gymmell gan ei garwr i fyned gyd ag ef i wrando un Mr. JACKSON, pregethwr enwog yn y ddinas. O'r diwedd daeth gweinidog o'r wlad i mewn i'r eglwys i weinidogaethu; yr hwn nid yn unig oedd anadnabyddus i Mr. OWEN, ond i'r plwyfolion hefyd. Wedi gweddïo yn daer ac yn ddifrifol, efe a gymmerodd yn destyn Math. viii. 26. "Paham yr ydych yn ofnus, O chwi o ychydig "ffydd?" Darlleniad cyntaf y geiriau a'i meddiannodd â syndod! ac a barodd iddo ddirgel weddïo, ar ryngu bodd i Dduw lefaru trwy'r bregeth ganlynol wrth ei gyflwr. Ei ddeisyfiad a wrandawyd: canys fe gafodd y gweinidog ei arwain i wneuthur attebiad cymmwyfiadol i'r holl wrthddadleuon ag oedd Mr. OWEN wedi eu mynych

Parchedig JOHN OWEN, D. D.

mynych gyfodi a'u llunio yn ei erbyn ei hun: ac er iddo, amserau aethent heibio, ymdrechu ei hun i ateb y cyfryw wrthddadleuon, heb lês oddi wrth hynny; etto yn awr fe ddaethai yr amser i Dduw lefaru cyfur i'w enaid; i symmud ymaith ei holl amheuan; ac ofod sail i'r heddwch sylweddol hynny, yr hwn a fwynhaodd rhagllâw, trwy ei holl fywyd. Ac yr ydoedd yn beth i sylwi arno, na's medrodd Mr. OWEN, er gwneuthur manwl ymofyniad, byth ddyfod i wyhod *prwy*, neu un o *ba le* ydoedd y gweinidog defnyddiol hwnnw. Trwy ei ddarostyngiadau mawrion a'i flinder meddwl oblegyd ei gyflwr, cafodd ei wagedd naturiol a'i chwant i ymdderchafu yn y byd eu dedwydd ddarostwng: ac efe a ddygwyd i bregethu'r efengyl gyd â phob eghurdeb a symlwydd: a chwedi iddo yn y modd hwn fwynhâu heddwch a thangnhefedd ysprydol i'w enaid, cafodd ei iechyd corphorol ei adferyd hefyd iddo, yr hwn ydoedd o'r blaen wedi adfeilio trwy rym ei gyfyngderau a'i drallodion tufewnol.

Yn fuan ar ol hyn, a thra yr arosodd yn *Llundain*, efe a 'sgrifennodd lyfr yn erbyn *Arminiaeth*; yr hwn a ddaeth allan yn y flwyddyn 1643, pan oedd y cyfeiliornadau a wrthwynebodd efe yn ymdanu yn dra helaeth dros y deyrnas. Y llyfr hwn a gafodd fulw neillduol y cyffredin, ac a gymmeradwywyd gan amryw o brîf-ddysgawdwy'r mewn Difynyddiaeth. Ac yn fuan ar ol ei gyhoeddiad, dangoswyd y fath ffafr iddo gan amryw wŷr cyfrifol, fel y darfu i un Mr. WHITE, (blaenor y gymdeithas a osodafid yn ddiweddar i fynu i ddiswyddo gweinidogion anfoesol,) anfon cennad yn bwrpasol atto, gyd â chaniattâd iddo o blwyf *Fordham* yn *Effecs*: yn ganlynol efe a wnaeth dderbyniad mwy parod o hono, gan ei fod yn rhoddi iddo achlysur helaethach i arfer ei ddoniau gweinidogaethol. Efe a barhaodd yngylch blwyddyn a hanner yn weinidog yn y lle hwn; a'i athrawiaeth oedd mor effeithiol ac awdurdodol, fel yr oedd amryw yn cyrchu i wrando arno o blwyfau eraill o amgylch.

Wedi dyfod i *Fordham* efe a brïododd, a bu amryw o blant iddo: a chwedi marw meddianydd y lle, gan

HANES BYWYD y

gan nad oedd y perchenog newydd yn ffafriol i Mr. OWEN, fe ganiattawyd y plwyf i un arall. Ar hyn darfu i drigolion plwyf *Coggshal*, yr hon hefyd ydoedd dref-marchnad yn *Effecs*, anfon taer wahoddiad atto i ddyfod yn weinidog iddynt: ac *Iarl Warwic*, yr hwn ydoedd â'r lle yn ei feddiant, a wnaeth anrheg ewyll-yfgar o hono i Mr. OWEN. Yma y cafodd achlysur i bregethu i gynnulleidfa fwy lliosog a deallus nag yn y lle arall; canys anfynych y byddai ganddo lai na dwy fil o wrandawyr. Ar fyrder cafodd ei alw i bregethu o flaen y Parl'ament, sef Awst 29, 1646, ac amryw amserau eraill yn achlysurol.

Pan ynoedd y pen-rhyfelwr OLFIR CROMWEL ar ymadael gyd â byddin liosog o wyr i fyned i ddarostwng gwrthryfel yn *Iwerddon*, galwyd ar Mr. OWEN i bregethu i'r Parl'ament y diwrnod cyn ei ymadawiad, Chwef. 28, 1649. Wrth ei wrando ar yr achlysur hynny, cafodd CROMWEL gymmaint o foddlonrwydd ynddo, ac a barodd iddo ddeisyfu myned o hono drofodd gyd ag ef a'i wyr i bregethu iddynt, ac i fod yn olygwr ar yr Ysgoldy neu'r Colege yn *Dublin*. Hyn a ymdrechodd Mr. OWEN i ymwrthod âg ef: ond trwy daer gymhelliad y *General* neu benlliaws, gorfu arno yn y diwedd gydsynio. Wedi aros yno ynghylch hanner blwyddyn yn pregethu, ac yn iawn drefnu achosion y Colege, cafodd ganiattad gan CROMWEL i ddychwelyd i *Loegr*, a myned at ei bobl i *Coggshal*, lle y cafodd dderbyniad llawen.

Ni fu yno vn hir nes ei alw i bregethu yn y Neuodd-wen (*White-hall*) yn *Lundain* i'r Parl'ament, yr hwn alwad a ufuddhâodd iddo. Ac ym Mis Medi 1650. CROMWEL a ddeisyfodd arno yr ail waith tynded gyd ag ef i *Scotland*, yr hyn yr oedd efe etto yn anewyllyfgar i'w gyflawni: ond trwy annogaeth y Parl'ament efe a aeth yno, ac a arosodd yn *Edinburgh*, y Brif-ddinas, ynghylch hanner blwyddyn: a chwedidychwelyd i *Loegr*, efe a aeth unwaith drachefn at ei bobl yn *Coggshal*, pa le yr ydoedd yn gobeithio cael treulio gweddill ei ddyddiau: ond yr oedd Duw wedi darparu gwaith arall iddo.

Parchedig JOHN OWEN D. D.

Bu raid iddo yn awr ymadael â'i braidd caredig yn *Coggshall*, i gymmeryd arno ofal un o'r prif Ysgoldai yn *Rhydychen*, trwy orchymyn y Parl'ament. Gyd â chydysnaid ei eglwys efe a symudodd i'r Brif-ysgol, ac a sefydlodd yno yn y flwyddyn 1657: ac yn flwyddyn ganlynol efe a gafodd ei anrhydeddu â'r teitl neu'r enw o *Ddysgawdwr mewn Difnyddineth* (D. D.) ac a ddewiswyd yn Gangellwr neu Lywiauawdwr ar yr holl Brif-ysgol; ymha sefyllfa neu swydd urddasol efe a barhaodd yngylch pum mlynedd. Tra'r ydoedd yn y lle hwn o awdurdod, efe a ymddygodd yn ddoeth ac yn Gristiannogaidd; gan ffrwyno'r drwg, annog y dâ, a dyrchafu dynion dylgedig a diwyd: fel ag y daeth holl gorph y Brif-ysgol i drefn dda tan ei olygiad ef; yn cynwys llawer o ysgolheigion rhagorol, a gwyr o dduw-ioddeb neillduol. Yr ydoedd yn arferol â phregethur bob yn ail Sabboth yn eglwys MAIR, (St Mari) ac yn fynych yn *Stadham*, lle ei enedigaeth, ynghyd â'r wlad o amgylch. Yna hefyd, sef pan oedd yn ei uchel sefyllfa o Gangellwr *Rhydychen*, yr ysgrifennodd amryw Lyfrau rhagorol: ac ymhlith eraill y Traethawd canlynol ar FARWEIDDIAID PECHOB, yr hwn a gyhoeddwyd yn y flwyddyn 1656—ynghyd â'i lyfr rhagorol ar GYMMUNDEB A DUW, yn fuan ar ol hynny.

Efe a ymadawodd â'i sefyllfa gyhoeddus yn *Rhydychen* o amgylch y flwyddyn 1659, wedi marw OLFIR CROMWEL, a gwneud ei fab RHISIART yn Amddiffynwr. Bu fyw ar ol hynny dros amser yn *Stadham*, hyd nes tyfodd yr erledigaeth wedi dychweliad SIARL yr ail i'r frenhiniaeth mor danbaid, a gorfod iddo ymfymmod o le i le, nes y daeth o'r diwedd i *Lundain*. Yno fel yr ydys yn tybeid, y bu yn preswyllo, gan mwyaf, y rhan ddiweddas o'i fywyd, ymha amser nid ydoedd ddim yn segur: canys er nad oedd rhydd-did iddo yn awr, ond yn anfynych i weinidogaethu yn gyhoeddus; efe a ysgrifennod amryw lyfaru o ddefnyddioldeb neillduol: ac ymhlith eraill, ar ddeisyfaid gwr ardderchog, un o atebbiad i Awdwr *Pabaidd*, ag oedd yn ddiweddar wedi gwaradwyddo y grefydd *Brotestanaidd*, ynghyd â'r proffeswyr o honi, o herwydd eu hymran-

A 4

iadau

HANES BYWYD ,

ladau, &c. gan eu gwahawdd *oll* i ymuno ag eglwys *Rufain*, megis yr unig ffordd i ddiddymmu eu dadleuon. Ei attebiad doeth a chall i'r Awdwr uchod a barodd iddo barch ac anrhydedd nid bychan: canys gwnaethpwyd cynhygaid o le neu Swydd urddasol iddo yn yr eglwys, os byddai iddo gydymffurfio, yr hyn pa fodd bynnag a wrthododd. Danfonwyd hefyd am dano gan y Brenhin SIARL, â'r hwn y bu yn ymddiddan ddwy o oriau. Efe a sicrhaodd iddo ei ffafr a'i nodedd; ac a dyftiodd ei fod ef am rydd-did cydwybod; a'i fod yn deimladwy o'r cam a wnaethid i'r Ymneillduwyr. i wirio hyn efe a roddodd i'r Doctor *fil*, neu *dddeg cant Gini* i'w cyfrannu rhwng y rhai a ddioddefasai fwyaf. Yr ydoedd rhai cyfeillion ganddo ymhlith yr esgobion, yn enwedig y Dr. WILCINS, Esgob *Caerllŷon*, a'r Dr. BARLOW, yr hwn a fuasai gynt yn athraw iddo yn *Rhydychen*, yn awr Esgob *Lincoln*. Bu yn offerynnol i ryddhâu Mr. JOHN BUNYAN o garchar, lle y diodd-efasai yngylch *deuddeng* mlynedd; ac i ba un yr ydoedd yn gyfaill neillduol.

Yn yr holl flynyddau meithion hynny o flinderau ac erledigaethau oblegyd crefydd, efe a bregethai yn achlysurol yn *Llundain* a lleoedd eraill, megis y cai rydd-did a chyfleusdra i hynny: ac a ysgrfenodd amryw lyfrau rhagorol, pa rai oedd yn cael y fath barchus dderbynaid ag a barhodd i lawer, nid yn unig o'i gydwladwyr o *bob* graddau ei berchi, ond dieithraid hefyd mewn gwledydd tramor, pan ddarllenasant ei waith, a ddaethant trosodd i'w weled, ac i ymddiddan âg ef.—O'r diwedd ei fynych lasur a'i ddiwydrwydd a ddug arno'r fath afiechyd a gwendid corphorol, ag a barodd iddo ymsymmud o *Lundain* i *Censington*; ac oddi yno i'w dŷ ei hun mewn lle a elwid *Eating*, ymha fan y dedwydd orphenodd ei yrfa. Deuddydd cyn ei ymadawiad, efe a anfonodd lythyr at gyfaill iddo yn cynwys, gyd â phethau eraill, y gerian canlynol: 'Yr wyf yn myneb atto Ef yr hwn y mae fy enaid yn ei garu, neu yn hytrach yr hwn a'm carodd i â chariad tragywyddol; yr hwn yw sylfaen gyfan-gwbl fy holl gyfur a'm diddanwch! Yr wyf yn myned ymaith

Parchedig JOHN OWEN, D. D.

'ymaith gan adael llong yr eglwys mewn tymmestl;
'ond tra y mae'r Penllywydd mawr o'i mewn, nid yw colli
'un rhwyfwr tlawd ynddi i'w ystyried ond peth by-
'chan. Gweddïwch, yngryfhêwch, ac nac ymollyng-
'wch yn eich enaid: y mae'r addewid yn aros yn
'sicr, na fydd iddo Ef "ein rhoddi i fynu, na'n llwyr
"adael' chwaith. Eb efe, wrth un a ddaethi i ym-
weled ag ef y boreu cyn ei ymadawiad: 'O fy mrawd!
'y mae'r dydd a hir- ddisgwyliais am dano o'r diwedd
'wedi dyfod; ymha un y caf ganfod gogoniant CRIST
'mewn gwedd amgen nag y canfyddais ef, ac na's
'gallwn ei ganfod yn y byd hwn!" Felly efe a hunodd
yn yr ARGLWYDD, Awst 24, 1682, yn 67 o Oedran;
ac a gladdwyd yn *Bunhill Fields*, sef lle o gladdfa he-
laeth a elwir felly gerllaw *Llundain*.

RHAGYMDRODD YR *AWDWR*.

DDARLLENYDD CRIST'NOGOL,

MI hyfpyfaf i ti mewn ychydig eiriau yr hyn a'm cymhellodd, ac a'm hannogodd i ofod allan y Traethawd canlynol. Ystyriaeth o gyflwr ac amgylchiad ysprydol y cyffredinolrwydd o Broffeswyr Crefydd yn y dyddiau hyn; ynghyd âg arwyddion gweledig o dymmer eu callonnau a'u hyfprydoedd, yn amlygu eu hanalluogrwydd i wrthsefyll profedigaethau—y rhai, o herwydd eu heddwch oddi wrth y byd, a'u hanwiliadwriaeth arnynt eu hunain, y maent beunydd yu ddarostyngedig i gael eu gorchfygu gandynt.—Hyn, meddaf, a'm hannogodd, ac a fu'r achos pennaf o gyhoeddiad y Traethawd hwn.—Yr *ail* achlysur ydoedd, y fulw a wnaethum yn ddiweddar ar gamfyniadau rhai Dyfgawdwyr, a ofodofent gyfarwyddiadau allan tu ag at farweiddio pechod:—y rhai, a hwy heb adnabod dirgelwch yr Efyngyl, ac effaith marwolaeth CRIST, a ddodasant o'r newydd iâu o hunan-farweiddiad ar yddfau eu disgyblion; pa un nid oedd-ynt hwy na'u tadau yn alluog i'w dwyn.

Wedi i mi hefyd bregethu yn achlysurol ar y testun canlynol, gyd â rhyw felur cyfurus, fel y tebygid, o lwyddiant, trwy ddaioni yr hwn fydd yn—“rhoddi hâd i'r “hauwr:” mi gefais fy annog gan rai ag oedd â “ffyrdd “Duw yn eu calon,” i ofod yn argraphedig yr hyn a draddodaswn o'r *pulpyd*; gad â'r fath chwanegiad a chyfnewidiadau ag a farnwn yn anghenrheidiol. Wrth yr annogaeth hyn mi elwais i gôf y rhwymedigaeth oedd arnaf i amryw gyfeillion crefyddol, ymherthynas i Draethawd ar GYMMUNDEB A DUW, yr hwn a addawfwn iddynt er's rhai dyddiau aethent heibio. A chan na allwn ar fyrder gyflawni fy adduned o'u hanrhegu â'r Gwaith hwnnw, meddylies anfon y Traethawd byr hwn megis *gwyfl* o un helaethach iddynt: yr hwn os bydd yn ddefnyddiol i neb o'r Saint, fe'i cyfrifir fel attebiad llawer o wael ymbiliau, â pha rai yr anfonwyd ef allan, gan ei anheilwng Awdwr,

J. O.

MARWEIDDIAD PECHOD

M E W N

CREDINWYR, &c.

PENNOD I.

Sylfaen y Traethawd canlynol.

FEL y byddo i'r hyn a gyfrannwyf er cyfarwyddyd i ddwyn ymlaen y gwaith o FARWEIDDIAD PECHOD, gael ei ofod allan mewn Trefn ac Eglurder, yn y Traethawd canlynol, mi a'i sylfaenaf ar eiriau'r Apostol, *Rhuf. viii. 13.* "Os ydych yn mar-
"weiddio gweithredoedd y corph trwy'r Yspryd,
"byw fyddwch;" ac yna mi âf rhagof i wneuthur Defnydd o'r GWIRIONEDD MAWRAC EFANGYL-
AIDD hwn, ynghyd â'r Dirgelwch a gynhwysir ynddo.

Y mae'r Apostol, yn yr adnodau cyntaf o'r ben-
nod, wedi adgoffa ei athrawiaeth o GYFIAWNHAD
TRWY FFYDD, a gwynfydedig gyflwr y rhai sy'n
cael eu gwneuthur yn gyfrannog o hono, yn myned
ymlaen i wneuthur defnydd cyffredinol o'r unrhyw,
er Sancteiddhâd a Chysur Credinwyr. Ymhlith
ei annogaethau eraill i Sancteiddrwydd, y mae'r
adnod a grybwyllwyd yn cynnwys UN, oddi wrth
wahanol effeithiau sancteiddrwydd a phechod,
"Canys os byw yr ydych yn ol y cnawd, meirw
fyddwch:" Beth yw *byw yn ol y cnawd*, a

pheth yw'r *farwolaeth* berthynol i hynny, nid fy amcan yw sylwi arno yn bresennol, ymhellach nag y ddel yn achlysurol i mewn, i ystyriaeth y rhan olaf o'r testyn.

Y geiriau ag wyf yn neillduol amcanu sylfaenu y **TRAETHAWD** canlynol arnynt, sydd yn cynnwys ynddynt.

Yn *gyntaf*, **DDYLED SWYDD** yn cael ei gosod ger bron, "Marweiddio Gweithredoedd y Corph."

Yn *ail*, Y personau at ba rai y cyfeirir y **Ddyledswydd** hon—"Os ydych," sef, chwychwi *Gredinwyr*, "yn marweiddio."

Yn *drydydd*, Y mae ynddynt addewid wedi ei chyffylltu â'r **ddyledswydd**, "Byw fyddwch."

Yn *bedwerydd*, Yr achos neu'r moddion i gyflawni'r **ddyledswydd**, sef yr *Yspryd*—"Os ydych," "trwy'r *Yspryd*."

Yn *bummed*, Yr ammod berthynol i'r hyn a ofodir ger bron; yn cynnwys y **Ddyledswydd**, y moddion a'r addewid—"Os ydych," &c.

1. Y peth cyntaf a gyfarfyddwn yn y geiriau, megis y maent wedi eu gosod ger bron, yw'r nôd ammodol "**Os ydych**." Gall ammodau yn y cyfryw achos arwyddo dau beth.

(1) Anficrwydd y canlyniad, neu'r hyn a addewir mewn perthynas i'r rhai y cyfeirir y **Ddyledswydd** attynt. Ac y mae hyn yn cymmeryd lle, pan y mae'r ammod yn gwbl angenrheidiol i'r canlyniad, heb ymddibynnu ar un achos benderfynol, hyfyspys i'r hwn y cyfeirir y **ddyledswydd** atto. Felly yr arferwn

ferwn ddywedyd, "Os byw a fyddwn, ni a
"wnawn y cyfryw beth." Ond hyn ni all fod am-
can yr ymadrodd yn y lle hwn: canys fe ddywed-
ir am y personau, wrth ba rai y llefarir y gei-
riau, adn. i. "Nid oes yn awr ddim damnedig-
"aeth i'r rhai fy yng Nghrist Iesu."

(2.) Sicrwydd y cyfylltiad sydd rhwng y pethau
a lefarir am danynt: megis pe dywedem wrth
ddŷn claf, "Os gwnewch ddefnydd o'r cyfryw Fe-
"ddyginiaeth, chwi a fyddwch iâch." Y peth yr
wyf yn bennaf am sefyll arno ydyw, sicrwydd y
cyfylltiad sydd rhwng meddyginiaeth a iachâd. A
hyn yw'r defnydd yn y lle hwn; sef sicrwydd y
cyfylltiad sydd rhwng *marweiddio* gweithredoedd y-
corph, a'r *byw* a osodir allan yn y gair ammodol
"OS."

Yn awr, y mae Cyfylltiad neu gyd-ganlyniad
pethau yn amrywiol; megis *Achos* ac *Effaith*; *Ffordd*,
Moddion, a *Diben*. Nid yw'r cyfylltiad yma rhwng
Marweiddiad a Bywyd ddim i'w briodoli i achos ac
effaith, ond yn hytrach moddion a diben: Canys
"Rhodd Duw yw bywyd tragywyddol, trwy Iesu
"Gristein Harglwydd," Rhuf. vi. 23. Y mae Duw
wedi ordeinio moddion i gyrhaeddyd neu ateb y di-
ben a rad-addawodd efe, Y mae derbyn rhodd, a bod
achos haeddiannol o honi yn yr hwn a'i derbynio, yn
sefyll yn anghyson. Amcan yr ymadrodd ammodol
hwn gan hynny ydyw, fod rhyw Gyfylltiad a Chyd-
ganlyniad anffaeledig, rhwng Marweiddiad Pechod

a Bywyd Tragwyddol: 'Os defnyddiŵch y moddion hyn, chwi fwynhewch y diben arall; os ydych yn marwhâu, byw fyddwch: ' a thymar' brif-annogaeth a'r cymhelliad i'r ddyledsfwydd a ofodir ger bron.

2. Y peth nefaf a gawn yn y geiriau ydyw, y personau y cyfeirir y ddyledsfwydd hon attynt, a arwyddocceir yn y gair *ydych*—"Os ydych yn marweiddio," fef chwychwi *Gredinwyr*, i'r rhai nid oes dim damnedigaeth: chwychwi y rhai nid ydych yn y *crawd*, ond yn yr *yspryd*, adn. 5: chwychwi y rhai â fyw-hawyd gan *Yspryd Crist*, adn. 10, 11: i chwi y gofodir y ddyledsfwydd hon. A'r descrifiad hwn o'r personau, mewn cyffylltiad â natur y ddyledsfwydd, yw prif-fylfaen y *Traethawd* canlyr o!; fel y mae'n gynnwysedig yn y geiriau hyn, megis casgliad o *athrawiaeth* ag fy'n dangos: "Y dylai'r CREDINWYR GO-
"REU, y rhai fydd yn sicr o'u rhyddhâd oddi tan aw-
"durdod damniol pechod, etto ei wneuthur yn
"orchwyl iddynt tros eu holl ddyddiau, i *farwhâu*
"*grym* neu *awdurdod tufewnol Pechod*."

3. Prif achos effeithiol gyflawniad o'r ddyledsfwydd hon yw'r *Yspryd*: "Os ydych trwyr' *Yspryd*." Yr *Yspryd* yma yw'r un ag a grybwyllir, adn. 11. ac a elwir *Yspryd Crist*, *Yspryd Duw*, yr hwn fydd yn trigo ynom, adn. 9. *Yspryd* mabwysiad, adn. 15. Yr *Yspryd* fydd yn erfyn drosom ni, adn. 26. Y mae pob moddion eraill i farweiddio pechod yn ofer ac yn aneffeithiol: y mae pob cynnorthwyon yn ein gadael

gadael yn ddigynnorthwy: y mae'n rhaid ei wneuthur trwy'r Yspryd. Fe all dynion, fel y mae'r apostol yn arwyddo, Rhuf. ix. 30, 31. gynnyg ar y gwaith hwn oddi wrth egwyddorion eraill; oddi wrth foddion a manteision ar gyfrifon eraill, megis y maent wedi mynych wneuthur: Ond medd efe, gwaith yr Yspryd ydyw; trwyddo ef yn unig y mae i gael ei gyflawni, ac nid trwy ddim gallu neu foddion eraill. Hwn yw ail bwng e neu egwyddor y Traethawd canlynol.

4 Y ddyledswydd ei hun, sef "MARWEIDDIO "GWEITHREDOEDD Y CORPH," sydd yn nefaf i'w ystyried.

Y mae yma dri pheth i ymofyn yn eu cylch: 1. Beth a feddylir wrth y Corph.— 2. Pa beth wrth WEITHREOEDD Y CORPH.— 3. Pa beth wrth eu MARWEIDDIO hwynt.

(1) Yr un yw ystyr y gair *Corph* yn niwedd yr adnod, a'r gair *Cnawd* yn ei dechreuad. "Os byw yr "ydych yn ol y cnawd, meirw fyddwch: eithr os "ydych yn marweiddio gweithredoedd y Corph," hynny yw, y Cnawd,— "byw fyddwch." Am hynny y mae 'r Apostol o hyd yn ymadroddi tan yr enw Cnawd, yr hyn sydd eglur oddi wrth olrhein- iad y gwahaniaeth rhwng yr Yspryd a'r Cnawd, yn amrywiol rannau'r bennod. Y Corph gan hynny a gymmerir yma am lygredd a dirywiad ein naturaethau, sefyllfa ac offeryn, pa un mewn rhan fawr ydyw. Y mae hyd yn oed aelodau'r corph yn cael eu gwneuthur yn weision anghyfiawnder

trwyddo, Rhuf. vi. 19. y *pechod tufewinol*, yr *anian llygredig*, neu *chwant y cnawd* a feddylir. Amryw resymmau a ellid roddi am y cyfnewidiad ymadroddion uchod, na chaf yn awr grybwyll am danynt. Yr un yw ystyr y corph yma, a'r hên ddyn, a chorph pechod, Rhuf. vi. 6. Neu, mewn ffordd o draws-gyfnewidiad ymadrodd, gall feddwl yr holl ddyn a'i ystyried yn llygredig, yn drigle chwantau a ferchiadau anfanetaidd.

(2) Wrth weithredoedd y corph y meddylir yn bennaf, y gweithredoedd allanol: Gweithredoedd y cnawd, fel y gelwir hwynt, Gal. v. 19. y rhai a ddywedir eu bod yn amlwg, ac yn lliosog. Yn awr, er mai'r gweithredoedd allanol yn unig a goffeir yma etto'r achosion tufewinol a nefaf at ddyn, yn bennaf a feddylir. "Y mae'r fwyall wedi ei gosod ar wreiddyn y prenïau," Math, iii. 10. Y mae gweithredoedd y cnawd i gael eu marweiddio yn yr achosion o honynt, a'r lle o ba un y maent yn tarddu. Yr apostol a'u geilw yn weithredoedd, o herwydd fod pob chwant yn tueddu at weithred: er na bydd ond wedi ymddwyn, a methu esgor, ei amcan y'w torri allan i berffaith weithred o bechod. Wedi i'r apostol yn y Seithfed bennod, ac yn nechrau hon, fef yr wythfed, fôn am chwant tufewinol a llygredd, fel ffynnon a gwreiddyn pob gweithredoedd pechadurus, y mae yma yn mynegu am ei ddinistr, tan enw'r effeithiau y mae yn eu dwyn. Fe'i gelwir, *Synniad y cnawd*; adn. 6. mewn ffordd o gyfnewid geiriau, yr un na-

tur â'r cyntaf, Gal. v. 24. Fe'i gelwir *Gwyniau* a *chwantau'r cnawd*, o'r lle y mae ei weithredoedd a'i ffrwythau yn tarddu: ac yn yr ystyr hyn y cymmerir y gair *Corph*, adn. 10. "Y mae'r *Corph* yn farw o herwydd *Pechod*."

(3) MARWEIDDIO GWEITHREDOEDD Y CORPH: neu yn ol y *Groeg*, "Os dodwch i farwolaeth." Ymadrodd benthyciol ydyw oddi wrth ladd, neu ddodi rhyw greadur i farwolaeth: megis lladd dyn, neu ryw greadur byw arall; hynny yw, cymeryd ymaith egwyddor ei holl nerth, bywiogrwydd, a grym, fel na's gallo weithredu, neu gyflawni unrhyw orchwyl ohono ei hun: felly y mae yn yr achos hwn. Y mae pechod tufewnol yn cael ei gyffelybu i ddyn, dyn byw; fe'i gelwir yn *hên ddyn*, ynghyd â'i wŷniau, ei chwantau, ei ddoethineb, dichell, tŵyll, cyfrwyfder: Hwn, medd yr Apostol, fydd raid ei ladd, ei farweiddio; hynny yw, cymeryd ymaith ei rym, nerth, bywiogrwydd, a'i allu i weithredu, trwy y'r Yspryd. Y mae'n wir ei fod o ran haeddiant a theilyngdod, ynghyd âg mewn ffordd o siampl, wedi ei lwyr farweiddio a'i ladd trwy groes Crist: ac fe ddywedir yn ganlynol, fod ein hênddyn wedi ei groeshoelio gyd â Christ, Rhuf. vi. 6. a'n bod ein hunain yn feirw gyd ag ef, adn. 8. yr ydym felly yn wreiddiol ac yn ddechreuol mewn adenedigaeth, pan fyddo egwyddor wrthwynebol a dinystriol iddo yn cael ei phlennu yn ein calonau ni, Gal. v. 17. Eithr yn raddol y mae'r holl waith yn cael ei ddwyn ymlaen at berffeithrwydd tros ein holl fywyd. Cad ychwaneg am hyn yn hanlyniad y gwaith.

Amcan yr Apostol yngofodiad y ddyledswydd hon i lawr yw, dangos i gredinwyr y rhwymedigaethau fydd arnynt i farweiddio pechod tufewnol, yr hwn fydd yn aros yn ein cyrph marwol ni, fel na bo ganddo na bywyd na grym i gyflawni chwantau'r cnawd.

5. Yr Addewid gysylltiedig a'r ddyledswydd hon, "Byw fyddwch," fydd yn y pummed lle i'w ystyried, Y mae'r bywyd a. addewir yn cael ei ofod i lawr gogyfer a'r farwolaeth a fygythir o'r blaen. "Os "byw yr ydych yn ol y cnawd, meirw fyddwch." Y mae'r un apostol yn dywedyd mewn lle arall, "Yr ,,hwn fydd yn hau i'w gnawd ei hun, o'r cnawd a fêd "lygredigaeth," Gal. vi. 8. sef DINISTR TRAGYWYDDOL. Yn awr fe debygid fod geiriau'r Tefryn yn golygu, nid bywyd tragywyddol yn unig, ond hefyd bywyd ysprydol yng Nghrist, yr hwn fydd gennym yma, nid o ran yr hanfod o hono, yr hwn a fwynheir eisoes gan gredinwyr; ond o ran y Llawenydd, y Cyfur, a'r Bywiogrwydd o hono: fel y mae'r apostol yn dywedyd mewn achos arall, "Yr awr hon "byw ydym ni, os ydych chi yn sefyll yn yr Ar-"glwydd," 1. Thef. iii. 8. 'Fewna fy mywyd yn awr 'ddaioni i mi; bydd i mi gyfur a diddanwch ynddo: 'Chwitheu a arweiniwch fywyd cyfurus, defnyddiol 'acysprydol tra fyddoch yma; ac a fwynhewch fywyd tragywyddol yn ol hyn."

Wedi llefaru fel hyn yn flaenorol am y cysylltiad fydd rhwng marweiddiad pechod a bywyd tragywyddol fel *Moddion* a *Diben*—Michwanegaf, fel ail-an-nogaeth

nogaeth i'r ddyledswydd ger bron, fod *bywiogrwydd*,
nerth, a *chysur* ein bywyd *ysprydol*, yn ymddibynnu ar
 "farweiddio Gweithredoedd y Corph."

P E N. II.

*Y peth pennaf ymberthynas i'r Angenrheidrwydd o
 Farweiddiad Pechod, yn cael ei ofod ger bron,
 a'i gadarnhâu.*

GWEDI gosod y sylfaen, y mae cadarnhâd byr
 o'r pethau a foniais yn bennaf am danynt, yn
 fy arwain ymlaen at yr hyn ag wyf yn ei brif
 amcanu: Sef, "Y dylai'r Credinwyr goreu, y rhai
 "sydd yn fier o'u rhyddhâd oddi tan awdurdod dam-
 "niol pechod, etto ei wneuthur yn orchwyl iddynt
 "tros eu holl ddyddiau, i farweiddio awdurdod tu-
 "fewnol pechod."

Felly y dywaid yr apostol, Col. iii. 5. "Marw-
 "hêwch gan hynny eich aelodau y rhai sy ar y ddaear."
 Wrth bwy y mae'n llefaru? Wrth y cyfryw ag oedd
 wedi cyd-gyfodi gyd â Christ, adn. 1. a'r rhai oedd
 wedi marw gyd ag ef, adn. 3. y cyfryw rai ag yr oedd
 Crist yn fywyd iddynt, a'r rhai a ymddangosai gyd
 ag ef mewn gogoniant, adn. 4. "Gan hynny marw-
 "hêwch, gwnewch ef yn waith beunyddiol i chwî;
 "byddwch wrtho tra f'och byw; na orphwyswch ddi-
 "wrnod oddi wrth y gwaith hwn; lleddwch bechod, yn
 "amgen efe a'ch lladd chwî: nid yw eich bod wedi
 "marw gyd â Christ, a'ch bod wedi eich bywhâu gyd
 "âg ef, ddim yn eich esgusodi neu'ch rhyddhâu oddi
 "wrth

‘ wrth y gwaith hwn. ’ Ac y mae ein HIACHAW-
DWR yn mynegi i ni, fel y mae ei Dâd yn gwneuthur â
phob cangen ynddo ef ag fydd yn dwyn ffrwyth, pob
gwir a bywiol gangen; “ y mae efe yn ei glanhâu,
“ fel y dygo fwy o ffrwyth, ” Ioan xv. 2. Y mae
yn ei hyfgythru, a hynny nid tros ddiwrnod neu ddau,
ond tra byddo hi yn gangen yn y byd hwn. Ac y mae’r
apostol yn dywedyd i ni yr hyn yr oedd efe yn ei arfer:
“ Yr wyf fi yn cospi fy nghorph, ac yn ei ddwyn yn
“ gaeth, ” 1 Cor. ix. 27. “ Yr wyf yn ei gwneuthur,
“ megis pe dywedasai efe, bob dydd: gwaith fy holl
“ fywyd ydyw, ac nid wyf yn ei esgeuluso; dyma yw
“ fy mhrif orchwyl. ’ Gellir dwyn ger bron rai rhe-
fymmau am y diwydrwydd hwn.

1. O herwydd fod pechod tufewnol yn aros yn
waftadol ynom, tra fyddom yn y byd hwn; ac y mae
i gael ei farweiddio yn waftadol. Ni fydd i mi gy-
ffwrdd yn bresennol â gwâg, ynfyd, ac anwybodus
ddadleuon dynion, ynghylch perffaith-gadw gorchym-
mynion Duw; am berffeithrwydd yn y bywyd hwn;
am fod yn hollawl, ac yn berffaith farw i bechod. Y
mae yn fwy na thebygol na wybu y cyfrywdd wyr er-
ioed yn iawn, bethydoedd yn perthyn i gadw un gor-
chymryn i Dduw: a chymmaint islaw berffeith-
rwydd o *raddau* ycynt, fel na chyrraeddasant erioed
etto i berffeithrwydd o *rannau*, mewn ufudd-dod
gwirioneddol a christnogol. O herwydd pahan y
mae rhai yn ein dyddiau ni ag fy’n siarad am ber-
ffeithrwydd, yn dychymmygu eu bod yn ddoeth, trwy
haeru

haeru ei fod yn gynnwysedig yngwybod dim gwahan-
 izeth rhwng drwg a da: Nid am eu bod hwy yn
 berffaith yn yr hyn a alwn ni yn dda; ond fod pob
 peth yr un iddynt hwy; a'r râdd uchaf o ddrygioni
 yw eu perffeithrwydd hwynt. Am danom ni, y rhai
 ni feiddiwn fod yn ddoeth uwchlaw yr hyn a'sgrifen-
 wyd, na mesur wrth linyddau dynion eraill, yr hyn a
 wnaeth Duw erddom; yr ydym ni yn dywedyd fod
 pechod tufewnol yn byw ynom, mewn rhyw râdd a
 mesur, tra byddom yn y byd hwn. Ni feiddiwn le-
 faru megis pe byddem eifoes wedi cyrhaeddyd, neu
 eifoes wedi ein perffeithio, Phil. iii. 12. Ond y mae'n
 dyn oddi mewn yn cael ei adnewyddu "o ddydd i
 " ddydd," 2 Cor. iv. 16. Ac yn ôl y graddau o
 adnewyddiad y *dyn newydd*, y mae'r *bên ddyn* yn treu-
 lio ac yn adfeilio. O ran y gwyddom tra'r ydym yma,
 1 Cor. 12. xiii. Y tywyllwch fydd ynom a fymmudir
 ymaith, trwy ein cynnydd yngwybodaeth ein Har-
 glwydd Iesu Grist, 2. Pedr. iii. 8. "Y mae'r cnawd
 yn chwenychu yn erbyn yr Yspryd," fel na allom
 wneuthur yr hyn a ewyllysiom, Gal. v. 17. Ac am
 hynny yr ydym ni yn ddiffygiol yn ein hufudd-dod,
 yn gyfal ag yn ein goleuni, 1 Ioan i. 8. Y mae gyd â
 ni "gorph y farwolaeth," (Rhuf. vii. 24) na war-
 edir ddim o honom oddi wrtho, ond trwy farwolaeth
 ein cyrph, Phil. iii. 21. Yn awr gwelwn fel y mae'n
 ddyledswydd arnom i farweiddio a lladd pechod: y
 mae'n rhaid ein bod ar waith tra yr erys ynom. Nid
 yw'r hwn a drefnir i ladd gelyn, os rhydd heibio da-
 raw cyn i'r llall drengu, ond gwneuthur hanner ei
 waith, 2 Cor. vii. 1. Gal. vi. 9.

2. Y mae pechod nid yn unig yn aros yn wastadol ynom, ond yn wastad yn gweithio, ac yn llafurio i gyflawni chwantau'r cnawd. Pan adawo pechod ni yn llonydd, ninneu a allwn adael llonydd i bechod. Ond gan nad yw pechod yn fwy aflonydd, na phan y mae'n ymddangos yn fwyaf llonydd, a'i ddyfroedd gan mwyaf yn ddwfn pan y maent yn rhedeg yn araf; felly y dylai ein bwriadau ninneu yn ei erbyn, fod yn fywiog bob amser ac ymhob amgylchiad; i.e., pan fyddo ei gynnyrfiadau a'i ymddangosiadau leiaf. Nid yw pechod ddim yn unig yn aros ynom, ond y mae Deddf yr Aelodau yn gwrthryfela yn wastadol yn erbyn Deddf y Meddwl, Rhuf. vii. 23. Y mae'n wastadol ar waith: y Cnawd fydd "yn chyennychu "yn erbyn yr Yspryd," Gal. v. 17. Y mae chwant yn wastadol yn denu ac yn ymddwyn, neu yn cenhedlu pechod, Iago. i. 14. Ymhob gweithred foefol y mae'n wastad naill ai yn gogwyddo at yr hyn fyddrwyg, neu yn attal yr hyn fydda; yn annhymheru'r yspryd i gymdeithasu â Duw. Ei duedd fydd at ddrygioni: "Y drwg yr hwn nid wyf yn ei ewyllysio "hynny yr wyf yn ei wneuthur," medd yr apostol, Rhuf. vii. 19. Pa beth yw'r achos o hono? Am "nad oes ynof fi, hynny yw, yn fy nghnawd i, ddim "da yn trigo," adn. 18. 'Y mae yn fy attal rhag 'gwneuthur daioni, Canys nid wyf yn gwneuthur 'y peth yr wyf yn ei ewyllysio,' adn. 19. 'nid 'wyf yn ei wneuthur oll; neu megis ag y dylwn 'ei wneuthur: y mae fy holl bethau sanctaidd yn 'cael eu halogi gan y pechod hwn.' Y mae'n annhymmeru ein hyspryodedd yn yr addoliad cyhoeddus

ddus a dirgel, ac ymhob rhan o'n hymarweddiad. A thyma pa ham y gelwir ef "Y pechod fydd barod i'n "hamgylchu" Heb. xii. 1. a'r achos fod yr apostol yn achwyn mor ofidus ac mor aml o'i herwydd, yn ymaddwyn, yn hudo, ac yn denu. Pwy all ddywedyd fod ganddo un peth erioed i wneuthur â Duw, neu tros Dduw, nad oedd llaw gan bechod tu fewnol i lygru'r hyn a wnaeth? Ac fe ddilyn y gelfyddyd hon, mewn mesur mwy neu lai ynom ni, tros ein holl ddyddiau: o herwydd pa ham, os yw pechod yn wastad yn gweithio, oni byddwn ninneu yn wastadol yn marweiddio, creaduriaid colledig a fyddwn. Y mae'r hwn a fafo yn llonydd, gan adael i'w elynion ddyblu eu hergydion arno, heb ddim ymdrech iad yn eu herbyn, yn sicr o gael ei orchfygu, a'i ddifetha. Os yw pechod yn gyfrwys, yn wiliadwrus, yn nerthol, ac yn wastadol, ar waith yn lladd ein heneidiau; a ninneu yn esgeulus, yn fufgrell, yn ddiotal, ac yn ddiymdrech i'w wrthwynebu ef, gallwn ddisgwyl canlyniad niweidiol a pheryglus. Nid oes un dydd yn myned heibio, nad yw pechod yn clwyfo neu yn cael ei glwyfo; nad oes llwyddiant neu aflwyddiant arno: ac felly y bydd mewn perthynas i ni tra fyddom yn y byd hwn.

3. Fe fydd pechod nid yn unig yn ymdrech, gweithio, blino, ac aflonyddu; ond os gadewir yn llonydd, ac oni farweiddir yn wastadol, fe esgor ar bechodau mawrion, melltigedig, gwaradwyddus ac *Enaid-ddinystriol*. Yr apostol a ddywed i ni, beth yw ei weithredoedd a'i ffrwythau, Gal. v. 19—21 "Hefyd "amlwg yw gweithredoedd y cnawd; y rhai yw tor- "priodas, godineb, aflendid, anlladrwydd: delw-addol-

“iaeth, fwyn-gyfaredd, casineb, cynhennau, gwyn-
 “fydau, llid, ymrysonau, ymbleidio, heresia, cyn-
 “figennau, llofruddiaeth, meddwdod, cyfeddach, a chy-
 “ffelyb i'r rhai hyn.” Chwi a wyddoch yr hyn a
 wnaeth yn Dafydd a Solomon, ynghyd ag amrywiol
 craill. Y mae pechod yn amcanu yn wastadol at y
 nod eithaf: pa bryd bynnag y cyfyd i dwyllo neu
 hudo, pe cai ond ei amcan a'i ffordd ei hun, fe dorrai
 allan i weithred eithaf: fe fyddai i bob meddwl aflan,
 neu anllad fod yn odineb, pe meddai allu i gyflawni;
 pob meddwl cybyddlyd a fyddai'n drais neu orthrech;
 a phob meddwl anghrediniol yn *Athistiaeth* neu *Ddi-
 ddurwiaeth*, pe cai ond cyrhaeddyd pen ei yrfa. Fe all
 dynion feddiannu y cyfryw radd o farweiddiad, fel na
 chlywont bechod yn llefaru un gair cywilyddus yn
 eu calonnau; hynny yw, yn cynhyrfu neu'n cyffrô
 i i n pechod mawr a gwaradwyddus: etto pe cai pob
 cynhyrfiol chwant ei ddiben, fe ddeuai i eithaf milein-
 dra. Y mae fel y bedd, ni foddlonir byth mo hono.
 Ni all dim ei ragflaenu ond marweiddiad, yr hyn sy'n
 lladd y gwreiddyn, ac yn curo ar ben pechod bob
 awr; fel ag y mae yn croesi beth bynnag a amcano
 pechod. Pe rhoddai'r sant goreu yn y byd i fynu y
 ddyledswydd hon, fe syrthiai i gynnifer o bechodau
 melltigedig a gwaradwyddus a neb o hîl Adda.

4 Dyma un rheswm neillduol, pa ham y mae'r
 Ysryd a'r anian newydd yn cael eu cyfrannu i ni;
 fel y bo gennym egwyddor o'n mewn, trwy'r hwn
 y gallem wrthwynebu pechod a chwantau. Y mae'r
 cnawd yn chwennychu yn erbyn yr yspryd: a pheth
 wedi'n? y mae'r yspryd hefyd yn chwennychu yn
 erbyn

erbyn y cnawd: Mae tuedd yn yr yspryd, neu'r creadur newydd ysprydol, i weithredu yn erbyn y cnawd, yn gyftal ag yn y cnawd i weithredu yn erbyn yr yspryd, 2 Pedr i. 4. 5. Bod yn gyfrannoglon o'r dduwiol annian fydd yn peri i ni ddiangfa oddi wrth y llygredigaeth ag fydd yn y byd trwy drachwant. Y mae deddf yn y meddwl yn gyftal a deddf yn yr aelodau. Yn awr, yn gyntaf, y peth mwyaf anghyfiawn ac afresymmol yn y byd ydyw pan fyddo dau wedi ymosod i ymladd, rhwymo un a'i gadw rhag gwneud ei oreu er ei hunan-amddiffyn, a gado'r llall yn rhydd i'w guro, a'i archolli fel ag y mynno. Yn ail, y peth ffolaaf a gwaethaf yn y byd ydyw, rhwymo yr un ag fydd yn ymladd, ac yn ymdrechu tros ein tragywyddol happusrwydd, a gadael yn llonydd yr hwn fydd yn ceisio ac yn amcanu ein tragywyddol ddinistr. Am ein heneidiau a'n bywyd ni y mae y gwaftadol ymdrech. Esgeuluso'r cynnorthwy rhagorol a roes Duw i ni yn erbyn y gelyn gwaethaf a mwyaf peryglus, yw peidio defnyddio'r Yspryd a'r natur newydd, i farweiddio ein llyredigaethau. Os esgeuluswn ddefnyddio yr hyn a dderbyniafom, fe all Duw yn gyfiawn attal ei law rhag rhoddi i ni yn 'chwaneg. Y mae ei rasusau, yn gyftal a'i roddion eraill, yn cael eu cyfrannu i ni i'w defnyddio, eu harfer, ac i farchnatta yn ysprydol â hwynt. Y mae peidio a beunyddiol farweiddio pechod, yn bechod yn erbyn daioni, cymmwynasgarwch, doethineb, gras, a ohariad Duw, yr hwn a'n cynnyfgaeddodd âg egwyddor i'r cyfryw ddiben.

5. Y mae esgeuluſtra yn y ddyledſwydd hon, yn taflu'r enaid i gwbl wrthwyneb gyflwr, i'r hyn y mae'r apostol yn tyftio oedd ei gyflwr ef, 2 Cor. iv. 16. "Er llygru ein dŷn oddi allan, er hynny, y dŷn " oddi mewn a adnewyddir o ddydd i ddydd." Yn yr achos hyn y mae pechod, fel tŷ Saul, yn myned wannach, wannach; a grâs, fel tŷ Ddafydd, yn myned gryfach, gryfach. Ymarferiad a llwyddiant mewn dyledſwydd, fydd yn meithrin grâs yn y galon: pan y gadawer i orwedd yn llonydd y mae'n gwywo ac yn dadfeilio; y mae'r pethau sy'n perthyn iddo yn barodi farw, Dat. iii. 2. A phan bo pechod yn ynnill tir, y mae'n caledu'r galon, Heb. iii. 13. Dyma'r peth ag wyf yn amcanu, fel canlyniad o esgeuluso'r ddyledſwydd hon: Y mae grâs yn gwywo, chwant yn blodeuo, ymmer y galon yn myned waeth waeth. A'r Arglwydd a wŷr pa ganlyniadau drwg ac echrydus a gafodd llawer o'i herwydd. Lle y mae pechod o herwydd esgeuluso ei farweiddio yn cael ychydig fuddugoliaeth, fe ddryllia esgyrn yr enaid, Sal. xxxi. 10. li. 8. Y mae'n ei wneuthur yn wan, yn glaf, ac yn barod i farw, Sal. xxxviii. 3—5. ac fel na's gall edrych i fynu, Sal. xl. 12. Eſay. xxx. 24. A phan bo creaduriaid truain yn cymmeryd ergyd ar ol ergyd, clwyf ar ol clwyf, archoll ar ol archoll, ac heb fyth ymroddi i wrthfeyll yn galonnog ac yn ddewrwyd, pa beth a allant ddisgwyl ond cael eu caledu trwy dwyll pechod, a'u heneidiau waedu i farwolaeth? 2 Ioan 8.

6. Ein dyledſwydd yw perffeithio sancteiddrwydd yn ofn Duw, 2 Cor. vii. 1. cynnyddu mewn grâs o ddydd

o ddydd i ddydd, er mwyn adnewyddu ein dyn oddi mewn o ddydd i ddydd, iv. 16. Yn awr ni ellir gwneuthur hyn heb feunyddiol farweiddio pechod. Y mae pechod yn gosod ei holl nerth yn erbyn pob gweithred o sancteiddrwydd, a phob gradd o gynnydd ynddo. Na feddylid y dyn hwnnw y cynnydda efe ddim mewn sancteiddrwydd, ag sy'n beunyddiol borthi, ac yn llanw bol ei chwantau. Nid yw'r hwn nad yw yn lladd pechod yn ei ffordd, yn myned cam ymlaen tua phen ei daith. Y mae'r hwn nad yw'n cael gwrthwynebrwyd oddi wrth bechod, ac yn ymrôl yn ei erbyn ymhob peth neillduol, tu ag at ei farweiddio, mewn heddwch ag ef, ac nid yn marw iddo.

Dyma gan hynny y pwngc cyffredinol cyntaf o'n traethawd canlynol: heb gyffwrdd â'r marweiddiad haeddianol, os gallaf felly ddywedyd, am holl gorph, a phob rhyw bechod neillduol ynghroes Crist, ar, sylfaen o farweiddiad cyffredinol a ofodir yn ein dychweliad cyntaf, trwy argyhoeddiad o bechod, ymddarostyngiad am dano, a phlanniad egwyddor newydd, wrthwyneb, a dinistriol iddo. Etto y mae pechod yn aros, ac yn gweithio yn y credinwyr-goreu, tra fyddont yn y byd hwn: fel ag y mae'r gwaftadol a'r beunyddiol farweiddiad o hono, dros eu holl ddyddiau, yn rhwymedig arnynt.

Cyn myned rhagof i ystyried y pwngc cyffredinol nefaf, ni allaf lai nag achwyn, ar y ffordd, ar lawer o broffeswyr yn ein dyddiau ni; pa rai, yn lle dwyn ffrwythau helaeth ac eglur o farweiddiad ynddynt, fel ag y disgwylid, prin y maent i'w gweled

gweled yn dwyn dail. Fe syrthiodd goleuni mawr yn wir ar ddynion y genhedlaeth hon; ynghyd â llawer o ddynino ysprydol a gyfranwyd, yr hyn gyd â rhai pethau eraill, a ryfeddol chwanngodd derfynau proffeswyr a phroffes. Maent wedi rhagorol amlhau a chynnyddu. O herwydd paham y mae fŵn am grefydd, ac am ddyledswyddau crefyddol ymhob congl o'n gwlad. Aml bregethu, a hynny nid mewn modd gwag, ac ysgafn, a difylwedd, megis cynt; ond gyd â mesur dâ o ddawn ysprydol; fel os cyfrifwn nifer credinwyr wrth oleuni, doniau, a phroffes, gall fod gan yr eglwys achos i ddywedyd, 'Pwy a ymddyg yr holl rai hyn i mi?' Ond yn awr os cyfrifwch hwynt wrth y grâs gwahaniaethol hwn o eiddo Crist'nogion, marweiddiad, fe allei na welid hwynt, fel yr oeddid yn dychymmygu, wedi amlhau cymmaint.

Pa le y mae'r proffeswr hwnnw a gafodd ei droedigaeth yn ein dyddiau hyn o oleuni, nad yw yn siarad ac yn proffesu gyd â'r cyfryw radd o ysprydolrwydd, nad oedd ond ychydig yn y dyddiau gynt yn adnabyddus o hono? ac er hynny a rydd dystiolaeth amlwg a thruenus o galon heb ei marweiddio. Os gwag-dreulio amser, segurdod yspryd, anffrwythlondeb mewn sefyllfaoedd, cenfigen, ymryson, cynhennau, ymraniadau, balchder, bydolrwydd, a hunan, ydynt nodau gwir gredinwyr, y maent yn aml arnom, ac i'w gweled yn eglur yn ein mysg. Yr Arglwydd da a ddanfono allan yspryd o argyhoeddiad ac o farweiddiad i iachâu ein clefydau, yn amgen yr ydym mewn cyflwr truenus ac andwyol.

Y mae dau ddrwg ag sy'n sic'r oddilyn pob proffeswr nad yw yn marweiddio pechod; y *cyntaf* yaddo ei hunan; a'r *ail* ymherthynas i eraill.

(1.) Ymherthynas iddo ei hunan; Cymmered y peth a fynno arno, nid oes ganddo ond golwg ysgafn ar bechod; o'r hyn lleiaf, pechodau o wendid beunyddiol. Gwreiddyn bywyd o ddifarweiddio llygredd, yw llyngcu pechod heb ddim chwerwder o'i blegyd yn y galon. Pan y mae dyn wedi cadarnhau ei ddychymmyg i'r fath radd o amgyffred am drugaredd a grâs, fel y gallo heb ddim chwerwder, llyngcu i fynu, a chydsynio â phechodau beunyddiol, y mae hwnnw yn safn y pechod o droi gras Duw i drythyllwch, ac o gael ei galedu trwy dwyll pechod. Ac nid oes un dystiolaeth fwy o galon bwdr a thwyllodrus yn y byd, na chan rai a arweiniant y cyfryw fywyd. Y mae defnyddio gwaed Crist (yr hwn a drefnwyd i'n glanhau ni; 1 Ioan i. 7) a'i dderchafiad (yr hwn sydd i rod-di ni edifeirwch; Act. v. 31.)—ac athrawiaeth gras, (yr hon sydd “yn ein dyfgu ni i wadu annuwioledeb, Tit ii. 11 12,) i goleddu pechod, yn gyfryw wrthryfel, yn erbyn Duw, ag a fydd yn achos o *ddryllio Esgryn* yn y diwedd.

(2.) Ymherthynas i eraill,—Y mae ganddo effaith ddrwg ar eraill mewn dwy ystyriaeth.

1. O herwydd ei fod yn eu caledu trwy genhedlu ynddynt grediniaeth, eu bod mewn cystal cyflwr a'r proffeswyr goreu. Pa rinweddau bynnag a welant ynddynt, y mae'r diffyg hwn o farweiddiad yn ei fychanu yn y cyfryw fodd, fel nad yw o ddim gwerth yn eu golwg. Mae ganddynt Eiddigedd dros
‘ grefydd

‘grefydd, ond meddant, nid oes dim cyd-ddioddefgarwch
 ‘a chyfiawnder cyffredinol yn cyd-fyned â hi. Y
 ‘maent yn ymwadu ag afradlondeb, ond yn byw
 ‘mewn bydoldeb; y maent yn ymneillduo oddi wrth
 ‘y bŷd, ond yn aros ynglŷn wrthynt eu hunain;
 ‘beb ofalu dim am ymarfer cymmwynafgarwch tu
 ‘ag at eu cyd-frodyr a’u cymmydogion. Maent yn
 ‘fiarad yn ysprydol, ond yn byw yn wageddol: yn
 ‘fôn am gymmundeb â Duw, ond yn cydffurfio bob
 ‘dydd a’r bŷd: ymffroftio am feddeunant, heb fyth
 ‘faddeu i eraill.’ Ac â’r cyfryw ystyriaethau y mae’r
 creaduriaid tlodion yn caledu eu calonnau yn eu cyf-
 lwr diadgenedledig.

2. Y maent yn eu twyllo trwy wneud iddynt
 gredu, os gallant gyrhaeddyd yr un cyflwr â hwynt,
 y bydd pob peth o’r goreu gyd â hwynt: ac felly
 fe ddaw’r brofedigaeth o barch mewn crefydd, yn
 beth hawdd i ymdrech ag ef, pan elont ymhell y
 tu hwynt iddynt, yn ol yr hyn ag fy’n ymddangos
 ynddynt, ac etto dyfod yn fyr o fywyd tragwyddol.—
 Ond ychwaneg am y pethau hyn, a’r holl ddrygau
 fy’n canlyn bywyd difarweiddiad pechod, yn ol llaw..

P E N. III.

Yr ail bwnge cyffredinol am foddion marweiddiad.

Y Pwngc nefaf yn perthynu i’r Prif-achos a sonir
 am dano, yr hyn a ddywedir yngeiriau sylfaen-
 iad y Traethawd hwn, yw’r Yspryd; hynny yw
 yr Yspryd Glân, fel ag yr amlygwyd.

Efe yn unig sy ddigonol i’r gwaith hwn; y mae
 pob ffyrdd a moddion hebddo ef fel peth diddim.—
 Efe yw’r effeithiol achos o hono: y mae yn gwei-
 thio ynom fel ag y mae yn rhyngu bodd iddo.

1. Yn ofer y mae dynion yn ceisio meddygin-iaethau eraill, ni chânt iachâd trwyddynt. Pa gyn-nifer ffyrdd a ddangoswyd, ac a gynhygiwyd i far-weiddio Pechod, fyddyn adnabyddus i lawer. Y mae y rhan fwyaf o'r grefydd *Babaid*, a'r hyn ag fy'n edrych debyccaf i grefydd yn eu proffes hwy, yn gynnwysedig mewn ffyrdd a moddion camfyniol o farweiddiad pechod. Y mae eu haddunedau, rheo-lau, ymprydiau, a phennydiau, wedi eu hadeiladu oll ar y sylfaen hon; y maent oll i farweiddio pechod. Eu pregethau, 'sgrifenadau, a'u defosiwnau fydd i gyd yn tueddu y ffordd hon. Dyma paham y mae y rhai fy'n golygu, mai offeiriaid *Eglwys Rufain*, yw'r locustiaid a ddaethant allan o'r pwll diwaelod, Dat. ix. 2. y rhai y dywedir eu bod yn blino dynion yn y cyfryw fodd, ag y ceisient farwolaeth, ond ni's caent, adn. 5. 6.—rhai, meddaf, a ddywedant mai wrth hyn y meddylir eu pregethau llymion a thrywanedig, trwy ba rai yr oeddynt yn argyhoeddi eu gwrandawyr: ond gan na's gallent ddangos y feddyginiaeth i iachâu a marweiddio Pechod, yr oeddynt yn eu cadw yn y cyfryw Ing ac arswyd gwaftadol, a'r cyfryw ofid yn eu cydwybodau, fel y chwen-nychent farwolaeth.

Fod y cyfryw ffyrdd a moddion i farweiddio pechod, a ddyfeisiwyd ganddynt hwy, etto yn cael ei maentumio a'u gosod allan i'r un diben gan eraill, a ddylasei fod â rhagor o oleuni a gwybodaeth o'r efengyl, fydd yn dra hyfys. Fe roes rhai y cyfryw gyfarwwyddiadau yn ddiweddar yn ei gylch, ac a lyngcwyd yn awyddus gan eraill ag oedd yn proffesu eu

eu bod yn *Brotestaniaid*, ag a fuasai'n gweddu i broffeswyr *Pabaid* o fewn i'r tri neu bedwar canmlynedd aeth heibio. Y nae'r cyfryw ymroiadau allanol, y cyfryw arferion corphorol, y cyfryw hunan gyfiawnderau, y cyfryw ddyledswyddau llwyr ddeddfol, heb y sôn lleiaf am Grist, neu ei Yspryd, wedi eu haddurno â geiriau chwyddedig gwagedd, fel yr unig foddion a chyffuriau i farweiddio pechod, yn dangos anwybodaeth ddofn o allu Duw, a dirgelwch yr efengyl. Yr ystyriaeth o hyn a fu un an-nogaeth i gyhoeddi'r Traethawd eglur hwn.

Yn awr y rhesymmau pa ham na's gall y *Papistiaid*, er eu holl ymroiadau, wir farweiddio un pechod, ymhlith eraill, ydynt,

(1.) O herwydd na chafodd llawer o'u ffyrdd a'r moddion ag y maent yn eu defnyddio ac yn ymddibynnu arnynt i'r diben hwn, erioed eu hordeinio a'u trefnu gan Dduw i'r perwyl hymny. Yn awr nid oes un peth mewn crefydd ag effaith ynddo i ateb unrhyw ddiben, ond yr hyn ag y mae yn ei gael oddi wrth Drefniad Duw i'r cyfryw ddiben. Y cyfryw ag yw eu gwisgoedd gwaelion, eu haddunedau, pennydiau, a'u disgyblaethau: eu hynt o fywyd monachaid, a'r cyffelyb; am ba rai oll y gall yr Arglwydd ddywedyd, 'Pwy a geisiodd y rhai hyn ar 'eich llaw?' ac 'yn ofer y'm hanrhyddedant, gan 'ddysgu gorchymmynion dynion yn ddysgeidiaeth.' O'r un natur yw llawer o'r hunan ofidiau a sefir arnynt, ac a arferir gan eraill.

(2.) Am nad yw'r pethau hynny a Drefnodd Duw fel moddion, yn cael eu harferyd ganddynt yn eu hiawn

hiawn le a'u trefn: y cyfryw ag yw gweddïo, ym-
 prydio, gwilio, myfyrio, a'r cyffelyb. Y mae gwaith
 i'r rhai'n yn y gorchwyl yn llaw. Ond gan eu bod
 oll i edrych arnynt fel ffrydiau, y maent hwy yn eu
 golygu fel y ffynnon. Lle nad ydynt ond gweithio, a
 dwyn y diben oddi amgylch fel moddion tan law yr Yf-
 pryd a ffydd; y maent hwy yn edrych arnynt yn ei
 wneuthur trwy rinwedd y gwaith a wneir. Os
 ymprydiantryw gymmaint, gweddïo cymmaint, a chadw
 eu horiau a'u hamserau, y mae 'r gwaith wedi ei orphen.
 Fel ag y mae'r apostol yn dywedyd mewn achos arall,
 "Yn dyfgu bob amfer, heb allu dyfod un amfer i
 "wybodaeth o'r *Gwirionedd*." Felly y maent bob
 amfer yn marweiddio pechod, heb ddyfod un amfer
 i gyrhaeddyd *gwir farweiddiad*. Mewn gair, y
 mae ganddynt amryw foddion i farweiddio 'r dŷn
 naturiol yma, ond nid i farweiddio trachwant natur.

Ni wna 'r *Babyddiaeth* naturiol ag fydd mewn
 eraill mo hono ychwaith. Pan b'o euogrwydd
 pechod yn llosgi mewn dynion o herwydd rhyw
 bechod a'u gorchfygodd, y maent yn buan addaw
 iddynt eu hunain, ac i Dduw, na's gwnant felly
 mwy: y maent yn gwiliad arnynt eu hunain, ac
 yn gweddïo dros amfer, hyd nes oero 'r gwrês,
 a'r ystyriaeth o bechod dreulio ymaith; ac felly
 marweiddiad yn aros yr un modd, a phechod yn
 dychwelyd i'w hên arglwyddiaeth. Y mae dyled-
 swyddau yn ymborth rhagorol i enaid iachus: nid
 ydynt ddim fel physygwriaeth i enaid clâf. Ni
 raid i'r hwn a dru ei ymborth yn feddyginiaeth,
 ddisgwyl am fawr o effaith tu ag at iechyd. Ni
 all dynion claf ysprydol, byth chwyfu allan eu
 hantwylach

hanhwylddeb wrth weithio. Ond dyma fel y mae gyd â dynion sy'n twyllo eu heneidiau, fel y cawn weled ar ol hyn.

Nad oes un o'r ffyrdd hyn yn ddigonol, fydd eglur, oddi wrth natur y gwaith ei hun ag fydd i'w wneuthur: y mae y cyfryw waith ag fy'n gofyn cynnifer o gyd-rediad gweithrediadau ynddo, nas gall ymroiadau hunan byth eu cyrraedd: ac y mae o'r cyfryw natur, fel ag y mae 'n rhaid cael *Bywiogrwydd Hollalluog* i'w gyflawni — fel ag y dangosir yn ganlynol.

2. O herwydd pa ham, gwaith yr Yspryd yw: Canys, (1.) Y mae Duw yn addaw ei roi i ni i wneuthur y gwaith hwn; y mae cymmeryd ymaith y galon garreg, hynny yw, y galon gyndyn, falch, wrthryfelgar, ac anghrediniol, yn gyffredinol yn waith yr ydym yn son am dano. Yn awr y mae'r Yspryd wedi ei addaw i wneuthur hyn, Ezech. xi. 19. xxxvi. 26. "Tynnaf hefyd y galon "garreg ymaith o'u cnawd hwynt, a rhoddaf "iddynt galon gîg," Fe wna Yspryd Duw hyn, pan bo pob moddion eraill yn methu, Esay lvii. 17. 18.

(2.) Y mae ein holl farweiddiad yn deilliau i ni trwy rodd Crist, ac y mae holl roddion Crist yn cael eu cyfrannu i ni, a'u rhoi i ni gan Yspryd Crist. Heb Grist ni's gallwn wneuthur dim. — Ioan xv. 5. Pob cyfraniad o gyflawnder a chym-morth gras oddi wrtho ef, fydd yn dyfod i ni trwy'r Yspryd, trwy'r hwn yn unig y mae efe yn gweith-redu yn, ac ar gredinwyr: oddi wrtho yr ydym yn cael ein marweiddiad. Y mae Crist wedi ei ddyr-chafu

chafu "yn dywyfog ac yn Iachawdwr, i roddi edi-
 "feirwch i Israel a maddeuant pechodau" i ni, Act.
 v. 21. ac nid yw edifeirwch ddim yn rhan fechan
 o'n marweiddiad. Pa fodd y mae efe yn ei wneuthur?
 Gan ei fod ef, sef Crist, wedi derbyn yr Yspryd
 Glân, y mae yn ei anfon allan i'r diben hwnnw,
 Act. ii. 33. Chwi a wyddoch am yr aml addewid-
 ion a wnaeth o anfoniad ei Yspryd, fel y dywed
Tertulian, i wneuthur y gweithredoedd oedd ganddo
 ef i'w wneuthur ynom ni.

Fe dywys ateb un holiad neu ddau, fi yn awr
 at y peth yr wyf yn ei amcanu yn bennaf.

Hol. Pa fodd y mae'r Yspryd yn marweiddio
 Pechod?

Yr wyf yn ateb, mewn tair o ffyrdd yn gyff-
 redinol. Yn *intaf*, Trwy beri i'n calonau gynyddu
 mewn grâs, a'r ffrwythau hynny ag fydd yn wrth-
 wyneb i'r cnawd, ynghyd â'r egwyddor o honynt.
 Felly y mae'r apostol yn gosod ffrwythau'r cnawd,
 a ffrwythau'r Yspryd yn wrthwyneb i'w gilydd. Y
 mae ffrywthau'r cnawd fel hyn ag fel hyn, medd
 efe, Gal. v. 19, 20. ond, eb efe, y mae ffrwythau'r
 Yspryd yn gwbl i'r gwrthwyneb, yn gwbl o natur
 arall, adn. 22, 23. Ond beth os bydd y rhai'n ynom,
 a hwynt yn aml, a ddichon y lleill fod yn amlhau
 ynom hefyd? Na ddichon, medd efe, adn. 24. canys
 "y rhai fydd yn eiddo Crist a groeshoeliasant y
 "cnawd, a'i wýniau a'i chwantau." Ond pa fodd?
 adn. 25. trwy "fyw yn yr Yspryd, a rhodio hefyd
 "yn yr Yspryd:" hynny yw trwy fod y grafusau
 hyn o eiddo'r Yspryd yn aml ynom, a'n rhodiad

yn gyfattebol iddynt. Canys, medd yr apostol, y "rhaid hyn a wrthwynebant eu gilydd," adn. 17. felly ni allant fod yn yr un dŷn mewn gradd helaeth a nerthol. Y mae'r adnewyddiad hwn o eiddo'r Yspryd Glan, fel ag y gelwir, Tit. iii. 5. yn un modd mawr o farweiddiad: y mae yn peri i ni gynnyddu, ffrwythloni, blodeuo, ac amlhâu yn y grafusau hynny ag fydd yn erbyn, yn wrthwyneb, ac yn ddiniistriol i holl ffrwythau'r cnawd, ac i esmwyther a chynnydd pechod tu fewnol ei hunan.

Yn ail, Trwy weithio yn effeithiol, yn wirioneddol, ac mewn modd meddygol ar wreiddyn a greddf pechod, i'w wanhychu, ei ddinistrio, a'i gymmeryd ymaith. Dyma paham y gelwir yn "Yspryd barn, ac yspryd llosgfa," Esay iv. 4. o herwydd ei fod yn difa ac yn difetha ein chwantau. Y mae'n cymmeryd y galon garreg ymaith trwy effaith awdurdod hollalluog; canys fel ag y mae efe yn dechrau'r gwaith o ran ei ryw neu natur, felly y mae yn ei ddwyn ymlaen o ran ei raddau: efe yw'r tân sy'n yllu i fynu wir wreiddyn ein chwantau.

Yn 3ydd, Y mae'n dwyn croes Crist, trwy ffydd i galon y pechadur; ac yn peri iddo gael cymmundeb â Christ yn ei farwolaeth, a chymdeithas ag ef yn ei ddioddefiadau; am y modd y mae hynny yn cael ei ddwyn oddi amgylch, caf ymadroddi ychwaneg yn ol llaw.

Hol. Os gwaith yr Yspryd yn unig yw hwn, paham y cymhellir ni i'w wneuthur? Gan mai Yspryd Duw yn unig a all ei gyflawni, gadawer hynny yn hollol iddo ef.

Att.

Att. (1.) Nid yw yn un modd arall yn waith yr Yspryd, ond megis ag y mae pob grafusau a gweithredoedd da eraill yn eiddo ef: Efe sydd yn gweithio ynom "ewyllysio a gweithredu o'i ewyllys "da ef," Phil. ii. 13. Efe sydd yn gwneuthur "ein "holl weithredoedd ynom ni," Esay xxvi. 12. "a "gwaith ffydd yn nerthol," 2 Thef. i. 11. Y mae'n peri i ni weddio; ac y mae efe yn Yspryd gras a gweddïau, "yn cynnorthwyo ein gwendid ni," Zec. xii. 10. Rhuf. viii. 26. etto fe'n cynghorir, ac fe ddylid ein hannog i'r holl bethau hyn.

(2.) Nid yw yn gweithio gwaith marweiddiad yn y cyfryw fodd ynom, nad yw yn ei gadw o hyd yn weithred o ufudd-dod ynom ni. Y mae'r Yspryd Glan yn gweithredu ynom ac arnom, fel ag yr ydym gynnwys i hynny; ac fel y bo i rydd-did ac ufudd-dod drigo ynom ni. Y mae'n gweithio ar ein dealltwriaethau, ein hewyllysiau, cydwybodau, a'n ferchiadau, yn gyttunol a'i naturiaethau. Y mae'n gweithio ynom ni, a chyd â ni; nid yn ein herbyn, nac heb'om ni: felly y mae ei gymmorth ef yn annogaeth ac yn hawfdra i gyflawni'r gwaith; ac nid yn un achos o lwfrdra neu esgeulusdra o ran y gwaith ei hun. Ac yma yn wir mi allwn alaru o herwydd y llafur ofer, ffol, a diderfyn, ag y mae llawer o eneidiau tlodion yn ei gymmeryd, wedi cael eu hargyhoeddi o bechod, yn analluog i wrthsefyll nerth eu hargyhoeddiadau, a dafasant eu hunain i anneirif o ffyrdd gofidus a dyledswyddau i gadw pechod i lawr: ond gan eu bod yn ddieithr i Yspryd

Duw, y mae'r cwbl yn myned yn ofer. Y maent yn ymladdl heb fuddugoliaeth; mewn rhyfel heb ddim heddwch; ac mewn caethiwed dros eu holl ddyddiau. Y maent yn treulio eu nerth am yr hyn nid yw fara, a'u "llafur am yr hyn nid yw yn "digon," *Esay, lv.*

Ac os yw cyflwr y rhai fy'n llafurio, ac yn ymdrechgu, er hynny yn methu myned i mewn i'r deyrnas, mor druenus; beth yw cyflwr y rhai fy'n diystyru yr holl bethau hyn? y rhai fy'n wastadol tan awdurdod ac arglwyddiaeth pechod, ac yn caru bod felly; ac heb fod yn drallodedig am unrhyw beth, ond am na's gallant wneuthur digon o ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawni ei chwantau ef.

P E N. IV.

Y pwngc olaf, am Ddefnyddioldeb Marweiddiad.

Y Pwngc olaf a gaf sefyll arno, gan adael heibio, yn gyntaf Angenrheidrwydd marweiddiad pechod tu ag at fywyd. Ac yn ail, Y sicrwydd o fywyd ar ei farweiddiad, ydyw,

Fod bywyd, egni, a chysur ein bywyd ysprydol, yn mawr ymddibynnu ar ein gwaith yn marweiddio ein llygredigaethau.

Y mae nerth, cyfur, grym, a heddwch yn ein rhodiad gyd â Duw, yn bethau ag ydym ni yn eu dymuno. Pe gofynnid yn ddifrifol i un o honom, beth ydyw'r hyn ag syd yn ein blino: y mae'n rhaid i ni gyfeirio at un o'r pennau hyn; naill a'i mae arnom eisiau nerth, neu rym, egni, a bywyd yn ein dyledswyddau, ac yn ein rhodiad gyd â Duw;

Duw; neu y mae arnom eisiau heddwch, cyfur, a diddanwch ynddo. Nid yw beth bynnag a ddigwyddo i gredadyn na ddel i mewn tan un o'r pennau hyn, ddim yn haeddu son am danynt yn y dyddian hyn o achwyniadau. Yn awr y mae'r holl bethau hyn yn mawr ymddibynnu ar arferiad gwaftadol o farweiddio pechod: mewn perthynas i ba rai deliwch fulw,

1. Nid wyf yn dywedyd eu bod yn deilliaw oddi wrth farweiddiad, fel pe baent wedi eu hangenrheidiol gyd-rwymo âg ef. Fe all dyn gael ei ddwyn rhagddo mewn ymarferiad gwaftadol o farweiddiad, tros holl ddyddiau ei fywyd, ac er hynny, ysgatfydd, heb fwynhâu un diwrnod dâ o gyfur a diddanwch. Felly yr oedd gyd â Heman. Salm lxxxviii. yr oedd ei fywyd yn fywyd o farweiddiad gwaftadol, a rhodiad gyd â Duw: etto dychryn-edigaethau a doluriau oedd ei ran tros ei holl ddyddiau. Ond yr oedd Duw wedi neillduo Heman yn gyfaill dewifol, i'w wneud yn enfampl i'r rhai a fyddai ar ei ol ef mewn cyfyngder. Aelli di achwyn ei bod yn waeth gyd â thi na Heman, y gwas enwog hwnnw o eiddo Duw? ac fe fydd hyn yn glôd iddo ef hyd ddiwedd y byd. Y mae Duw yn cadw y rhagorfraint o gyfrannu heddwch a diddanwch yn briodoledd iddo ei hun, Esay lvii, 18, 19. Ein gwaith ni yw defnyddio moddion i, fwynhau heddwch, ond priodoledd neu ragorfraint Duw yw ei gyfrannu i ni.

2. Yn y ffyrdd a ordeiniodd Duw i roi bywyd, egni, gwroldeb, a diddanwch, nid yw marweiddiad pechod yn un o achosion digyfrwng o hono.

Breintiau ein mabwysiad, yn cael eu gwneuthur yn hyfspys i'n heneidiau, fy'n cyfrannu'r pethau hynny yn ddigyfrwng. Yr Yspryd fy'n "cyd dyftiolaethu "â'n hyfpryd ni, ein bod yn blant i Dduw," Rhuf. viii. 16. Y mae'n rhoddi i ni y "garreg "wen a'r enw newydd:" Mabwysiad a chyfiawnhâd; hynny yw, o ran y teimlad a'r wybodaeth o honynt yw'r achosion digyfrwng yn llaw'r Yspryd o'r pethau hyn. Ond hyn a ddywedaf,

3. Yn ein rhodiad cyffredinol gyd â Duw, ac yn ei ffordd gyffredinol ef yn ymdrin â ni, y mae bywiogrwydd a chysur ein bywyd ysprydol yn ymddibynnu llawer ar ein marweiddiad, fel peth â rhinwedd neu effaith ynddo, tu ag at hynny.—Canys,

(1.) Hyn yn unig fy'n cadw pechod rhag ein difreinio ni o'r nail a'r llall.

Pob pechod anfarweiddiol a wna yn sicr ddau beth. 1^{af}, Efe a wanhycha'r enaid, ac a'i hyfpeilia o'i fywiogrwydd a'i rym ysprydol. 2^d, Fe dywylla'r enaid, ac a'i difreinia o'i gylur a'i heddwch.

1^{af}, Y mae'n gwanhau'r enaid, ac yn ei ddifuddio o'i nerth ysprydol. Pan lettôdd Dafydd un chwant anfarweiddiol yn ei galon ychydig amfer, fe dorrodd ei holl esgyrn ef, ac a'i gadawodd yn ddi nerth ysprydol: o herwydd pahan yr achwynodd, ei fod yn glaf, yn llesg, ac yn wan: "Nid oes "iechyd, eb. efe, yn fy nghnawd; gwanhawd a "drylliwyd fi'n dramawr," Salm xxxviii. 7, 8. "Fy "rhechodau a'm daliafant, fel na allwm edrych "i fynu" Salm xl. 12. Fe fych chwant anfarweiddiol

iol i fynu yspryd a bywiogrwydd yr enaid; ac fe'i gwanhâ i bob dyledswydd ac ymarferiad crefyddol. Canys,

Yn gyntaf, Y mae 'n anghyweirio ac yn anghymmeru 'r galon ei hun, trwy rwydo ei ferchiadau. Y mae 'n denu 'r galon o'r dymmer ysprydol honno, ag fy 'n angenrheidiol i gymmundeb â Duw.— Y mae 'n ymaflyd yn y ferchiadau, ac yn dangos iddynt wrthddrychau hoff a dymunol; ac felly yn gyrru allan gariad y Tad, i Ioan ii. 1. pen. iii. 17. fel na's gall yr enaid yn union ac yn wirioneddol ddywedyd, “Tydi yw fy rhan;” am fod ganddo ryw beth arall ag y mae yn ei garu. Ofn, dymuniad, gobaith, y rhai yw prif gynheddfau 'r enaid, y rhai a ddylei fod yn llawn o Dduw, wedi eu dyryfu, ac ymroddi i fynn i wrth ddrychau eraill.

Yn ail, Y mae 'n llanw 'r meddyliau a dychymmygiadau yn ei gylch. Y meddyliau yw darparwyr mawrion yr enaid, i ddwyn cyfluniaeth i mewn i foddioni 'r ferchiadau; ac os bydd pechod yn aros yn y galon heb ei farweiddio, fe fydd yn wastadol yn awr a phryd arall yn gwneuthur rhagddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawni ei chwantau ef. Hwyl fyddant yn wastadol yn coluro, yn harddu, ac yn gwisgo gwrthddrychau 'r cnawd, ac yn eu dwyn adref i gael boddlondeb. A hwyl allant wneuthur hyn yngwasanaeth dychymmygiad llygredig tu hwnt i bob gosodiad ymadrodd allan.

Yn drydydd, Y mae 'n torri allan yngweithredol rwystrad dyledswydd. Y mae 'r gŵr uchel-feddwl yn ymgyrhaeddyd, y bydol-ddyn yn ymdrafferthu, a'r dyn

dyn gwageddol yn ymroddi i ddarparu gwagedd iddo ei hun, pan ddylent oll fod yn ddifrifol yng-wafanaeth ac addoliad Duw.

Pe fy ngorchwyl presennol fyddai gosod allan y rhwygiad, difrod, gwendid, a'r anghyfannedd-dra a ddwg un chwant heb ei farweiddio ar yr enaid, fe fyddai raid i'r traethawd hwn chwyddo tu hwnt i'm hamcan yn bresennol.

2/, Fel ag y mae pechod yn gwanhâu, felly y mae yn tywyllu'r enaid. Cwmmwl du-dew ydyw ag fydd yn ymdanu dros, ac yn gorchuddio wyneb yr enaid, ac yn attal llewyrchiadau cariad a ffafr Duw. Y mae'n cymmeryd ymaith amgyffred a phrofiad melus o fraint ein mabwysiad: ac os yr enaid a ddechru gymmeryd i fynn feddyliau diddanus fe fydd i bechod yn fuan eu gwaifgaru hwynt.—Am yr hyn, ychwaneg yn ol llaw.

Yn yr ystyriaeth hyn y mae bywiogrwydd a nerth ein bywyd ysprydol, yn ymddibynnu ar ein marweiddiad. Yr unig foddion yw i symmyd ymaith yr hyn na rydd i ni un o'r ddau. Y mae dynion fydd yn glâf ac yn afiach tan awdurdod rhyw chwant, yn gwneuthur llawer cynnyg am gymmorth: y maent yn llefain ar Dduw pan fyddont yn suddo yngofid eu meddyliau; i.e. llefant ar Dduw, ond nid ydynt yn cael eu gwrando a'u gwaredu. Yn ofer y defnyddiant amryw feddyginiaethau. Felly Hof. v. 12. Ephraim a welodd ei lesgedd, a Juda ei archoll; hwy gynnygiafant amryw feddyginiaethau, ond ni leihâ dim hyd oni chydabyddant eu bai, adn. 15. Fe all dynion weled

eu hafiechyd a'u clwyfau, etto oni wnant wir gymmwyfiadau, ni iacheir byth mo honynt.

2. Y mae marweiddiad yn gwrteithio holl rasufau Duw, ac yn gwneuthur lle iddynt i dyfu yn ein calonnau. Y mae grym ac egni ein bywyd ysfrydol yn gynnwysedig ym mywiogrwydd a blodeuad planhigion gras yn ein calonnau. Fel ag y gellwch weled mewn gardd; plannwch ynddi ryw lysieuyn gwrthfawr, a gadewch y tir heb ei drin, a chwŷn i dyfu o'i amgylch, fe allei y gall barhau yn fyw o hyd, etto ni bydd ond peth tlawd, gwywedig ac annefnyddiol; y mae'n rhaid i chwi edrych a chwilio am dano ar rai prydiau cyn ei gael; a phan gaffoch, prin yr adnabyddwch pa un ai efe yw'r planhigin yr ydych yn edrych am dano ai nid tē: a gadewch ei fod yno, ni ellwch wneud defnydd yn y byd o hono. Plannwch un arall o'r un rhyw ag ef mewn tir mor naturiol ddiffrwyth a chynddrwg a'r llall; ond gadewch iddo ef gael ei chwynnu yn dda, a phob peth drwg a niweidiol gael eu symmyd oddi wrtho, y mae yn blodeuo ac yn cynnyddu; chwi ellwch ei weled ar yr olwg gyntaf wedi myned i'r ardd, a gwneud defnydd o hono pan fynnoch; felly y mae gyd â grasufau'r Ysfryd a blennir yn ein calonnau,

(3.) Mewn perthynas i'n heddweh: fel nad oes un peth ag a rydd dyftiolaeth o wirionedd hebddo; felly ni's gwn am un peth ag fydd â mwy o dyftiolaeth gwirionedd ynddo: ac nid yw hyn ddim yn ychydig fail i'n heddweh. Gwrthwynebiad egniol yr enaid yn erbyn hunan yw marweiddiad; yn yr hyn y mae gwirionedd grâs yn yr enaid yn ymddangos amlyccaf.

P E N. V.

Prif Amcan yr holl Draethawd yn cael ei ofod ger bron.

WEDI gosod y pethau uchod ger bron, yr wyf yn dyfod at y prif amcan; sef i drin rhai Holiadau ac achosion ymarferol, ag fy'n ymddangos yn y gorchwyl hwn o Farweiddiad Pechod mewn Credinwyr.

Y cyntaf, yr hwn yw'r pennaf o'r lleill oll, ac ymhâ un y cynhwyfir hwynt, a ellir ei ystyried yn gynnwysedig yn yr hyn a ganlyn.

Gadewch fod dŷn yn wir gredadyn, ac etto yn profi ynddo ei hunan rym ei lygredd tufewnol, yn ei ddwyn yn gaeth i ddeddf pechod; yn gosidio ei galon â blinder, yn yflu ei yspryd, trallodi ei feddyliau, gwanhâu ei enaid, a'i anghymmwyso i'r ddyledswydd o gymmundeib â Duw; aflonyddu ei heddwch, ac ysgatfydd halogi ei gydwybod, ac yn ei ofod mewn perygl o gael ei galedu trwy dwyll pechod: Pa beth a wna? pa ffordd a gymmer efe ag y saif arni, i gael marweiddio'r pechod, y chwant, yr anhwylder, neu'r llygredd hwn i'r cyfryw radd, fel, er na's bydd wedi ei lwyr ddinistrio, etto yn ei ymdrech ag ef, y gallo gadw i fynu rym, nerth, a heddwch yn ei gymmundeib â Duw?

Mewn attebiad i'r Gofyniad pwysfawr hwn, mi ofodaf i lawr y pethau canlynol:

I. Dangos pa beth yw marweiddio unrhyw bechod; a hynny yn naccäol, ac yn gadarnhäol; fel na chamfyniom yn y sylfaen.

II. Rhoi cyfarwyddiadau cyffredinol i'r cyfryw bethau, heb ba rai y bydd yn llwyr amhosibl i un dyn gael unrhyw bechod wedi ei wir a'i ysprydol farweiddio.

III. Gofod allan y pethau neillduol hynny trwy ba rai y mae hyn i gael ei wneuthur: gan ystyried, yn y cyfamser, mai nid yr athrawiaeth o farweiddiad pechod yn gyffredinol, ond yn unig ymherthynas i'r achos neillduol a ofodwyd ger bron eifoes, yr wyf yn llefaru.

I. Nid cwbl ladd, diwreiddo a distrywio pechod yw ei farweiddio, fel na bo ganddo ddim gafael oll mwy, neu drigfan yn ein calonau. Gwir yw, mai dyna'r peth a amcenir atto, ond ni cheir dim o hyn yn y bywyd hwn. Nid oes un dŷn ag fy'n gwir ymfod i farweiddio unrhyw bechod, nad yw'n amcanu, bwriadu, ac yn dymuno ei gyflawn ddinistr, fel na adawo na gwreiddyn na ffrwyth yn y galon neu'r bywyd. Fe ddymunai ei farwhâu yn y cyfryw fodd, fel nad ysgogai neu y cyffröai byth mwyach; fel na chlywai ei lais, ac na ddeuai i'w ddenu na'i demtio i dragwyddoldeb.

Nid y Bod o bechod yw'r peth yr amcanir atto. Er diau y gellir trwy Ysryd a Grâs Crist, gael llwyddiant rhyfeddol, a goruchafiaeth fawr arno; fel y gall dŷn orfoleddu bron an wastadol arno: etto ei laddiad hollawl, a'i ddinistr, fel na bo ddim yn bod, nid yw i'w ddisgwyl yn y bywyd hwn. Y mae Paul yn sicrhau hyn i ni, Phil. iii, 12. "Nid fel pe bawn wedi ei gyrhaeddyd eifoes, neu fod eifoes wedi fy mherffeithio." Yr oedd yn fant dewisol, yn battrwm i gredinwyr; yr hwn o ran ffydd a chariad, a holl ffrwythau'r Ysryd, nid oedd mo'i gymmar yn y byd; ac ar y cyfrif hynny y mae'n priodoli perffeithrwydd iddo ei hun, mewn cymmariaeth i eraill, adn. 15. ac etto nid oedd wedi

wedi cyrhaeddyd hyn, nid oedd wedi ei berffeithio; etto yr oedd yn dilyn: yr oedd ganddo gorph gwael y farwolaeth o hŷd; ac felly y mae gennym nionneu, yr hwn fydd raid ei gyfnewid trwy fawr allu Crist yn y diwedd, adn. 21. Dyma'r peth ydym am ei gael; ond y mae Duw yn gweled yn oreu i ni aros heb fod yn berffaith mewn dim ynom ein hunain, fel y byddom berffaith ymhob peth yng Nghrist, yr hyn fydd oreu i ni, Phil. ii. 10.

2. Yr wyf yn meddwl na raid im' ddywedyd mai hedritio pechod ydyw, pan y mae dyn ar gyfrif rhyw beth allanol yn gadael yr arferiad o hono; fe allai rhai edrych arno fel dyn wedi ei gyfnewid: ond fe ŵyr Duw ei fod, at ei anwiredd gynt, yr awr hon wedi chwanegu rhagrith melldigedig; a'i fod wedi cael sicrach llwybr i uffern nag oedd ganddo o'r blaen: y mae ganddo galon arall nad oedd ganddo, hynny yw, mwy dichellgar; nid calon newydd, yr hon fydd yn fwy sanctaidd.

Nid yw marweiddiad pechod yn gynnwysedig mewn diwygiad natur lonydd, dawel. Y mae gan rai dynion fantais trwy gyfansoddiad neu ansawdd naturiaeth mor belled, fel nad ydynt yn agored i'r cyfryw nwydau creulon, afrëolus, a ferchiadau ter fysglyd, ag y mae llawer o rai eraill. Yn awr gadewch i'r dynion hyn ddiwygio eu hanfawdd au tymmer naturiol trwy ddisgyblaeth, ystyriaeth, a doethineb, fel y gallont ymddangos iddynt eu hunain ac eraill yn ddynion tra marweiddiol; ac ar yr un pryd eu calonau, ysgatfydd, yn sugn-draeth pob ffieidd-dra. Y mae ambell ddyn nad yw, ysgatfydd, yn cael

cael ei flino trwy ei holl fywyd, gan ddigter neu ddrwg-anwydau, megis ag y mae arall yn cael ei flino beunydd: ac etto fe ddichon fod iddo wneuthur mwy tu ag at farweiddio pechod na'r cyntaf.

—Na phrofed y cyfryw ddynion eu marweiddiad wrth y fath bethau, nad yw eu tymmer natur yn rhoi dim bywyd ac egni iddynt: dygent eu hun at hunan ymwadiad, anghrediniaeth, neu ryw bechod ysprydol arall, a hwy a ga'nt well golwg arnynt eu hunain.

4. Nid marweiddio pechod yw ei droi ar y neilltu. Fe adawodd Simon Magus ei fwynion dros amfer; ond yr oedd ei gybydd-dod a'i hunan-glod yn aros ynglŷn wrtho, yr hyn oedd yn ei ofod ar waith, ac a fynnent weithredu mewn ffordd arall: o herwydd pahan fe ddywedodd Pedr wrtho, "Mi a'th "welaf mewn buftl chwerwder, ac mewn rhwym-"edigaeth anwiredd," Act. viii. 23. 'Er yr holl 'broffes a wnaethost, ac er yr holl droi heibio dy 'fwynion, mae dy chwant ynot mor gryfed ag erioed; 'yr un chwant, ond yn unig bod ei ffrydiau wedi 'troi: y mae'n awr yn ymegnio ac yn gweithio 'ffordd arall; ond yr hen fustl chwerwder ydyw byth.'

Fe all dyn adnabod chwant pechadurus ynddo ei hun; ymrôï i'w wrthsefyll, ac i attal ei dorriad allan megis o'r blaen: etto dioddef i'r unrhyw reddf lygredig weithio mewn rhyw ffordd arall. Fel ag y mae'r hwn fo ag archoll arno, wrth gael ei wella a'i groeni trosodd, yn meddwl ei fod wedi ei lwyr iachâu: ond ar yr un pryd ei gnawd yn mallu drachefn trwy lygredigaeth yr un afiechyd, ac yn torri

allan mewn lle arall. A'r un peth yw cyfnewid chwantau, a gadael gwafanaeth un, fel y gallo dyn wafanaethu un arall. Na feddylid yr hwn a newidiodd falchder amfydolrwydd, afradlonedd am rith crefydd, meddyliau uchel am dano ei hun, a diystyrwch o eraill, ei fod wedi marweiddio y pechod ag a debygid iddo ei adael. Efe a newidiodd ei feistr, ond gwas pechod yw o hyd.

5. Nid marweiddio pechod yw goruchafiaethau damweiniol arno. Y mae dau o achlyfuron neu amserau, ag y gall dynion sy'n ymladd â pechod, feddwl yn ddynt eu hunain eu bod wedi ei hollol farweiddio.

(1.) Pan torro rhyw bechod allan er aflonyddwch o'u heddwch, dychryn i'w cydwybodau, ofn gwaradwydd, ac eglur annog digofaint Duw. Y mae hyn yn dihunio ac yn cynhyrfu i fynu yr hyn oll fydd yn y dyn; yn ei frawychu, yn ei lenwi o gasineb at bechod, ac atto ei hunan o'i herwydd; yn ei anfon at Dduw, yn gwneuthur iddo lasain allan, fel am fywyd; yn arfwydo pechod fel uffern, ac yn ymrôï yn ei erbyn. Y mae'r holl ddyn, yfprydol a naturiol, yn awr yn effro; y mae pechod yn cuddio ei ben, yn peidio ag ymddangos, ond yn gorwedd fel yn farw o'i flaen. Megis pe bai un wedi nesâu at fyddin o wilwyr yn y nos, ac yn ladd y pennaf o honynt; y mae'r wiliadwriaeth yn y fan yn cael ei deffrôï, y gwyr yn cael eu galw i fynu, ac ymosyniad manwl yn cael ei wneuthur ar ol y gelyn: yr hwn yn y cyfamfer, hyd nes bo'r fôn a'r terfysg trosodd sy'n ynguddio, neu'n gorwedd

wedd fel un marw ; gyd â chyflawn fwriad i wneuthur y cyfryw lanaftra drachefn, pan passô odfa neu gyfle i'r cyfryw ddiben. Am y pechod ym mysg y Corinthiad, gwelwch fel ag y maent yn ymfyddino eu hunain i'w gymmeryd a'i ddifetha, 2 Epif. vii. 11. Felly y mae gyd â dyn pan ag y mae rhwyg wedi ei wneuthur yn ei gydwybod ; ei lonyddwch, ysgatfydd ei barch, gan ei chwant, yn torri allan mewn rhyw bechod gweithredol ; y mae gofal, digllondeb, dymuniad, ofn, ac ymddial, yn cael eu gosod oll ar waith yn ei gylch ac yn ei erbyn. Y mae'r chwant yn llonydd dros amser, wedi ei redeg i wared o'u blaen : ond pan ddarffo'r cythrwfl, a'r ymosyniad wedi myned drosodd, y mae'r lleidr yn ymddangos yn fyw drachefn, ac mo'r ddiwyd wrth ei orchwyl ag erioed.

Mewn amser rhyw farnedigaeth, adfyd, neu drwm gystudd, y mae'r galon yn dechreu myfyrio, ac yn dyfeisio, pa ffordd i ddiangc rhag y trallodau, yr ofnau, a'r peryglon presennol. Y mae hyn fel ag y mae dyn argy'oeddedig yn penderfynu, i gael ei wneuthur yn unig trwy ymadael â phechod, yr hyn fydd yn ynnill heddwch Duw. Digofaint Duw, ymhob cystudd, fydd yn poenydio dyn argy'oeddedig. I gael gwared o hyn y mae dynion ar y cyfryw amserau yn ymrôï yn erbyn eu pechodau. Ni cheiff pechod le byth mwyach ynddynt ; ni ymroddant i'w wafanaeth ef. Ac fel hyn y mae pechod yn llonydd ; nid yw yn ysgog ; y mae debygid wedi ei farweiddio ; nid am iddo yn wir dderbyn un clwyf ; ond am fod yr enaid wedi iawn-fedd-

iannu ei fwydd-gynneddfau, â pha rai y dylei fod yn ymdrech yn erbyn pechod, a meddyliau gwrthwyneb i'w gynnyrfiadau ef. Pan droer y rhai'n ar y naill du, y mae pechod yn dychwelyd drachefn i'w lawn nerth, ac yn ei rymmufder ymarferol. Felly y mae i'w weled gyd â'r rhei'ny yn Salm lxxviii. 32, 38. y rhai ydynt yn esampl, ac yn ddisgrifiad cyflawn o'r tymmer yspryd hwn, am ba un yr ydwyf yn llefaru, "Er hyn oll pechafant "etto; ac ni chredafant i'w ryfeddodau ef: Am "hynny y treuliodd efe eu dyddiau hwynt mewn "oferedd, a'u blynyddoedd mewn dychryn. Pan "laddai efe hwynt, hwy a'u ceisient ef; ac a "ddychwelent; ac a geisient Dduw yn foreu. Er "hynny rhagri:hio yr oeddynt iddo ef â'u genau; "a dywedyd celwydd wrtho â'u tafod: A'u calon "heb fod yn uniawn gyd ag ef; na'u bod yn ffyddlon yn ei gyfammod ef." Nid wyf yn ammeu mewn un modd, pan oeddynt yn ymosyn, yn dychwelyd, ac yn ceisio Duw yn foreu, nad oeddynt felly o lwyr-fryd calon, o ran ymadawiad â'u pechodau: yr oeddynt yn gwneuthur hynny yn foreu gyd â difrifwch a diwydrwydd; ac etto yr oedd eu pechod heb ei farweiddo er hyn i gyd. A thyma gyflwr llawer o ymddarostyngiadau mewn amser o gyftudd: ac y mae twyll mawr yn llechu yn fynych ynghalonnau credinwyr eu hunain, ymherthynas i hyn.

Dyma'r ffyrdd, ynghyd ac amryw eraill trwy ba rai y mae eneidiau t'lodion yn twyllo eu hunain, ac vn meddwl eu bod wedi marweiddio eu chwantau,

pan

pan y maent yn fyw ac yn gedyrn, ac ar bob achos yn torri allan er eu cythrybliad a'u haflonydlwch.

P E N. VI.

Marweiddiad Pechod yn cael ei Eglur Ddarlunio.

PA beth yw marweiddio pechod yn gyffredinol, yr hyn a egyr y ffordd ymhellach at gyfarwyddiadau eglur sydd yn nefaf i'w ystyried.

Y mae marweiddiad rhyw chwant llygredig yn gynnwysedig mewn tri pheth.

1. Gwanhâd greddfol ac ymarferol o hono.—

Greddf neu dueddiad llygredig yw pob chwant, yn gwaftadol ogwyddo'r galon at ddrwg. Dyma pa'm y dywedir am ddŷn sydd heb farweiddio ei bechod, "Fod holl feddylfryd ei galon, yn unig yn ddrygion—us bob amfer," Gen. vi. 5. Y mae yn waftadol tan awdurdod, tuedd, a gogwyddiad cadarn at bechod.

A'r rheswm pa'm nad yw'r dŷn anianol bob amfer ac yn waftadol yn dilyn ac yn olrhain yr unrhyw chwant ddydd a nôs, yw, am fod ganddo lawer i'w gwafanaethu, a phob un yn gwaeddi am gael ei foddhau. Fel hyn y mae yn cael ei yrru yn y blaen yngwafanaeth amryw chwantau: ac o hŷd, yn gyffredinol, y mae'n tueddu at foddloni hunan.

Ni a feddylw'n gan hynny fod y chwant neu'r llwgr yr yn ofynir am ei farweiddiad, ynddo ei hun wedi cadarn a dwfn wreiddio, tueddiad a gogwyddiad greddfol yr awyllys a'r ferchiadau at ryw bechod gweithredol, yn gwaftadol weithio i fynu ddychymmygion, meddyliau, a bwriadau ynghylch y gwrthddrych o hono. Dyma paham y dywedir,

fod "calon plant dynion yn llawn ynddynt i wneuthur drwg" Preg. viii. 11. bod tuedd eu hyspryd yn gogwyddo tu ag atto, i wneuthur "rhagddarbod dros y cnawd," Rhuf. xiii. 14. Ac y mae greddf bechadurus, lygredig (fel mewn amryw bethau eraill, felly yn hwn,) yn wahanol oddi wrth bob greddfau naturiol, neu foefol eraill pa bynnag; canys lle maent hwy yn gogwyddo'r enaid yn raddol, y mae greddfau pechadurus yn gyrru yn y blaen gyd â thrais a ffyrnigrwydd tanlyd: dyma paham y dywedir, fod chwantau yn ymladd, neu yn codi rhyfel yn erbyn yr enaid, i Pedr ii. 11. ymosod i'w erbyn gyd â'r fath ddyfais, dichell, a gwrthwynebrydd ag fydd arferol ar y cyfryw achos, Rhuf. vii. 23. caethiwo, a hollol ddaroftwng, fel rhai yn ynnill brwydr: y cyfan yn waith o orthrech ac o dwymndra mawr.

Mi allwn ei gyflawn egluro oddi wrth y disgrifiad hwnaw a roddir o hono, Rhuf. vii. fel y mae'n tywyllu'r meddwl, diffodd argy'oeddiadau, troi rhefwm oddi ar ei orfedd, attal grym ac effaith pob rhyw ystyriaethau a ellir ddwyn i mewn i'w wrthsefyll, ac yn torri trwy'r cyfan yn fflam angerddol—ond nid hynny yw fy ngorchwyl presennol. Yn awr y peth cyntaf mewn marweiddiad yw, gwanhâu y reddf hon o chwant pechadurus, fel na chaffo gyd â'r fath drais, taerni, ac amltra, gyfodi i fynu, ymddwyn, terfysgu, annog, denu, ac aflonyddu, fel ag y mae yn naturiol iddo wneuthur, Iago i. 14, 15.

Mi ddymunaf roi un gocheliad neu reol ar y ffordd; a hynny yw, er fod pob chwant yn ei natur ei hun yn cyffredinol gyd-dueddu a chymmell i bechod; etto rhaid caniattâu hyn gyd â'r ddau wahaniaeth canlynol.

(1) Fe

(1) Fe all un chwant, neu chwant mewn un dyn, gael llawer o achlyfuron, cynnyrifiadau, a chyfleufderau ag a ddichon roddi iddi fywyd, grym ac egni, ymhell uwchlâw yr hyn a ddichon yr unrhyw chwant, o ran ei rhyw a'i natur, gael mewn un arall. Pan fo chwant yn cyd-daro ac anafodd a thymmer natur, gyd â sefyllfa mewn bywyd cyfattebol, ac amryw achlyfuron; neu pan fo gan Satan offeryn cymmwys i ofod y brofedigaeth o'n blaen, fel y mae ganddo fil o ffyrdd i wneuthur felly; y mae'r chwant hwnnw yn myned ymlaen yn fwy gormesol â thanbaid nag eraill: yna y mae ei mwg darth yn tywyllu'r meddwl yn y fath fodd, er bod y dŷn yn gwybod yr un pethau ag o'r blaen, etto nid ydynt yn cael na gafael nac effaith ar yr ewyllys, ond y mae serchiadau a nwydau llygredig yn cael eu rhydd-did.

(2) Y mae rhai chwantau yn llawer mwy teimladwy a dëalladwy yn eu gweithrediadau nag eraill. Y mae *Paul* yn gosod gwahaniaeth rhwng aflendid a phob rhyw bechedau eraill, i Cor. vi. 18. "Go-
 "chelwch odineb: pob pechod a wnelo dyn, oddi
 "allan i'w gorph y mae: ond yr hwn fydd yn
 "godinebu, fydd yn pechu yn erbyn ei gorph ei hun."
 Dyma paham y mae'r pechod hwnnw yn fwy teimladwy a dëalladwy na rhai eraill: pan nad yw cariad at y byd, neu'r cyffelyb bechod, mewn dyn o ran greddf ddim yn llai ei arglwyddiaeth na'r llall; etto nid yw yn ennyn tân llygredd i'r fath raddau yn yr holl ddŷn. Y peth cyntaf gan hynny meddaf, ym marweiddiad pechod yw, gwanhau y reddf hon o'i eiddo, fel na chaffo gymmell a therfysgu fel o'r
 blaen;

blaen; fel na's gallo hudo a thynnu ar y neilldŷ; fel na chaffo aflonyddu a gofidio: lladd ei fywyd, ei egni, ei dueddgarwch a'i barodrwydd i gyahyrfu. Y mae hyn yn cael ei alw, croeshoelio'r cnawd, "a'i wŷn-
 "iau, a'i chwantau," Gal. v. 24. hynny yw, cym-
 meryd ymaith ei waed a'i ysprydoedd y rhai fy'n
 rhoi nerth a grym iddo. Treulio corph y farwolaeth
 o ddydd i ddydd.

Megis pe byddai dŷn (o herwydd drwg-weithred)
 yn cael ei hoelio ar groes: y mae ar y cyntaf yn
 egniol ymdrechu, a'i lefain yn uchel ac yn nerthol:
 ond fel y mae ei waed a'i ysprydoedd yn treulio ac
 yn darfod, ni fydd ei ymdrechïadau ond egwan ac
 anfynych; ei lefain yn ifel ac yn gryglyd fel braidd
 y gellir ei glywed. Pan ymosoder gyntaf ar chwant
 neu lygredd, y mae'n ymdrechu gyd â llawer o egni
 i dorri yn rhŷdd; y mae yn llefain gyd â thaerni
 ac annioddefgarwch am gael ei borthi a'i foddâu:
 ond pan, trwy farweiddiad, y mae ei waed yn cael
 ei ollwng a'i ysprydoedd yn treulio, nid yw yn cyffro
 ond yn anfynych ac egwan; yn llefain ond yn llefg,
 ac o braidd i'w glywed yn y galon: ysgatfydd y
 rhŷdd weithiau ysgrêch neu ochenaid farwol, ag fy'n
 ymddangos fel ped fae llawer o nerth ac egni ynddo;
 ond y mae yn fuan trosodd, yn enwedig os cedwir
 rhag gradd helaeth o lwyddiant. Y mae'r Apostol yn
 gosod hyn allan yn yr holl bennod; ond yn fwy
 neillduol adn. 6, o'r vi. ben. at y Rhufeiniaid.
 "Gan wybod hyn," medd efe, "ddarfod croeshoelio
 "ein hên ddyn ni gyd ag ef:" I! ba ddiben? "er
 "mwyn dirymmu corph pechod;" gwanhâu ei rym
 a'i

a'i ddileu, "bob ychydig ac ychydig," Deut. vii. 22. "fel rhagllaw na wafanethom bechod:" hynny yw, fel na allo pechod ein denu a'n llywodraethu gyd â'r cyfryw effaith ag y gwnelo ni yn weision iddo, fel y gwnaeth gynt. Ac y mae hyn yn cael ei lefaru nid yn unig mewn perthynas i ferchiadau cnawdol ac anianol; neu ddymuniadau ar ol bydol bethau; nid yn unig mewn perthynas i chwant y cnawd, fydd yn y meddwl a'r ewyllys; y gwrthwynebrwydd hynny i Dduw, ag fydd ynom wrth naturiaeth. O ba natur bynnag y byddo'r afiechyd ysprydol, ac ymha ffordd bynnag y mae'n ymweithio allan; pa un bynnag a'i trwy gymmell i'r hyn fydd ddrwg, neu attal rhag yr hyn fy dda, yr un yw y rheol yn yr ystyr hon.

Mewn gwaftadol ymladd ac ymdrech yn erbyn Pechod—I allu dodi llwyth ar bechod yn waftadol, fydd radd o farweiddiad nid bychan. Pan fo pechod yn grŷf ac yn fywiog, braidd y gall yr enaid ei wrthfeyll. Y mae yn gruddfan, yn ochain, yn galaru, ac yn helbulus, fel ag y mae *Dafydd* yn llefaru amdano ei hun, ond yn anfynych yn ymlid ar ol pechod. Y mae *Dafydd* yn achwyn fod ei bechod wedi ei ddal, fel na allai edrych i fynu, *Salm* xl. 12. pa mor analluog oedd efe gan hynny i ymladd yn ei erbyn? Yn awr y mae llawer o bethau yn ofynnol, ac yn gynnwysedig yn yr ymladdfa yn erbyn pechod.

(1) Gwybod fod gan ddŷn elyn i ymdrîn ag ef; dal fulw arno; ei ystyried fel gwir elyn; ac yn un ag fydd i ymdrech i'w ddinistrio trwy bob moddion ag fydd bosibl, gofynnol i hynny. Fel ag y dywe-

dais

dais o'r blaen, y mae'r ymdrech yn egnïol ac yn be-ryglus: y mae ynghylch pethau fragywyddoleb! O herwydd hynny pan na bo gan ddynion ond meddyliau ysgafn a distadl am eu chwantau, nid yw ond arwydd bychan eu bod wedi, neu yn cael eu marweiddio, nac ar y ffordd i hynny.

(2) Llafurio i gael adnabyddiaeth o ffyrdd, dichellion, manteision, ac achosion o lwyddiant pechod yw dechreuad rhyfel yn ei erbyn. Dyma'r modd y mae gelynion yn gwneuthur â'u gilydd. Y maent yn chwilio allan eu dirgel gynghorion a'u hamcanion; yn ceisio deall eu dibenion; yn ystyried pa ddull, a thrwy ba foddion y llwyddasant o'r blaen, fel y galler, os yw bosibl, eu rhagflaenu. Y mae'r cyfrwyfdra mwyaf mewn rhyfel yn gynnwysedig yn hyn yma. Cymmerwch ymaith y drefn hon, ac fe fydd pob cyhoeddiad oryfel, er maint cyfrwyfdra a dichellion y gwahanol bleidiau, yn ffôl ac yn anni-feilaidd. Felly y maent hwy yn gwneuthur â chwant pechadurus ag fydd yn ei wir farweiddio. Nid yn unig pan y mae yn eu gofidio, eu denu, a'u hudo yn weithredol; ond yn eu hymneillduad, dirgel ystyriant, mai dyma eu gelyn, dyma ei ffordd a'i ddull o fyned ymlaen, dyma ei fanteision, fel hyn y llwyddodd, ac y gwna etto oni ragflaenir. Felly ebe Dafydd, "pechod fydd yn wastad ger fy mron," Salm li. 3.

(3) Ei lwytho yn feunyddiol â'r holl bethau a goffëir rhagllaw; y rhai fy yn ei ofidio, yn ei ladd, ac yn ei ddinistrio, yr hyn yw eithaf amcan yrymdrech hwn. Nid yw'r cyfryw un yn meddwl fod ei chwant

chwant wedi marw, am ei fod yn llonydd; ond yn ymroi i'w glwyfo o'r newydd; rhoi ergyd iddo o newydd yn feunyddiol, fel y crybwylla'r apostol, 1 Cor. xv. 31. Col. iii. 5.

Yn awr tra y mae'r enaid yn y cyflwr hwn, ac yn gwneuthur y modd yma â phechod, y mae'n sicri o fod ar ei uchaf, a phechod megis wrth ei draed, ac yn marw tan y cleddyf.

3. Mewn llwyddiant: y mae mynych lwyddiant yn erbyn unrhyw chwant, yn rhan ac yn dystiolaeth arall o farweiddiad. Wrth lwyddiant yr wyf yn meddwl, nid yn unig siommi pechod, fel nad esgoro, neu orpheno ei waith; ond goruchafiaeth arno, a'i ddilyn i gyflawn fuddugoliaeth. Er esampl: pan fo'r galon unrhyw amser yn profi pechod ar waith, yn denu, yn ffurfio dychymmygion, i wneuthur rhagddarbod tros y cnawd i gyflawni ei chwantau ef; y mae yn y fan yn ymosod ar bechod, ac yn ei ddwyn at gyfraith Duw, a chariad Crist; yn ei gondemnio, ac yn ei ddilyn â dihenyddiad hyd yr eithaf. Yn awr, meddaf, pan ddel dŷn i'r stâd a'r cyflwr hyn; chwant wedi ei wanhâu yn ei wreiddyn a'i reddf ymarferol, fel ag y mae ei gynnyrfiadau a'i weithrediadau ddim mor fynych, ac yn fwy egwan nag o'r blaen, fel na's gall attal ei ddyledswydd, nac aflonyddu ei heddwch; pan y gallu mewn tymmer yspryd llonydd a thawel, gael pechod allan, ymladd ag ef, a llwyddo yn ei erbyn; yna y mae pechod wedi ei farweiddio mewn rhyw fefur dâ; ac er ei holl wrthwynebiad, gall dŷn gael heddwch â Duw dros ei holl ddyddiau.

At

At y pethau hyn gan hynny yr wyf yn cyfeirio'r marweiddiad a amcanir yma; hynny yw, marweiddio unrhyw lygredd cythryblus, trwy ba un y mae llwgr a halogrwydd cyffredinol yn ein natur ni yn ceisio gweithio allan.

1. Gwanhâd ei duedd tufewinol, trwy ba un y mae yn gogwyddo, yn hudo, ac yn cymmell i ddrygioni; yn gwrthryfela, yn gwrthwynebu, ac yn ymladd yn erbyn Duw trwy blaniad, greddfól gyfaneddiad, a choleddiad egwyddor o ras, yr hwn fydd yn gwbl wrthwyneb iddo, ac yn tueddu i'w lwyrddinistr, yw'r *sylfaen*. Felly trwy blanniad a chynnydd gofyingeiddrwydd y mae balchder yn cael ei wanhâu; natur danbaid trwy amynedd; aflendid trwy burdeb meddwl a chydwybod; cariad i'r byd hwn trwy syniad ysprydol, a myfyrdodau nefol, y rhai fydd rafusau'r Yspryd, neu'r un gras greddfól yn ei amrywiol weithrediadau trwy'r Yspryd Glan, yn ol amrywiaeth neu wahanïaeth y gwrthddrychau, ynghylch pa rai y mae yn gweithredu; megis y mae'r llall yr un modd, mewn amryw chwantau, neu'r llwgr naturiol, yn amrafael weithredu, yn ol yr amryw fanteision ac achlyfuron y mae'n ei gyfarfod.

2. Parodrwydd, bywiogrwydd, ac egni'r yspryd, neu'r Dŷn newydd yn ymdrech, ac yn hoff-ymhladd yn erbyn y chwant a fonir yma, trwy bob ffyrdd a moddion appwyntiedig i hynny; yn gwaftadol ddefnyddio'r cynnorthwyon a ddarparwyd yn erbyn ei ysgogiadau a'i gynnyrfiadau, yw'r *ail* beth gofynnol at hyn yma.

3. Y mae llwyddiant mewn amrywiol raddau yn cydfyned â'r rhai hyn. Yn awr os nad oes gan y llwgr

llwgr fantais anorchfygol oddi wrth ei sefyllfa naturiol, y mae yn bosibl iddo gyrhaedd i'r cyfryw oruchafiaeth gyffredinol, fel na bo i'r enaid byth mwy deimlo yn brofiadol ei wrthwynebiad, a chael ei gyfodi i ryw radd sicr o heddwch cydwybod, yn ol trefn y CYFAMMOD O RAS

P E N. VII.

RHEOLAU CYFFREDINOL, heb ba rai ni ellir marweiddio unrhyw Chwant neu Bechod.

Y Ffordd a'r moddion trwy ba rai y mae i Enaid fyned rhagddo i *farweiddio pechod*, trwy ba un y mae Satan yn cymmeryd mantais i'w wannychu a'i aflonyddu, sydd yn dyfod nesa tan ystyriaeth.

Yn awr y mae rhai ystyriaethau cyffredinol i'w gosod ger bron, ymherthynas i egwyddorion a sylfeini'r gwaith hwn, heb ba rai ni all un dŷn, pa mor fawr bynnag fo ei argyhoeddiadau, a'i ymröad i farweiddio pechod, byth ei gwblhau neu gyrhaeddyd.

Y rheolau a'r egwyddorion, heb ba rai ni chaiff pechod byth ei farweiddio, yw y rhai hyn:

1. Oddieithr bod dŷn yn *Wir Gredadyn*, hynny yw, yn un ag sydd wedi ei wir impio yng Nghrist, ni all ef byth farweiddio un pechod; nid wyf yn dywedyd, oddieithr iddo *wybod* ei fod felly, ond oddieithr ei fod mewn gwirionedd.

Marweiddiad sydd yn waith i gredinwyr, "Os ydych trwy'r Yspryd," &c. Os ydych chwi, *gredinwir*, i'r rhai nid oes dim damnedigaeth, adn. 1. Hwyt hwy yn unig a annogir i hynny. "Marwhêch gan hynny. "eich aelodau, y rhai sy' ar y ddacar," Col. iii. 5.

Chwychwi y rhai a "gyd-gyfodasoch gyd â Chrifft." adn. 1. "a'ch bywyd a guddiwyd gyd â Chrifft yn Nuw," adn. 3. "y rhai a ymddangosfych gyd 'ag ef "mewn gogonaint," adn. 4. Fe all dŷn diadgenedledig ymarfer rhyw beth tebyg i farweiddiad, ond y gwaith ei hun ni all efe byth ei wneuthur, mewn modd cymmeradwy gan Dduw. Fe wyddis pa lŷn neu ddelw o hono, a dynnir gan y Philosophyddion Cenhedlig: pa ymadroddion difrifol a ofodafant allan am ddiystyru'r byd, a hunan; am rëoli a darostwng ferchiadau a nwydau afradlon. Y mae bucheddau y rhan fwyaf o honynt yn dangos fod eu rhëolau yn gwahaniaethu cymmaint oddi wrth wir farweiddiad, ac yw'r haul wedi ei lunio ar arwyddbren, oddi wrth yr haul yn y ffurfafen. Nid oedd ynddynt na goleuni na gwrês. Nid oes dim marwolaeth i bechod, heb farwolaeth Crist i'w effeithioli. Fe weddis ymhellach pa gynnygiadau a wnaeth y *Papistiaid* ar ei ol, yn eu haddunedau, pennydiau, a'u cyfaddefiadau. Mi anturiaf ddywedyd am danynt, yr hyn a ddywedodd Paul am Isreal yn y pwngc o gyfiawnder, Rhuf. ix. 31, 32. Er eu bod yn dilyn ar ôl, etto ni chyrraeddafant *wir* farweiddiad. Paham? Am nad oeddynt yn ei geisio trwy ffydd, "ond megis trwy weithredoedd y ddeddf." Y cyfryw yw stâd a chyflwr pawb yn ein plith ein hunnain ag fydd, mewn ymostyngiad i'w hargyhoeddiadau a'u deffrões gydwybodau, yn ymofyn am farweiddiad o'u pechodau. Y maent yn di ddilyn, ond yn methu o hŷd ei gyrhaeddyd.

Gwir

Gwir yw, yr ydys yn gofyn, ac fe ofynnir gan bob dŷn, pa bynnag, ag fydd yn clywed pregethu y gyfraith neu'r efengyl, i farweiddio ei bechod; ei ddyledswydd yw, ond nid ei ddyledswydd *ddigyfrwng*; y mae'n ddyledus arno ei wneuthur, ond ei wneud yn *ffordd Duw*; Megis pe gorchymynnai gŵr i un o'i wasanaeth-ddynion i dalu swm o arian drosto yn y cyfryw le, ond myned yn gyntaf a'u cymmeryd i fynu o le arall: ei ddyledswydd yw talu'r arian appwyntiedig; etto nid ei ddyledswydd *ddigyfrwng* ydyw; yr oedd yn gyntaf i'w cymmeryd i fynu yn ol eich cyfarwyddyd. Felly y mae yn yr achos hwn: y mae pechod i'w farweiddio, ond y mae rhyw beth yn flaenorol i gael ei wneuthur, i'n cynnorthwyo i hynny.

Mi brofais eisoes mai gwaith yr Yspryd Glân yn unig yw marweiddio pechod; y mae wedi ei addaw i hynny; ac y mae pob moddion eraill hebddo yn ofer ac yn ddi-lês. Pa fodd gan hynny y gall efe farweiddio pechod, ag fydd heb yr Yspryd ganddo? Fe all dyn yn hawfach weled heb lygaid, llefaru heb dafod, na marweiddiad o unrhyw bechod heb yr Yspryd. Yn awr pa fodd y mae efe i'w dderbyn; Dywaid yr apostol, mai *Yspryd Crist* ydyw: "Ac od oes neb heb Yspryd Crist ganddo, nid yw "hwnnw yn eiddo ef," Rhuf. viii. 9. Felly os ydym yn eiddo Crist, a chennym hawl ynddo ef, y mae'r Yspryd gennym; ac felly y mae gennym yr unig foddion a gallu i farweiddio pechod. Y mae'r apostol yn gofod hyn allan yn helaeth, adn 5. hyd yr 8. Felly "y rhai fydd yn y cnawd, ni all-

“ant ryngu bodd Duw.” Addysg a diwedd-glo ydyw ag y mae'r apostol yn ei ei gasglu oddi wrth ei ymadrodd blaenorol, am ein stâd a'n cyflwr naturiol, a'r gelyniaeth fydd ynom at Dduw a'i gyfraith yn y cyflwr hwnnw. Os ydym yn y cnawd, ac os ydym heb yr Yspryd, ni allwn ni wneuthur un peth a ryngo fodd Duw. Ond beth yw ein gwaredigaeth o'r cyflwr hwn, adn. 9. “Eithr chwy-
 “chwi nid ydych yn y cnawd, ond yn yr Yspryd, oed yw Yspryd Duw yn trigo ynoch:” ynoch chwi, *gredinwyr*, y rhai fydd âg Yspryd Crist gennych; “nid ydych *chwi* yn y cnawd.” Nid oes un ffordd
 - waredigaeth o'r stâd a'r cyflwr o fod “yn y cnawd,” ond trwy “Yspryd Crist:” a pheth os yw'r Yspryd hwn o eiddo Crist ynoch? yna yr ydych wedi eich marweiddio, adn. 10. “y mae'r
 “corph yn farw o herwydd pechod;” neu i bechod: y mae marweiddiad yn cael ei ddwyn rhagddo? a'r dŷn newydd yn cael ei wneuthur yn fyw i gyf-iawnder. Y mae'r apostol yn profi hyn, adn. 11. oddi wrth ein hundeb ni â Christ trwy'r Yspryd; yr hwn a weithia ynom ni y cyfryw weithrediadau, ag a wnaeth ynddo ef. O herwydd paham y mae pob cynhygion i farweiddio pechod heb undeb â Christ, yn ofer ac yn ddi-fudd. Y mae llawer o ddynion pan f'ont yn cael eu gofidio gan, ac am bechod, trwy bregethiad y gair, neu ryw gyftudd yn glynw yn llym yn eu calonnau, (y rhai ydynt faethau Crist er eu hargyhoeddi) y maent yn ym-rôl yn egniol yn erbyn y chwant hwn neu'r llall,

yr hwn a aflonyddodd ac a boenydiodd eu cydwybodau fwyaf. Ond greaduriad t'lodion! y maent yn llafurio yn y tân, a'u gwaith a ddifethir. Pan y mae Yspryd Crist yn dyfod at y gwaith hwn, efe a fydd "fel tân y toddydd, ac fel febôn y golchydd "ion," Mal. iii. 2, 3. Efe a bura dynion megis aur ac megis arian: efe a dyn ymaith eu halcam, eu budreddi, a'u gwaed, megis yn Eſay iv. 4. Ond y mae'n rhaid fod dynion yn aur ac yn arian yn y gwaelod, yn amgen ni wna puro ddim lles iddynt. Y mae'r prophwyd yn dangos i ni ganlyniad truenus cynhygion eithaf dynion diadgenedledig i farweiddio pechod, trwy ba foddion bynnag a ganiattâo Duw iddynt. "Llosgodd y fegin, gan dân "y darfu'r plwm; yn oter y toddodd y toddydd. "Yn arian gwrthodedig y galwant hwynt; am "wrthod o'r Arglwydd hwynt," Jer. vi. 29, 30. A phaham y bu hyn? O herwydd *efydd a haiarn* oeddynt, pan ddodwyd hwynt yn y ffwrnais, adn. 28. Fe all dynion goethi efydd a haiarn cyhyd ag y mynnont, cyn y cyfnewidient hwynt yn arian cymmeradwy.

Meddaf, gan hynny, nid gwaith presennol, neu uniawn-gyrch dynion diadgenedledig, yw *marweiddio pechod*. Nid yw Duw, megis etto, yn eu galw at hynny: Tröedigaeth neu ddychweliad, *yn gyntaf* yw eu gwaith hwy. Tröedigaeth yr holl enaid at Dduw; nid marweiddio y chwant hwn neu'r llall. Fe chwarddech am ben dyn a welech yn codi i fynu ryw adeiladaeth fawr, ac heb gymmeryd dim gofal ymherthynas i iawn osodiad ei sylfaen; yn

enwedig os gwelech ef mor ffôl a pharhâu i ddilyn ei amcan, wedi cael mîl o brofiadau o'i gamfyniaeth: yr hyn a adeiladau un dydd yn fyrthio yn y dydd nefaf. Felly y mae gyd â dynion argyhoeddedig a deddfol: er eu bod yn eglur ganfod am y tîr a ynnillafant ar bechod un dydd, eu bod yn ei golli y dydd arall; etto ymlaen yr ânt ar hyd yr un ffordd, heb ymofyn pa le y mae'r ddiffyg a'r camfyniaeth mawr yn aros. Pan ddwyfbigwyd yr Iuddewon yn eu calennau, trwy argyhoeddiad o'u pechod; fel y llefasant allan, "Ha wŷr frodyr, "beth a wnawn ni?" Act. ii. 37. Pa fodd y mae Pedr yn eu cyfarwyddo i wneuthur? a ydyw yn peri iddynt fyned a marweiddio eu balchder, eu llîd eu malais, creulondeb, a'r cyffelyb? Nag yw; fe wyddai mai nid hynny oedd eu gorchwyl presennol; ond eu galw y mae at edifeirwch a gwir ddychweliad, ynghyd â ffydd gyffredinol yng Nghrist, adn. 38. Gadewch i'r enaid yn gyntaf gael hollol gyfnewidiad; ac yna edrych arno Ef, "yr hwn a "wa'nafant," Zec. xii. 10. ymddarostyngiad a marweiddiad a fydd sicr o ganlyn. Fel hyn y gwnaeth Ioan, pan ddaeth i bregethu edefeirwch a gwir ddychweliad: Eb efe, "Yr awr hon hefyd y mae'r "fwyall wedi ei gosod ar wreiddyn y prenïau," Math. iii. 10. Yr oedd y Phariseaid wedi bod yn dodi beichiau trymion, gwasgu dyledswyddau meithlon, a moddion ffyrnig i farweiddio pechod, yn eu hymprydïau, gweddïau, a'r cyffelyb; ond y cwbl oedd yn myned yn ofer 'Athrawiaeth argyhoeddiad a dychweliad,' ebe Ioan, 'a berthyn i chwi:' Y
fwyall

fwyall, yn fy llaw i, a ofodir “ar wreiddyn y
 “preniau.” Ein Hiachawdwr hefyd a ddywaid i ni
 pa beth fydd i’w wneuthur ar yr achos hwn. “A
 “gasgl rhai rawnwin oddi ar ddraen,” medd efe,
 Math. vii. 16. Ond beth os ymgeleddir y ddraenen,
 ei thrin, a chymmeryd poen oddi wrthi? Etto ni
 ddwg rawnwin neu ffigys; o herwydd na’s gall
 ddwyn ond ffrwyth cyfattebol i’w natur ei hun,
 17, 18. adn. Beth gan hyany fydd i’w wneuthur?
 Eb efe, “Gwnewch y pren yn dda, a’i ffrwth (a
 “fydd) yn dda,” Math. xii. 31. Rhaid trin y
 gwreiddyn, a chyfnewid natur y pren, cyn y tarddo
 ffrwyth *da* o hono.

Dyma’r hyn yr wyf yn cyfeirio atto: oni bydd
 dyn wedi ei adgenhedlu, y mae pob cynhygion o
 farweiddiad a ddichon gymmeryd arno, er mor dêg
 a thebyg fyddant o lwyddo; pob moddion a all eu
 hymarferyd, wedi eu dilyn a disrifwch, diwydrwydd,
 gwiliadwriaeth, a bwriadau da, ni byddant o ddim
 bûdd: Yn ofer y defnyddia amryw feddyginiaethau,
 oblegyd ni iacheir ef. Ie, y mae amryw ddrygau
 enbydus ynglyn wrth, neu yn canlyn gwaith dynion
 diargyhoeddedig, ar eu cynhygiad o’r ddyledswydd
 hon.

Yn gyntaf, Yr enaid a’r meddwl a gymmerir i
 fynu gyd â’r hyn nad yw yn orchwyl priodol y
 dŷn; ac felly y mae’n cael ei dywys oddi wrth
 yr hyn fydd â pherthynas neillduol ildo. Y mae
 Duw trwy ei air a’i farndeigaethau yn ymosod ar
 ryw bechod ag fydd ynddo; yr hwn fydd yn poeni
 ei gydwbybod, yn cythryblu ei galon, ac yn ei ddifuddio

o'i esmwythder; ni wna ymarferion eraill ddim o'i dro; ymrôï a raid iddo i'r gorchwyl fydd yn awr o'i flaen. Diben y gwaith a ddechreuwyd arno yw deffro'r holl ddŷn i ystyriaeth o'r stad a'r cyflwr y mae ynddo wrth natur, fel y byddai iddo gael ei ddychwelyd a'i ddwyn adref at Dduw: yn lle hynny y mae efe yn ymosod ei hun i farweiddio'r pechod fy'n ei flino ef; yr hyn yw ffrwyth hunan-gariad, i gael ei ryddhâu o'i ofidiau; ac nid myned oll yng-hylch y gwaith y mae'n cael yn bennaf ei alw atto; ond efe a hudir ac a ddenir ymaith oddi wrtho. Fel hyn y mae Duw yn mynegi i ni am Ephraim, pan daenodd ei rwyd trofdynt, ac y tynnodd hwynt i lawr fel ehediaid y nefoedd, ac y cospodd hwynt; (a'u daliodd, dyryfodd, ac a'u hargyhoeddodd hwynt fel nas gallent ddiangc:) Eb efe am danynt, "Dych-
"welasant, ond nid at y Goruchaf," Hof. vii. 12, 19. Gofodasant eu hunain i ymadael â phechod; ond nid yn y cyfryw fodd, trwy hollol ddychweliad, ag yr oedd Duw yn galw am dano. Fel hyn y mae dynion yn cael eu gwyrdrôï rhag dyfod at Dduw, yn y ffyrdd gogoneddusaf allent gael i ddyfod atto ef trwyddynt.

Yn ail, Fel y mae'r ddyledswyd hon yn dda ynddi ei hun, ac yn ei phriodol le, yn ddyledswydd ag fydd yn arwydd o wiïonedd, yn dwyn heddwch adref i'r gydwybod; y mae'r dyn yn profi ei hun yn gwir ymrwymo ynddi; y mae ei feddwl a'i galon yn ymosod yn erbyn y pechod hwn neu'r llall, gyd â bwriad ac ymrôad na fydd iddo a wnel mwyach ag ef; oddi wrth hyn y mae'n barod i benderfynu, fod ei stâd a'i gyflwr yn dda, ac felly yn twyllo ei enaid ei hun. Canys,

1. Pan

1. Pan y mae ei gyddwybod wedi cael ei gwneuthur yn glaf gan bechod, fel y mae'n methu cael dim gorphwyfdra, pan y dylai fyned at feddyg mawr eneidiau, a chael iechyd yn ei waed ef; y mae'r dyn trwy ei ymröad yn erbyn pechod, yn dyhuddo ac yn llonyddu ei gyddwybod, ac yn eistedd i lawr heb fyned ddim oll at Grist. O! pa gynnifer o eneidian a dwyllir fel hyn i dragywyddoldeb! "Pan welodd Ephraim ei lesgedd, yna'r aeth at yr Affyriaid, ac a "hebryngodd at frenhin Jareb," yr hyn a'i cadwodd ymaith oddi wrth Dduw, Hof. v. 13. Y mae holl gorph y grefydd Babaidd wedi ei gwneud i fynu o ddyfeisiadau a dychymmygion am ffordd i ddyhuddo cyddwybod heb Grist, a'r cwbl yn cael ei ddefgrifio gan yr apostol, Rhuf. x. 4.

Trwy'r modd hwn y mae dynion yn boddloni eu hunain, gan dybied fod eu cyflwr yn dda am eu bod yn gwneuthur gwaith ag fy dda ynddo ei hun, ac heb fod i'r diben i gael eu gweled gan eraill. Y maent yn gwybod y mynnent fod i'r gwaith gael ei wneuthur mewn gwirionedd; ac felly hwy a galedir i fynu mewn math o hunan-gyfiawnder.

Yn drydydd, Pan y mae dyn fel hyn dros amser wedi cael ei hudo, a chwedi twyllo ei enaid ei hun, ac yn profi trwy hir yrfa o'i fywyd, fod ei enaid heb ei farweiddio i bechod; neu os newidiodd un, bod arall yn dyfod yn ei le; y mae yn dechreu meddwl o'r diwedd fod ei holl ymrech yn ofer, ac na all byth lwyddo; ei fod yn gwneuthur clawdd neu argae yn erbyn dwfr ag sydd yn llifo fwyfwy ar ei draws. Ar hyn y mae'n rhoddi'r gwaith heibio,

heibio, fel un yn anobeithio am lwyddiant, 'ac a ddyru ei hun i fynu i rym ac awdurdod pechod, a'r reddf hynny o ffurfioldeb ag ydoedd ganddo.

A thyma gyffredinol ganlyniad gwaith dynion yn ceisio marweiddio eu pechodau, heb gael yn gyntaf hawl yng Nghrist. Y mae yn eu twyllo, yn eu caledu, ac yn ddinistr iddynt. Dyma fwm crefydd a duwioldeb y rhai ffurfiolaf yn y byd; ac o'r holl rai hynny yn eglwys Rufain fy'n cael eu gyrru i farweiddio pechod, megis y gyrrant yr Indiaid i fedydd, neu anifeiliaid i'r dwfr. Meddaf gan hynny, gwaith credinwyr, a chredinwyr yn unig, yw marweiddio pechod.

II. Gwaith ffydd ydyw; gwaith neillduol ffydd. Yn awr os bydd gwaith i'w wneuthur, ag fy raid ei wneud ag un offeryn yn unig, oni byddai yn ymfydrwydd i un rhyw ddyn gynnyge ei wneuthur, ag fydd heb yr offeryn hwnnw ganddo. Yn awr ffydd fy'n puro'r galon, heb ba un gan bynnny ni ellir ei phuro, Act. xv. 9.

Yr hyn a lefarais, fel yr wyf yn tybied, fydd yn ddigon i brofi gwirionedd fy rhêol gyffredinol gyntaf: Bydd sicr o ymofyn hawl yng Nghrist os ydwyf am farweiddio unrhyw bechod; heb hynny ni wneir byth mo hono.

Gwrth. Ond chwi ddywedwch, Beth gan hynny, a fynnwch i ddynion diadgenedledig a argyhoeddwyd o ddrwg pechod, mewn rhan, ei wneuthur? A beidiant ag ymdrechu yn erbyn pechod, rhodio yn benrhydd, rhoi'r ffrwyn i'w chwantau, a byw fel y gwaethaf o ddynion. Dyma'r ffordd i ddodi'r holl
fyd

fyd mewn amryfuedd ac annrhefn, dwyn pob peth i dywyllwch, agoryd llif-ddorau i chwantau, a gadael i ddynion ruthro i bob math o bechod gyd â phlefer ac awydd-chwant, fel y march i'r frwydr.

Att. 1. Na atto Duw! dylem edrych arno fel canlyniad neillduol o ddaioni a thrugaredd Duw, fod yn rhyngu bodd iddo, trwy amrywiol ffyrdd a moddion i attal plant dynion, rhag rhuthro i'r fath râdd o bechod a thrueni, ag y gyrrai halogrwydd a llygredd eu natur hwynt iddo, pe na b'ai hynny.— Trwy ba ffordd bynnag y mae hyn yn cael ei wneuthur, ffrwyth o ofal, cymmwynasgarwch, a daioni Duw ydyw, heb ba un fe fyddai'r ddaiar i gyd yn uffern o bechod ac o annhrefn.

2. Y mae'r fath awdurdod argy'oeddiadol a neillduol yn y gair, fel ag y mae yn rhyngu bodd i'r Arglwydd ei fynych ofod allan i glwyfo, archolli, brawychu, ac mewn rhyw fesur i ddarostwng pe chaduriaid, er nad ydynt yn cael eu gwir ddychwelyd. Bydded i'r gair gan hynny gael ei ddarllain a'i bregethu, a phechodau dynion eu ceryddu, fel y byddo i'w chwantau gael eu ffrwyno a'u hattal, a rhyw wrthwynebiadau i gael ei wneuthur i bechod, er mai nid dyna'r peth yn unig ac yn bennaf a amcanir atto.

3. Er mai gwaith y gair, a'r Yspryd yn cydfyned ag ef, yw hyn, a'i fod yn dda ynddo ei hun, etto nid yw yn effeithiol ac yn llwyddo i'r prif ddiben gyd â hwy; y maent yn aros o hyd mewn chwerwder, a than allu y tywyllwch.

4. Gwybydded

4. Gwybydded dynion mai eu dyledswydd yw, ond yn ei phriodol le ei hun. Nid wyf am dynnu dynion oddi wrth farweiddiad, ond am eu gosod ar y gwaith o ddychweliad. Nid yw'r hwn a alwo ddyn oddi wrth wella twll yngwal ei dŷ, i ddiffodd tân oddi mewn ag sy'n llosgi'r holl adeilad, yn elyn iddo. Enaid t'lawd! nid y dolur ar un o'th fyffedd, ond dy bydredd gwreiddiol yr wyfi edrych atto a'i ystyried. Yr wyt yn ymosod yn erbyn dy bechod neillduol, heb ystyried nad wyt ti ddim ond pechod.

Gadewch i mi 'chwanegu hyn at y rhai fydd yn Bregethwyr y Gair; neu yn amcanu trwy ddaionus law Dduw cymmeryd y fwydd honno arnynt. Eu dyledswydd yn ddiâu ydyw dadleu à dynion ynghylch eu pechodau; i ofod pwys ar bechodau neillduol; ond cofiant yn wastad ei wneuthur yn y modd ac a fo yn ateb priodol ddiben y gyfraith a'r efengyl: hynny yw, bod iddynt wneuthur defnydd o'r pechod y maent yn llefaru yn ei erbyn, i ddangos i'r pechadur y stâd a'r cyflwr y mae ynddo; yn amgen hwy allant weithio dynion i ffurfioledeb a rhagrith; ond ychydig o wir ddiben pregethiad yr Efengyl a ddyger oddi amgylch. Ni thycia curo dyn ymaith oddi wrth ei feddwdod i fobrwydd ffurfiol. Y mae gwir feistr y gynnulleidfa yn gosod y fwyall ar y gwreiddyn; yn ergydio ac yn cyfeirio at y galon. Y mae ymosod yn erbyn pechodau neillduol dynion anfoefol a diadgenedledig, y cyfryw ag y mae'r wlad yn llawn o honynt, yn waith da a chanmoladwy: etto, er y dichon i hyn gael ei wneuthur gyd â llawer o effaith, grym
a llwydd-

a llwyddiant, os dyma fydd ei unig effaith, eu gosod ar ymröadau i farweiddio eu pechodau y rhai y pregethir yn eu herbyn, ni bydd y cyfan ond megis curo gelyn oddi ar y maes, a'i yrru i gastell anorchfygol, lle nis gellir ei ddarostwng. Pa bryd bynnag y cymmeroch y fantais ar bechadur i ymaflyd ynddo o herwydd rhyw bechod neillduol, dygwch ef at ei gyflwr, a'r stâd y mae wrth natur ynddi, gyrrwch yr hoel hyd at ei phen, ac yno ymdriniwch ag ef. Trwy geisio torri dynion oddi wrth bechodau neillduol, heb dorri neu ddryllio eu calonau, yr ydym yn ein difuddio ein hunain o'r fantais i iawn ymdrin â hwynt.

Y mae hyn yn gwneuthur y marweiddiad pabaid yn bechadurus iawn: y maent yn gyrru pob math o ddynion at y gwaith hwn, heb yr ystyriaeth leiaf, pa un a oes ganddynt reddf neu egwyddor i hynny. Ie, y maent mor belled oddi wrth alw dynion i *gredu* fel y gallont farweiddio eu pechodau, a'u bod yn eu galw i farweiddio pechod yn lle credu. Y gwir yw, nid ydynt yn deall beth fydd gynnwysedig mewn credu, na marweiddiad 'chwaith. Nid yw ffydd gyd â hwynt ond cydsyniad cyffredinol â'r athrawiaeth a ddisgir yn eu heglwys hwy: a marweiddiad yw tynnu dŷn ymaith trwy adduned oddi wrth ryw helynt o fywyd, lle y mae'n ymgadw rhag ymarfer neu fwynhâu rhyw gysuron daearol a bydol, nid heb iawn neu wobr am hynny. Nid yw'r cyfryw ddynion yn deall yr ysgrythyrau na gallu Duw. Nid yw eu holl fŵn a'u hymffrost o farwieddiad, ond ymogoneddu yn eu cywilydd. Y mae rhai a elwir yn Ddifinyddion, ac yn ddattodwyr achosion cydwybod

yn ein plith ein hunain, a edrychant heibio i'r angenrheidrwydd o adenedigaeth, yn ddilyfiant yn gosod hyn fel cyfarwyddyd i bob math o ddynion, a achwynant fod rhyw chwant neu bechod neillduol yn eu blino. Dywedant fod yn rhaid iddynt addunedu yn ei erbyn, o'r hyn lleiaf am beth amser, tros fis neu'r cyffelyb. Fe ymddengys na fedd y cyfryw ond ychydig wybodaeth neu adnabyddiaeth o ddirgelwch yr Eſengyl; yn debyg i'r un hynny o eiddo Nicodemus pan y daeth ef gyntaf at Grist Iesu. Gorchymmynant i ddynion addunedu, ac ymgadw oldi wrth eu pechodau tros ryw gyhyd o amser.— Hyn yn gyffredin fydd yn peri i'w chwant fyned yn fwy taer ac anllywodraethus. Ysgatfydd y bydd iddynt trwy fawr ofid tros amser gadw eu hadduned, ysgatfydd na fydd; yr hyn fydd yn chwanegu eu poenau a'u heuogrwydd. A ydyw eu pechod trwy hyn yn cael ei farweiddio oll? A ydynt yn cael Goruchafiaeth arno? A ydyw cyflwr wedi ei gyfnewid, er ymwrthod dros amser a'u hymarferion? A ydynt hwy ddim yn aros o hyd "mewn buſtl "chwerwder a rhwymedigaeth anwiredd?" Onid dyma beth yw doddi dynion i wneuthur pridd-feini, os nid heb wêllt etto heb nerth, yr hyn fydd waethaf o'r cwbl. Pa addewid fydd gan un dyn diadgenedledig i'w gefnogi yn y gwaith hwn? Pa gymmorth i'w gyflawni? A ellir lladd pechod heb hawl ym marwolaeth Crist, neu ei farweiddio heb yr Yspryd? Pe tycciai'r cyfryw gyfarwyddiadau i newid bucheddau dynion, er mai anfynych y maent yn ei wneuthur, etto nid ydynt byth yn cyrhaeddyd

at newidiad eu calonnau a'u cyflyrau. Y maent yn gwneuthur dynion yn hunan-gyfiawnion neu ragrithwyr, ac nid Crist'nogion. Yr wyf yn mynych ofidio weled dynion trua'n fydd â math o *fél* ganddynt tu ag at Dduw, a dymuniad o ddedwyddyd tragwyddol, yn cael eu dal gan y cyfryw gyfarwyddwyr a chyfarwyddiadau, tan wafanaeth caled a thrwm-lwythog, ynghyd ag allanol addoliad o Dduw; gyd â llawer o ymröadau teg am farweiddiad, mewn hollol anwybodaeth o gyfiawnder Crist, ac anadnabyddiaeth o'i Yspryd holl ddyddiau eu bywyd. Mi wn ormod am berfona'u a phethau o'r natur hyn. Os byth y llewyrcha Duw trwy ei ras i mewn i'w calonnau, i roddi iddynt wybodaeth o'i ogoniant y wyneb ei Fab Iesu Crist, hwy ganfyddant yn full eu hynfydrwydd, ac annoethineb eu ffordd breseanol.

P E N. VIII.

Yr ail Reol gyffredinol yn cael ei gosod ger bron.

Y Nefas, neu'r ail reol i'r pwrpas hyn, a gaf ofod ger bron yw'r hyn a ganlyn.

'Heb wirionedd a diwydrwydd mewn ufudd-dod cyffredinol, ni ellir cyrhaeddyd marweiddiad o unrhyw chwant, neu bechod ag sy'n ein gofidio.' Y rheol o'r blaen oedd yn perthynu i gyflwr y person eu hunan, fel y mae hon i'w ymarferiadau, ynghyd â'r gweithrediadau sydd ar eu henaid. Amlygaf ychydig ar hyn.

Pan y mae dyn yn teimlo rhyw chwant am ei ddwyn i'r cyflwr a grybwyllwyd; yn ei brofi yn

gryf, yn weithgar, yn aflonydd, yn ei ddwyn yn gaeth, yn ei boeni a'i drallodi, ac yn cymmeryd ymaith ei heddwch; ei oddef ni all, o herwydd paham y mae'n ymosod yn ei erbyn; yn gweddio, yn gruddfan, yn ocheneidio am gael ei waredu: Ond yn y cyfamfer mewn dyledswyddau eraill, megis cymundeb gwaftadol â Duw, darllen, gweddio, a myfyrio, ysgatfydd ei fod yn dra esgeulus a diofal; na feddylid y dyn hwnnw y bydd iddo byth gyrhaeddyd marweiddiad o'r chwant fydd yn ei drallodi. Nid yn ansynych y mae'r amgylchiad hwn yn goddiweddyd dynion ar daith eu pererindod. Yr Israeliaid tan deimlad o'u pechodau a nefasant at Dduw gyd â llawer o ddiwydrwydd a thaerineb, ynghyd ag ymryd a gweddi, Eſay lviii. Llawer o'u hymadroddion a draddodwyd, i arwyddo eu difrifwch yn y gwaith. "Etto beunydd i'm ceisiant," ac a ewyllysiant wybod fy ffyrdd,—gofynnant i mi farnedigaethau cyfiawnder; ewyllysiant nefau at Dduw.—Eithr y mae Duw yn gwrthod y cwbl. Eu hymryd fydd feddyginiaeth na iachâ ddim o honynt; a'r rhewm am hynny a roddir, adn. 5, 6, 7. yr hyn yw, bod neillduolrwydd ynddynt ymherthynas i'r dyledswydd hon. Yr oeddynt yn cadw at hon yn ddiwyd iawn, ond mewn rhai eraill yn llwyr esgeulus a diffwrth. Yr hwn-fydd ag archold rhedegog arno, yn deilliaw oddi wrth ddrwg ansawdd corph, wedi casglu ynghyd trwy anghymmedroldeb, ymroad gyd â'r diwydrwydd a'r medr eithaf, os gâd efe ansawdd gyffredinol y corph yn llawn anhwyliau, ofer fydd ei lasur a'i holl ymdrech. Felly y bydd ymgynhygion

yr agynhygion yr hwn sydd yn ceisio attal diferlif gwaedlyd pechod, a'r halogrwydd sydd yn ei enaid; ac nad yw yn cyd-ofalu am dymmer ac ansawdd ysprydol ei enaid. Canys,

1. Y mae'r fath hyn o ymröad yn tarddu oddi wrth egwyddor lygredig, gwaelod di-sylfaen; felly ni ddaw byth i ddiwedd da. Gwir a chymmeradwr egwyddorion marweiddiad a draethir am danynt yn ol llaw. Casineb at bechod fel pechod, nid yn unig fel y mae yn trallodi neu yn peryglu'r enaid; profi o gariad Crist yn ei ddioddefaint a'i farwolaeth, y pethau hyn sydd gynnwysedig ac yn aros yngwaelod pob gwir ac ysprydol farweiddiad. Yn awr y mae'n ficer fod yr hyn a fynegais am dano, yn tarddu o hunan gariad. Yr wyt yn ymosod gyd â phob diwydrwydd a disrifwch i farweiddio'r cyfryw chwant neu bechod: Beth yw y rheswm am hynny? Y mae yn dy aflonyddu, yn dwyn ymaith dy heddych, yn llanw dy enaid ag ofn a dychryn, ac nid wyt yn cael dim gorphwysdra o'i herwydd. Ie, ond y cyfaill, ti esgeulusaist weddio neu ddarllain; ti fuost yn wâg ac yn ofer yn dy ymarweiddiad mewn pethau eraill, er nad ydynt yn union gyrch yn perthynu i ddarostyngiad y chwant hwnnw ag sydd yn dy flino di. Nid yw'r pethau hyn ddim llai pechodau a drygau, na'r rhai yr wyt ti yn poenydio dy hun o'u herwydd. Fe ddioddefodd Crist oblegyd y pechodau hynny hefyd. Paham nad wyt titheu hefyd yn ymosod i'w herbyn? Pe baet yn casâu pechod, fel pechod a phob ffordd ddrwg, ni byddit yn llai gwiliadwrus yn erbyn pa beth bynnag sy'n trillau ac yn aflonyddu. Yspryd Duw, nag yn erbyn yr hyn sy'n trallodi ac

yn cythryblu dy enaid dy hun. Y mae'n eglur dy fod yn ymdrech â phechod yn unig o herwydd y blinder yr wyt ti yn ei gael o'i herwydd. Pe byddai dy gydwylbod yn llonydd ynddo neu tano, ti adewit titheu lonydd iddo. Pe nad aflonyddai efe dydi, nid aflonyddit titheu yntau. Yn awr a ydwyt yn meddwl y cyd-fynia Duw â'th ymröadau rhagrithiol di: y bydd i'w Yspryd ef byth gyd-dystiolaethu â'r twyll, a'r ffalfedd fydd yn dy yspryd ti? A ydwyt yn tybied y bydd iddo dy wared oddi wrth yr hyn fydd yn dy flino, fel y byddech yn rhydd i'r hyn nad yw ddim llai yn ei flino ef. 'Na wnaf, medd Duw: canys dyma un pe gallei ymddadryfu oddi wrth y chwant neu'r pechod fydd yn ei flino ef, 'ni chlywid mwy oddi wrtho: Gadawer iddo ymdrech ac ymryson âg ef, os amgen colledig fydd.' Na feddylid un dyn wneuthur gwaith ei hun, na wnel waith Duw. Y mae gwaith Duw yn gynwysedig mewn ufudd-dod cyffredinol: gwaith dyn ei hun yw cael ymwared oddi wrth dralled presennol. Oddi yma y dywed yr apostol, 2 Cor. vii. 1. "Anwylid, ymlanhâwn oddi wrth bob halogrwydd "cnawd ac yspryd, gan berffeithio sancteiddrwydd "yn ofn Duw." Os gwnawn un peth, y mae'n rhaid i ni wneuthur pob peth. Felly gan hynny nid yn unig ymröad cadarn yn erbyn y chwant neillduol hwn neu'r llall; ond tymmer oftyngedig wastadol y galon; gyd â gwiliadwriaeth ar bob drwg; a chyflawniad o bob dyledswydd, fydd yn gymmeradwy.

2. Pa fodd y gwyddost nad yw Duw yn dioddef i'r chwant fydd yn dy ofidio gael gafael ynot, a nerth

nerth arnat, i'th geryddu am dy esgeulufdra mewn pethau eraill; megis dy glaearineb cyffredin yn dy rodiad ger ei fron ef: o'r hyn lleiaf, i'th ddeffrôi i ystyriaeth o dy gyflwr, ac i ymadnewyddu yn dy ffyrdd.

Y mae gr, m a llywodraeth rhyw chwant neillduol yn fynych yn ffrwth a chanlyniad o fyw, d o esgeulufdra a diofalwch cyffredinol; a hyany ar ddau gyfrifiad.

(1.) Ei ffrwyth neu ganlyniad naturiol ydyw, os gallaf ei alw felly.—Y mae chwant, fel y dangosais, yn gyffredinol yn llechu yngalon pob dyn, i'r goreu oddynion, tra 'maent yn y bywyd hwn: ac na feddyliwn mai yn ofer y dywed yn ysgrythyr, ei fod yn gyfrwys, yn ddichellgar, ac yn dwyllodrus; yn denu, yn hudo, yn ymladd, yn gwrthryfela. Tra mae dyn yn cadw gwiliadwriaeth ar ei galon, gwreiddyn a ffynnon pechod; tra uwchlaw pob cadwraeth y mae'n cadw'r galon yn dra diesgeulus, allan o ba un y mae bywyd ac angau yn dyfod, y mae pechod yn gwywo ac yn marweiddio ynddi. Ond, os trwy esgeulufdra y tyr allan mewn rhyw ffordd neillduol; trwy fyned i mewn i'r meddwl, i'r serchiadau; a thrwyddynt hwy, ysgatfydd yn torri allan i bechodau cyhoeddus yn y fuchedd a'r ymarweiddiad: Ei rym a'i awdurdod fydd yn gogwyddo at y ffordd honno a gafodd allan; ac yno yn bennaf y mae'n ymwthio ymlaen, hyd oni chaffo fynediad trwodd: Yna y mae'n blino ac yn terfysgu'r enaid, fel na ellir yn hawdd ei attal a'i ragflaenu; ac o bosibl, y gadewir y dyn i ymdrechu yn alarus tros ei holl ddyddiau, â'r hyn y gallasai trwy wiliadwriaeth fanwl a chyffredinol, yn esmwyth ei ragflaenu.

2. Y mae'n wir fod Duw, fel ag y dywelais, yn ei fynych oddef i'n ceryddu am ryw esgeulufdra. Megis y mae gyd â dynion drwg, y rhai y mae yn eu rhoddi i fynu i un pechod, fel barn am un arall. Pêchod mawr yn gospedigaeth am un a fo lai: neu'r hwn a gymmer afael gadarnach ynddynt, am un y gallafant, ysgatfydd, gael gwa-redigaeth neu ryddhâd buan oddi wrtho, Rhuf. i. 26. Yn y modd hyn y mae Duw yn gwneuthur, y gall, ac y dichon wneuthur rai prydiau â'i eiddo ei hun: eu gadael tan ryw glwy neu afiechyd yfprydol, i ragflaenu neu wella rhyw un arall.— Felly y cafodd cennad Satan rydd-did i ymosod ar Paul, fel na thra-dyrchafid ef “gan odidowgrwydd “y datguddiedigaethau,” 2 Cor. xii. 7. Onid cerydd ar wâg-hyder Pédr ydoedd cael ei adael i wadu ei Feistr. Yn awr os dyma stâd ac amgylchiad chwant yn ei oruchafiaeth; fod Duw yn ei fynych oddef i lwyddo yn y cyfryw fodd, o'r hyn lleiaf i'n rhybuddio a'n darostwng, ac ysgatfydd i'n cyftuddio a'n ceryddu, am rodiad penrhydd ac esgeulus yn ein bymarweiddiad cyffredinol; a ydyw yn bosibl i'r effaith gael ei symmyd, tra mae'r achos yn aros: bod i'r chwant neillduol gael ei marweiddio, a dull cyffredyn y fuchedd heb ei ddiwygio? Y neb gan hynny a fynnai yn wirioneddol, yn hollol, ac yn dderbyniol farweiddio un rhyw chwant annuwiol ac anllywodraethus, cymmered ofal i arfer yr un mesur o ddiwydrwydd ymhob rhan o ufudd-dod efangylaidd: a gwybydded fod pob chwant, a phob esgeulufdra o ddyledswydd yn faich i Dduw, er na byddo ond un, felly y mae efe iddo, Esay xliii. 24.

P E N. IX.

*CYFARWYDDIADAU NEILLDUOL, mewn Perthynas i'r
Achos rhagflaenol, yn cael eu gosod ger bron.*

WEDI gosod y Cyffredin Reolau rhagflaenol i lawr, amcanaf roddi Cyfarwyddiadau Neillduol i'r enaid, er ei gymmorth tan deimlad o ryw chwant neu lygredd. Yn awr y mae rhai o honynt yn flaenorol, ac megis yn rhagbarottôad; ac eraill yn gynnwysedig o'r Gwaith ei hun. O'r râdd gyntaf y mae y rhai a ganlyn.

CYFARWYDDYD I. Ystyria pa arwyddion neu nodau peryglus fydd yn cyd-fyned ac ynglŷn â'th chwant: pa un a oes ganddo un nôd marwol yn ei ddilyn, ai nid oes. Ac os cei allan ei fod felly, rhaid defnyddio rhyw feddyginiaeth anghyffredinol gogyfer ag ef; ni wna rhyw ymarferiad cyffredin o foddion ddim o'r tro i'w farweiddio.

Chwi a ofynnwch, pa beth yw'r nodau a'r arwyddion peryglus hyn? Beth yw gweinyddion anobeithiol y chwant tufewnol yr ydych yn ei fwriadu? Rhai o honynt a gaf enwi fel y canlyn.

(1.) *Hir barhâd a chyndynrwydd.* Os cafodd orwedd yn hir yn y galon i'w llygru hi, y mae dygyflwr yn beryglus. A oddefaist i fydolrwydd, chwant i anrhydedd, awydd i astudio i fwytta i fynu ddyledfwyddau, ymhâ rai y dylest gynnaf cymmundeb â Duw, dros ryw hir amser? neu afeindid i halogi dy galon; a dychymmygion ofer, ynfyd, a drygionus, dros ddyddiau lawer? Y mae arwyddion niweidiol yn dy lygredd. Felly yr oedd amgylchiad

Dafydd,

Dafydd, Gwel Sal. xxxviii. 5. Pan y mae pechod yn cael hir-orwedd yn y galon i'w llygru, y mae'n dwyn yr enaid i gyflwr enbydus a galarus iawn. Yn y cyfryw amgylchiad ni wna trefn gyffredinol o ymoftyngiad gyflawni'r gwaith; oddi eithr cymmeryd rhyw drefn anarferol, nid oes gan y cyfryw ddŷn sail yn y byd i ddisgwyl y bydd ei ddiwedd yn gysurus ac yn dangnefeddol. Canys,

1. Pa fodd y dichon wahaniaethu rhwng hir barhâd chwant anfarweiddiol pechod, yr hyn ni ddichon dŷn adgenedledig fod dano, Rhuf. vi 1, 2:

2. Pa fodd y gall efe addaw iddo ei hun y bydd byth yn amgen gyd ag ef; neu y bydd i'w chwant beidio a'i hudo a'i derfysgu; pan y mae wedi ymsefydlu gyd âg ef, a hynny er's blynyddoedd meithion; ac yntau wedi myned trwy amrywiol amgylchiadau gyd ag ef. Y mae hên archollion a ef eulufwyd yn fynych yn profi yn farwol, a phob amfer yn beryglus. Y mae afiechyd tufewnol yn rhydu ac yn myned yn fwy anystwyth, trwy barhâu i roddi iddo esmwythyder. Y mae chwant yn gyfryw gyfaill mynwefol, fel pe gallei ddadleu amfer a bawl yn ei roesaw-wr, na's gellir yn hawdd ei wrthsefyll. Megis nad yw byth yn marw o hono ei hun, felly oni-leddir yn feunyddiol, fe gasgl nerth yn wastadol.

(2.) Y mae dirgel ddadleuon y galon am foddio ei hun a chadw ei heddwch, er fod pechod yn aros, heb ymgais egniol am ei farweiddio, yn arwydd beryglus arall o afiechyd marwol ynddi. Yn awr y mae amryw ffyrdd trwy ba rai y gellir gwneuthur hyn; mi enwaf rai, megis.

1. Pan

1. Pan fo meddyliau cythryblus yn yr enaid ynghylch pechod, yn lle ymosod iw ddinistrio ef, y mae'r dŷn yn chwilo ei galon i edrych pa arwydd neu brofiad a eill gael yno, fod ei gyflwr yn dda, er y pechod neu'r chwant fydd yn aros ynddo, fel y gallo fod yn dda gyd ag ef yn ei ddiwedd. Pan fo cydwybod dŷn yn ei geryddu, a Duw yn ei argyhoeddi am ryw afiechyd pechadurus yn ei galon, os efe, yn lle ymofyn maddeuant am y pechod hwnnw yngwaed Crist, a'i farweiddio trwy ei Yspryd, a gais ymryddhâu trwy ryw brofiad a gafodd, neu y mae yn ei gael, oddi tan y iâu bresennol, y mae ei gyflwr yn dra pheryglus. Fel hyn y darfu i'r Iuddewon tan gnofeydd eu cydwybodau, a phregethiad argy'oeddiadol ein Hiachawdwr, gynnal eu hunain â hyn, fef eu bod yn blant i Abraham, ac ar y cyfrif hwnnw, dychymmygu eu bod yn gymmeradwy gyd â Duw; ae felly arosent yn eu pechod a'u gwrthryfelgarwch er eu tragywyddol ddinistr.

2. Trwy gymhwyso trugaredd a grâs at bechod anfarweiddiol, y mae'r twyll uchod yn cael ei ddwyn ymlaen. Y mae hyn yn arwydd o galon wedi mawr-ddyryfu â chariad at bechod. Pan y mae gan ddŷn feddyliau, nid anhebyg i'r eiddo Naaman ynghylch myned i dŷ Rimmon i addoli: "Yn y peth hyn, eb efe, yr Arglwydd a faddeuo i'th was," 2 Bren. v 18. Cyflwr dŷn yn yr amgylchiad hwn fydd beryglus. Gwir yw, fod ymröad dŷn i foddhâu unrhyw chwant ar gyfrif trugaredd Duw yn llwyr anghyttunol â'r drefydd, eithr yn nôd am-

lwg

lwg o ragrithiwr, ac o un yn "troi gras ein Duw
 "ni i drythyllwch," Iud. 4. Etto nid amheuaf,
 trwy gyfrwyfdra Satan, a gweddillion anghrediniaeth,
 na's gall plant Duw eu hunain gael eu rhwydo â'r
 twyll pechadurus hwn; pe amgen ni buasei, Paul
 yn eu rhagrybuddio o'i herwydd, megis ag y darfu
 efe, Rhuf. vi. 1, 2. Fe wna calon dwyllodrus ddef-
 nydd a'r ffyrdd a'r dichellion hyn ac eraill i ymef-
 gufodi ei hun, ac i aros yn eu haflendid; ac y mae'r
 cyfryw enaid, oddi eithr buan waredigaeth, wrth
 ddrws marwolaeth dragywyddol.

(3.) Mynych lwyddiant hudoliaeth pechod yng-
 hyd syniad yr ewyllys tu ag atto, fydd yn arwydd
 beryglus arall: Sef, Pan gaffo'r pechod a sonir am
 dano, gydsynied yr ewyllys gyd â rhyw fefur o hoff-
 der, er na bydd yn torri allan yn weithredol, efe a
 gafodd râdd o lwyddiant. Er na's gall dŷn, trwy
 ryw ystyriaethau allanol, ddilyn ei bechod i'r hyn ag
 y mae Iago yn ei alw yn *orpheniad* o hono, (Iago
 i. 15.) o ran y weithred allanol; pan, ar yr un
 pryd, y mae'r ewyllys i bechu wedi ei dderbyn yn
 weithredol ganddo, yna meddaf, y mae i bechod
 lwyddiant ynddo. Yn awr os gall un chwant lwyddo
 mor belled a hyn yn yr enaid, yr hwn y dichon
 fod ei gyflwr yn ddrwg, a'r dŷn yn ddiadgenedledig,
 nid yw bosibl ei fod yn ddymunol dda, ond yn
 beryglus: a'r un peth yn y matter hwn ydyw, pa
 un a fydd yn cael ei wneuthur trwy ddewifiad
 yr ewyllys neu anystyriaeth; canys y mae anyst-
 yriaeth neu ddiöfalwch, mewn ystyr, yn ddewifiad.
 Pan ydym yn esgeulus a diöfal lle'r ydym yn
 rhwym

rhwym i wilio, nid yw'r esgeulusdra hynny ddim yn diddymmu yr ewyllysgarwch i'r hyn ag ydym yn ei wneuthur trwyddo: canys er na byddo dŷn yn dewis ac yn bwriadu bod yn esgeulus a diofal; etto os ydyw yn dewis yr hyn a'i gwna felly, y mae'n dewis y peth ei hunan; sef ei ddewis yn yr *achos* o hono.

(4) Pan y mae dŷn yn ymladd yn unig yn erbyn ei bechod oddi wrth y canlyniad neu'r gospedigaeth ddyledus iddo, y mae hyn yn arwydd fod pechod wedi cymmeryd meddiant helaeth o'r ewyllys, a bod gormodedd o halogrwydd yn y galon. Nid yw'r cyfryw ddyn yn gwrthwynebu hudoliaeth pechod a chwant yn ei galon, â dim ond ofn cywilydd oddi wrth ddynion, ac ofn digofaint oddi wrth Dduw: mae ynddo ddigon o ymröad i wneuthur pechod pe bai ddim gospedigaeth yn canlyn: pa ragoriaeth fydd rhwng hyn a byw mewn ymarferiad o bechod, ni's gwn i. Y mae gan y rhai sy'n eiddo Crift ac yn myned rhagddynt yn eu hufudd-dod ar egwyddorion efangylaidd, farwolaeth Crift, cariad Duw, gwerthfawrogrwydd cymmundeb â Duw, casineb dwfn at bechod fel pechod, i wrthwynebu hudoliaeth pechod, i holl weithrediadau, ymdrechiadau, ac ymladdfeydd chwant yn eu calonnau. Felly yr oedd gyd â Joseph: "Pa fodd y gallaf wneuthur y mawr-ddrwg hwn, eb efe, "a phechu yn erbyn Duw?" Gen. xxxix. 9. "Am hynny, medd Paul, gan fod gennym yr addewid- "ion hyn, anwylyd, ymlanhâwn oddi wrth bob hal- "ogrwydd cnawd ac yspryd," 2 Cor. vii. 1. Ond yn awr os bydd dŷn gymmaint dan awdurdod ei

chwant, ac heb ganddo ddim ond y ddeddf i'w wrthwynebu; os na fedr ymladd ag ef âg arfau yr efengyl, ond ag ofn uffern a barn yn unig, y rhai ydynt briodol arfau'r ddeddf, tra eglur ydyw, fod pechod wedi cymmeryd meddiant o'i ewyllys a'i ferchiadau, a chwedi buddugoliaethu arno i radd helaeth. Rheswm pennaf Paul i brofi na chai pechod arglwyddiaethu ar gredinwyr, 'ydyw, "oblegid "nid ydych chiwi dan y ddeddf, eithr dan râs." Rhuf. vi. 14. Od yw dy ymdrechladau yn erbyn pechod i gyd ar gyfrifon deddfol, oddi wrth egwyddorion ac annogaethau deddfol, pa sicrwydd fydd genyt na arglwyddiaetha pechod o hyd arnat, yr hyn a fydd dy dragywyddol ddinistr?

(5.) Pan y mae'n debygol fod, neu y gall fod, rhyw galedwch barnedigaethol, neu o'r hyn lleiaf, rhyw gôsp geryddol yn dy chwant sy'n dy aflonyddu, dyna arwydd beryglus arall. Nid wyf yn amheunad yw Duw yn gadael weithiau, hyd yn oed ei eiddo ei hun, tan awdurdod boenedig rhyw chwant neu lygredd, i'w ceryddu am eu pechodau, esgeulusdra, ac ynfydrwydd gynt. O herwydd hyn yr achwynodd yr eglwys yn Esay lxiii, 17. A'i fod yn ymdrin â dynion diadgenedledig yn y modd hwn, nid oes neb yn amheu. Ond pa fodd y gall dyn wybod, a oes rhyw beth o law geryddol Duw yn y peth ag sy'n cael ei adael i'w aflonyddu? HOLA dy gydwybod a'th ffyrdd, pa beth oedd Cyflwr dy enaid cyn i ti syrthio i'r dyryfwrch yr wyt ynddo, gan dy bechod sy'n gormesu arnat. A fuost yn esgeulus mewn dyledfwyddau? A fuost byw yn ormodol

modol i ti dy hunan? A oes euogrwydd rhyw bechod yn gorwedd arnat heb edifarhâu o'i herwydd? Fe all pechod newydd gael ei oddef, yn gyftal a chystudd newydd gael ei anfon, i ddwyn hen bechod i goffadwriaeth. Os cei allan mai hyn fu dy gyflwr, dihana, a galw ar Dduw; yr ydwyt yn aros mewn trwm gŵsg, a thymmeftl o ddigofaint o'th amgylch.

(6.) Pan y mae dy chwant wedi gwrthsefyll ymweliadau neillduol oddi wrth Dduw o'i herwydd. Y mae'r cyflwr hwn yn cael ei ddesgrifio, yn Esay lvii. 17. Edrych, a ddarllen y lle. Yr oedd Duw wedi ymweled â hwynt o herwydd eu mynediad ymlaen mewn pechod, a hynny mewn amrywiol ffyrdd; trwy gystuddiau ac ymguddiadau oddi wrthynt; eithr hwy a ddaliafant allan yn erbyn y cwbl. Dyma gyflwr echrydus, nad oes dim ond goruwch-lywodraethol ras yn unig (fel y mae'r Arglwydd yn ei fynegu yn yr adnod nefaf) a ddichon gynnorthwyo dŷn ynddo; yr hyn ni ddylai un dŷn addo iddo ei hun, nac ymorphwys ei hun arno.—Y mae Duw yn fynych yn nhrenfniadau ei ragluniaeth yn cyfarfod â dŷn, ac yn llefaru wrtho am ryw bechod neillduol, fel y gwnaeth â brodyr Joseph am ei werthu ef i'r *Aipht*. Y mae hyn yn peri i'r dŷn edrych yn ol ar ei bechod, a'i farnu ei hun yn neillduol o'i herwydd. Y mae Duw yn peri i'r llais hwn fod tu ag atto trwy berygl, trallod, neu afiechyd ag y mae ynddo, neu tano. Weithiau y mae Duw trwy ddarlleniad ei air, neu athrawiaethau wedi eu casglu o hono gan ddynion duwiol, yn peri

i ddŷn ddal ar ryw beth ag a'i harcholla yn ei galon, gan ei ylgwyd ymherthynas i'w bresennol gyflwr. Mynych y mae'n eu clwyfo â chleddyf ei aïr, ac yn union-gyrch yn taraw ar ben eu chwant mynwefol ac anwyl; yn gwneuthur i'r pechadur frawychu, a dorostwng llygredd ei galon. Yn awr, os yw'r chwant wedi cymmeryd y fath afael yn y dŷn, fel ag y mae'n ei yrru i ddryllio y rhwymau hyn o eiddo'r Arglwydd, a thafu ei reffynnau oddi wrtho, Sal. ii. 3. os gorchfyga'r argy'oeddiadau hyn, a dyfod drachefn i'w hen sefyllfa; y mae'r enaid hwnnw mewn cyflwr hollol beryglus. Dyma arwyddion, ynghyd ag eraill, o chwant ag sydd yn niweidiol, os nid yn farwol. Megis ag y dywedodd cin Hiachawdwr am yr ysprydd drygionus, "Y rhyw hwn ni all er dim ddyfod allan, ond trwy "weddi ac ympryd," Marc ix. 29. Felly y dywedaf finneu am chwantau, neu bechodau o'r natur hyn, ni wna dull cyffredin o farweiddiad ddim o'r tro: rhaid yw arfer moddion anghyffredinol.

CYFAR. II. Ystyria a oes gan y chwant neu'r pechod yr ydwyf yn yndrechu ag ef, rai o'r arwyddion peryglus a grybwyllwyd yn perthyn iddo. Pan wyf yn crybwyll y dichon y drygau a'r amgylchiadau a soniwyd, oddiweddyd *credinwyr*; na fydded i neb ag fy'n cael y cyfryw bethau ynddo ei hun, oddi yno gafglu ei fod yn wir gredadyn. Y rhai hyn ydynt ddrygau ag y dichon credinwyr syrthio iddynt, a chael eu rhwydo ganddynt, nid y pethau sydd yn gwneuthur un yn gredadyn. Y feithfed bennod at y Rhufeiniaid sydd yn ddisgrifiad
o ddyn

oddyn wedi ei adgenhedlu: y fawl a ystyria'r hyn a ddywedir yno am ei ran ddiadgenedledig, am rym a thaerineb y pechod tu fewnol fydd yn aros ynddo; ac o herwydd ei fod yn cael y cyfryw bethau ynddo ei hun, penderfynu trwy hynny ei fod ef yn ddŷn adgenedledig, y mae'r cyfryw yn camfarnu am ei gyflwr. Os mynnwch gael tyftion neu nodau o'ch bod yn gredinwyr, y mae'n rhaid eu cael oddi wrth bethau ag sy'n gwneuthur dynion felly. Fe all yr hwn fydd â'r pethau hyn ynddo ddywedyd yn ddiogel, 'Os credadyn ydwyf, credadyn 'mwyaf truenus o nêb.' Ond i brofi o ddŷn ei fod felly, y mae'n rhaid iddo edrych am dyftion neu nodau o lëoedd eraill, cyn y gallo fwynhau gwir heddwch.

CYFAR. III. Y Trydydd Gyfarwyddyd yw hyn: *Ymosyn am deimlad eglur a pharhâus ar dy feddwl a'th gydwytbod, o euogrwydd, perygl, a drwg y pechod hwnnw â pha un i'th drallodir.*

I. O'r *Euogrwydd* o hono. Un o ddrygan neu dwyll chwant llywodraethol yw *lleihâu* ei euogrwydd. "Onid bechan yw hi?" Gen. xix. 20. 'Er bod hyn yn ddrwg, etto nid yw cyn waethed 'a rhai pethau.' Anneirif ffyrdd fydd, trwy ba rai y mae pechod yn denu'r meddwl oddi wrth iawn amgyffred o'i euogrwydd. Y prophwyd a fynega i ni, y bydd i chwant pechadurus wneuthur hyn yn gyfan-gwbl, pan êl i'r graddau uwchaf. "Godineb, "a gwin, a ddwg y galon ymaith," Hof. iv 11. Ac fel y mae'r pechodau hyn ac eraill yn peri hollol anheimladrwydd mewn dynion diadgenedledig

y maent felly mewn rhan yn y rhai a adgenhedlwyd hefyd. *Solomon* fydd yn adrodd i ni am yr un a hudwyd gan "y wraig ddieithr, y fenyw â'r "ymadrodd gwenhieithus—Fod ym mysg y ffyliaid, "ymhlith yr ieuengŷtyd, ddyn ieuangc heb *ddeall* "ganddo," *Diar. vii. 7.* Ymha beth yr oedd ei ynfydrwydd yn ymddangos? O herwydd, eb efe, *adn. 23.* yr ydoedd "heb *wybod* ei bod yn erbyn ei "einioes:" nid ystyriodd euogrwydd a chanlyniad y drwg yr oedd efe wedi ymddyryfu ynddo. A'r *Arglwydd* a ddywed hyn am dano, "Efe fydd fel "colommen ynfyd heb galon," *Hof. vii. 11.* yr ydoedd heb *ddeall* i adnabod truenusrwydd y cyflwr yr oedd ynddo. Dyma wir ffrwyth chwant pechadurus yn y galon; y mae'n tywyllu'r meddwl fel na iawn-farno am ei euogrwydd; a llawer o'r un fath fydd ganddo. Bydded hyn gan hynny ei ofal cyntaf ef, a chymmered yr ystyriaethau hyn i'w gynnorthwyo.

(1.) Er bod grym pechod yn cael ei wanhâu trwy râs tufewnol yn y rhai a'i derbyniafant, fel na fydd awdurdod gan bechod arnynt hwy, megis y mae ganddo ar eraill; etto y mae euogrwydd y pechod fydd yn aros yn cynnyddu ac yn amlhâu trwyddo. "Beth wrth hynny a ddywedwn ni? a "drigwn ni mewn pechod, fel yr amlhâo gras? "Na atto Duw! a ninnau wedi meirw i bechod, "pa wedd y byddwn fyw etto ynddo ef," *Rhuf. vi. 1, 2.* Pa wedd y bydd i ni, nyni *gredinwyr*, a dderbyniafon râs gan Grift i'r gwrthwyneb, wneuthur felly? Nyni yn ddiau fyddwn yn waeth ein trofedd na nêb, os byw a wnawn etto ynddo. Ni
fydd

fydd i mi aros i ddangos neillduol ymhelaethiad pechodau y cyfryw ddynion; y modd y maent yn pechu yn erbyn mwy cariad, trugaredd, gras, cymorth, moddion, a gwaredigaethau na dynion eraill. Ond arhosed yr ystyriaeth hon ar dy feddwl di: y mae mwy o annhraethol ddrwg ac euogrwydd yn y pechod sy'n aros yn dy galon di, na phe buafit heb dderbyn grâs erioed. Sylwia,

(2.) Fel y mae Duw yn canfod hawddgarwch a phrydferthwch yn nymuniadau calonnau ei weision, yn fwy nag yngweithredoedd mwyaf ardderchog dynion eraill, i.e., mwy nag yn eu cyflawniadau allanol eu hunain; y rhai fydd â mwy cymysgedd o bechod ynddynt, nag yn neisfyfiadau a hiraeth ysprydol y galon: yr un ffunud y mae efe yn canfod llawer o ddrwg yng weithrediad chwant pechadurus yn eu colonnau; i.e., a mwy nag ymhechodau cyhoeddus dynion annuwiol, a llawer o droseddiadau allanol y rhai y dichon y saint syrthio iddynt. Bydded gan hynny i'r pethau hyn, dy arwain i ddwfn deimlad o euogrwydd dy dufewno! chwant, fel na bo lle yn dy galon i feddyliau bychain ac esgusodol am bechod, trwy'r hyn y bydd iddo yn ddiarwybod ymgryfhau ynot a'th orchfygu.

2 Ystyria'r *perygl* o hono, yr hwn fydd yn amrywiol.

(1.) Bod wedi caledu i fynu trwy ei dwyll ef. Gwê! Heb. iii. 12, 13. *Edrychwch*, ebe'r Apostol; arferwch bob moddion; rhagwelwch demtasiwnau a phrosedigaethau; gwiliwch yn ddyfal ac yn wastadol; y mae bradwriaeth a thwyll mewn pechod ag sy'n tueddu

tueddu i galedu eich calonnau oddi wrth wir ofn Duw. Tydi ag oeddit gynt yn crynu wrth feddwl am bresennoldeb Duw, meddyliau am farw, ac ymddangosiad ger ei fron ef, er fod gennyt well sicrwydd o'i ffafr ef nag fydd yr awr hon, ti a feddianir â'r fath galedwch ac ammhlygiedigrwydd yspryd, fel na's cynhyrfir di gan ddim o'r pethau hyn. Yr hwn oeddit gynt â'th galon yn dyner, ac yn arferol o doddi tan y gair a than ragluniaethau, a ei yn ddibris ac yn galon-gyfan, heb ddim yn gweithredu arnat, Fe lefarir wrthyt ac am danat trwy'r athrawiaeth, ond ni ofali am ddim a ddywedir, ac ni effeithia ond ychydig arnat: ti elli fyned trwy ddyledswyddau, megis gweddio, gwrando, darllain, ac heb weithredu ar dy galon yn y mesur lleiaf trwyddynt. Fe fydd pechod yn beth bychan yn dy olwg, a thi elli fyned heibio iddo megis peth diddim: ond pa mor alarus a fydd diwedd y cyfryw gyflwr!

(2.) Y perygl o ryw gerydd tymhorol, yr hyn a eilw'r ysgrythyr 'gwialen, ffrewyllau,' &c. Sal. lxxxix. 30—33. Er na fyddai i Dduw dy lwyr fwrw ymaith o herwydd y ffieidd-dra sy'n llechu yn dy galon, etto efe a ymwel â thi â'i *wialen*; er iddo faddeu, efe a fyn ddial ar dy ddychymmygion. O cofia Ddafydd a'i holl flinder! Gwel ef yn ffoi i'r anialwch; ac ystyria law Duw arno. A ydyw yn ddim i ti fod i Dduw ladd dy blentyn mewn digter; difetha dy feddiannau mewn llid; torri dy esgyrn mewn foriant; goddef i ti fod yn ddirmyg ac yn waradwydd; dy ladd, dy ddinistrio, a pheri i

ti orwedd i lawr mewn tywyllwch? Ai dim ydyw iddo ef gospi, difetha, a dadwneud eraill o'th blegyd ti? Na cham-ddeallwch fi: nid fy meddwl ydyw fod Duw yn anfon yr holl bethau hyn ar ei eiddo ef bob amser mewn llid a digter: Na atto Duw! Ond hyn a ddywedaf, mai pan y mae efe felly yn ymdrin â thi, a'th gydwybod yn cyd-dystiolaethu am y pechod oedd ynot ti yr hwn a gyffrôdd ei ddigofaint i'th erbyn, ti a deimli ei ymddygiadau tu ag attat yn chwerw i dy enaid.— Os nad ydwyf yn arfwydo y pethau hyn, yr wyf yn ofni dy fod dan y farn o galon galedwch!

(3.) Bod i ddyn golli ei heddwch, a chael ei ddifuddio o'i rym neu nerth ysprydol tros ei holl ddyddiau. Cael mwynhâu heddwch â Duw, a derbyn nerth i rodio ger ei fron ef, yw fwm addewidion mawr y cyfammmod gras; yn hyn y mae bywyd ein heneidiau yn gynnwysedig; heb ei feddiannu mewn mesur cyfurus, nid yw ein bywyd ond marwolaeth. Pa ddaioni a wna ein heinioes i ni, os na chawn weithiau weled wyneb Duw mewn heddwch? Os na feddianwn fesur o nerth i rodio gyd ag ef? Yn awr y pethau hyn a fydd i chwant anfarweiddiol fod yn sicr o ddifuddio eneidiau dynion o hono. “Am anwiredd ei gybydd-dod ef y “digiais, ac y tannais ef; ymguddiais a digiais,” Esay lvii. 17. Pa heddwch attolwg sydd i enaid, tra mae Duw yn ymguddio? neu nerth tra mae efe yn ei daraw? “Af a dychwelaf i'm lle, hyd “oni chadnabyddont eu bai, a cheisio fy wyneb,” Hof. v. 17. ‘Mi a’u gadawaf, mi a guddiaf fy wy-
“neb

'neb, a phale y bydd eu heddwch a'u nerth hwynt?' Os erioed gan hynny y mwynheiaist heddwch â Duw; ac yr ofnaist rhag ei ddychrynedigaethau; os cefaiist nerth erioed i rodio gyd ag ef; os wylaiist mewn gweddi, ac y gofidaist o herwydd dy wendidau, meddwl am y perygl yma sydd yn crogi uwch dy ben. Nid oes ond ychydig amser ysgatfydd hyd pan na chaffech weled wyneb Duw mwyach mewn heddwch. O bosibl cyn y foru ni fyddi yn gallu gweddïo, darllain, gwranddo, na chyflawni un ddyledswydd grefyddol arall, gyd â'r gradd lleiaf o hyder neu gysur ysprydol; ac fe allai na weli awr efmwyth mwy tra fyddech byw; ond y byddi yn dwyn o amgylch esgyrn briwedig, llawn o ddoluriau a phoenyddiau dros dy holl fywyd: i.e., ysgatfydd y bydd i Dduw ollwng ei faethau arnat, a'th lenwi o ing a chyfyngder, arfwyd a thrallodion, a'th wneuthur yn ddychryn ac yn fyndod i ti dy hunan ac i eraill; dangos uffern a digofaint Duw i ti megis ar bob munud; dy ddychrynu a'th beryglu âg amgyffrediaidau prudd o'i lidiowgrwydd a'i gafineb; fel ag y bydd dy archoll yn rhedeg liw nos, a'th enaid yn gwrthod ei ddiddanu, Sal. lxxvii.

2. Fel ag y dewifai dy enaid ymdagu, â marwol-aeth yn fwy na hoedl, Job vii. 15. Ystyria hyn ychydig, pe na byddai i Dduw dy ddifetha yn llwyr, etto y gallei dy fwrw i'r amgylchiad hwn, ym mha un i'th feddianid ag amgyffrediaidau tôstlym a bywiog o'th golledigaeth. Ymarfer dy hun i'r cyfryw feddyliau a'r rhai hyn; ac na âd i'r ystyriaethau uchod fyned ymaith, hyd oni wnelont i'th enaid grynu o'th fewn di!

(4.) Y

(4.) Y mae'r perygl o *Golledigaeth Dragywyddol*. Er mwyn ymdrin â'r ystyriaeth hon, sylwiwch,

(1.) Bod y fath gyffylltiad rhwng parhâd mewn pechod, a thragywyddol ddinistr, ag, er fod Duw yn arfaethu gwared rhai oddi tan lywodraeth eu pechodau fel na ddamnier hwynt, etto ni achub efe neb rhag colledigaeth ag a barhânt ynddynt. Felly tra y mae dyn yn aros tan awdurdodol lywodraethol pechod rhaid dal allan i'r cyfryw un fygythiad o ddinistr, a thragywyddol neillduad oddi wrth Dduw. Felly yn Heb. iii. 12. at yr hyn chwaneger pen. x. 38. Dyma reol gyffredin Duw yn ei ymddygiadau. Os ymedy neb âg ef trwy anghrediniaeth, gan dynnu yn ol i golledigaeth, nid yw ei enaid yn ymfoddloni ynddo; hynny yw, fe ddilyn digofaint ef i dragywyddol ddinistr: felly y mae'n amlwg oddi wrth Gal. vi. 8.

(2.) Na ddichon y neb fydd wedi ymddyrysu, megis y disgrifiwyd, tan awdurdod unrhyw lygredd, fod ganddo ar yr un pryd dystiolaeth ddi-gryn o'i hawl yn y cyfammod, trwy effaith pa un y gall ddiange rhag ofn damnedigaeth: Felly y mae dinistr oddi wrth yr Arglwydd o gyfiawnder yn ddychryn iddo; ac efe a *all*, fe *ddylai*, edrych arno megis sicr ddiben ei yrfa, a'i ffyrdd pechadurus. Ond, medd rhyw un, "Nid oes dim damnedigaeth i'r rhai fydd yng Nghrist Iesu:" Gwir; eithr i bwy y mae cyfur yn perthyn oddi wrth y geiriau hyn? pwy a all ei gleimio iddo ei hun? "Y rhai fydd yn
"rhodio nid yn ol y cnawd, eithr yn ol yr Yf-
"pryd,"

"pryd," Rhuf. viii. 1. Chwi a ddywedwch, Onid yw hyn yn tueddu dynion i fod yn anghredinol? Yr wyf yn ateb, Nag yw: Fe ddylai fod barn ddeublyg gan ddyn am dano ei hun; sef, am ei berfon, ac am ei ffyrdd. Am farn ynghylch ei ffyrdd, ac nid ei berfon, yr wyf yn llefaru yn bresennol. Ymosynnodd dyn am dystiolaeth oreu ag a fedro ymherthynas i'w berfon; etto i farnu y bydd i ffordd ddrwg ddiweddu mewn tragywyddol ddinistr, yw ei ddyledswydd: i beidio a gwneuthur hynny sydd yn athistiaeth neu ddi-dduwiaeth. Nid wyf yn dywedyd y dylei dyn yn y fath amgylchiad fwrw ymaith ei dystiolaethau o hawl berfonol yng Nghrist; ond dywedyd yr ydwyf na all efe eu cadw hwynt. Y mae deuryw gondemniad dyn o hono ei hun: Y *cynfas*, ymherthynas i'w ddrwg haeddiant; pan y mae'r enaid yn penderfynu, ei fod yn haeddu ei fwrw allan o bresennoldeb Duw: ac y mae hyn mor bell oddi wrth anghrediniaeth, a'i fod yn effaith o ffydd. Yr ail sydd ymherthynas i'r ffrwyth neu'r canlyniad o ddrwg fuchedd; pan y mae'r enaid yn penderfynu y demnir ef. Ni ddywedaf mai hyn yw dyledswydd neb, ac nid wyf yn eu galw atti: ond hyn yr wyf yn ei ddywedyd, y dylai diwedd y ffordd bechadurus ag y mae dyn yn awr ynddi, gael ei chyfrif yn farwolaeth; fel y cymheller ef i ffoi o honi. A thyma'r ystyriaeth arall a ddylei gael lle yn y cyfryw enaid, os chwenycha ei ryddhau o ddyrswch ei chwantau.

3. Ystyriwch

3. Ystyriwch y *drug* neu'r *neweid* o hono: fy meddwl yw, ei niweid presennol. Y mae'r *perygl* yn perthyn, yn fwyaf neillduol, i'r hyn sydd i ddyfod; *niweid* i'r peth sydd yn bresennol. Rhai o'r niweidiau ag sydd ynglŷn wrth chwant heb ei farweiddio, a grybwyllaf fel y canlyn.

(1.) Y mae'n tristâu'r Yspryd bendigedig a sanctaidd, yr hwn a roddir i gredinwyr i breswyllo ynddynt, ac i aros gyd â hwynt. Felly y dywed yr apostol wrth yr Ephesiaid, wedi eu galw ymaith oddi wrth amryw chwantau a phechodau, sydd yn gosod hyn i lawr fel prif annogaeth i hynny, "Na thristêwch Lân Yspryd Duw trwy'r hwn y'ch feliwyd hyd ddydd prynidigaeth," Ephes. iv. 30. 'Na thristêwch, eb efe, yr Yspryd hwnnw, trwy 'ba un yr ydych yn derbyn cymmaint a chynnifer 'bendithion: ' o ba rai y mae'n crybŵyll un megis: y mwyaf hynod a chynhwysfawr; sef, Eu "feliad hyd ddydd prynedigaith." Fe dristêir yr Yspryd trwy bechod, fel un tyner a charedig yn cael ei ofdio trwy angharedigrwydd ei gyfaill, oddi wrth ba un yr oedd yn haeddu pob rhyw groesaw a derbyniad. Y mae efe yn cael ei dristâu trwy ein bod yn llettŷa ei elynion, y rhai y mae efe wedi ei anfon i'w difetha a'u daroitwng yn ein calonnau. "Nid o'i fodd y blina efe, nac y cystuddia blant dynion," Galar. iii. 33. Ac a fydd i ni beunydd ei flino ef? Oddi yma y dywedir ei fod weithiau yn cael ei dristâu, weithiau yn cael ei ofdio yn ei galon; i arwyddo ei anfoddlonrwydd mwyaf i'n pechodau. Yn awr os oes dim boneddigeiddrwydd

grafol wedi ei adael yn yr enaid, ac os ydyw heb ei lwyr galedu i fynu trwy dwyll pechod, yr ystyriaeth yma a fydd sicr o weithredu arno. Ystyria yn awr pwy a pheth ydwyt; pwy hefyd yw'r Yfpryd bendigedig fydd yn cael ei ofidio; pa bethau a wnaeth efe erot a throsot; ac yna cywilyddia.

(2.) Yr Arglwydd Iesu sy'n cael ei glwyfo o'r newydd trwyddo; ei greadur newydd ynot sy'n cael ei archolli; ei gariad yn cael ei amherchi, a'i elyn ei anrhydeddu a'i foddhau. Megis y mae hollol ymwrthodiad ag ef trwy dwyll pechod, yn ail groefhoelio Crist, ac "yn ei ofod yn watwar;" felly bob amfer ag yr ydym yn llettŷa pechod, yr hwn y daeth efe i'w ddifetha, yr ydym yn ei archolli ac yn ei ofidio o'r newydd trwyddo.

(3.) Bydd i hyn hefyd gymmeryd ymaith ddefnyddioldeb dyn yn ei oes a'r genhedlaeth. Ei waith, ei ymdrech, a'i lasur fydd yn anfynych tan fendith Duw. Os gweinidog neu bregethwr a fydd y mae Duw yn gyffredin yn aflwyddo ei weinidogaeth, fel y caiff lasurio yn ofer, heb ei ymhyweddu â dim llwyddiant, neu wneuthur gwaith tros Dduw: a'r cyffelyb a ellir ei ddywedyd am ddynion o amrywiol sefyllfaoedd eraill.

Dyma gan hynny fy ail gyfarwyddyd, ag sy'n dangos y gwrthwynebiad yr ydym i'w wneuthur i'n chwantau, ymherthynas i'w greddfолdeb, neu drigfa gynnesol yn yr enaid. Cadw deimlad bywiog yn dy galon o'r ystyriaethau hyn neu'r cyffelyb; o euogrwydd, perygl, a'r niweid o dy chwantau pechadurus; bydd yn mynych fyfyrto ar y pethau hyn;

ra âd hwynt, nes iddynt ddechreu nerthol weith-
redu ar dy enaid; nes y gwnelont iddo grynu o'th
fewn di!

CYFAR. IV. *Bydded i ti lwytho neu feichio dy gyd-
wybod ymbellach âg euogrwydd dy chwant amfarweiddiol.
Nid yn unig ystyria fod euogrwydd yn perthyn iddo, ond
beichia dy gydwybod â'r euogrwydd o'i dorriad gweithredol
allan yn dy fywyd, ynghyd â'i gynnryfiadau dirgel yn dy
galon.*

I wneuthur iawn ddefnydd o'r cyfarwyddyd neu
reol hon, rhoddaf rai hyfforddiadau i hynny.

Yn gyntaf, Cymmerwch ffordd neu drefn Duw
ymherthynas iddo: dechreuwch ar geffredin, ac yna
disgynwch at neillduol bethau.

Yn iaf, Ymosod at dy gydwybod â'r euogrwydd a
berthym iddi, oddi wrth gyfiawnder a sancteiddrwydd
y gyfraith. Dug i mewn iddi ddeddf sanctaidd
Duw, a gosod dy lygredd gogyfer â hi; a llefa am
iawn olwg ar, a theimlad o'th drueni. Ystyria
sancteiddrwydd, ysprydolrwydd, ehangder, ac awch-
lymdra tanllyd y gyfraith; ac edrych pa wedd y
gelli sefyll yn ei hwyneb. Bydd fynych, meddaf,
yn dyhuno dy gydwybod â dychrynedigaethau'r Ar-
glwydd yn y gyfraith; a pha mor gyfiawn fyddai
i'th aneirif droseddiadau i'w herbyn, gael eu gwo-
brwyo a chospedigaeth barn dragywyddol. Ysgat-
fydd y bydd i'th gydwybod geisio llunio esgusodion
i ymgadw oddi wrth rym gweithrediad yr ystyriaeth
hon, megis pe na byddai awdurdod neu rym con-
demniol y gyfraith yn perthynu i ti; ond dy fod
wedi dy ryddhau oddi wrth hynny, a'r cyffelyb: ac

felly er nad wyt yn cydffurfio â hi, etto nad rhaid i ti fflino llawer arnat dy hun o'i herwydd. Ond,

1. Dywed wrth dy gydwybod, na's gall ddwyn un Dyftiolaeth anfigledig dy fod wedi'th ryddhâu oddi wrth rym condemniol pechod, tra y mae dy chwant anfarweiddiol yn gorwedd yn dy galon; felly fe ddichon y gyffraith, ysgatfydd, wneuthur yn dda ei dadl yn dy erbyn, ac yna yr wyt yn greadur colledig! O herwydd paham gwell yw myfyrio, a gwrando i'r eithaf yr hyn fydd ganddi i lefaru wrthyt yn bresennol.

2. Beth bynnag fo'r canlyniad o hono, etto y mae gan y gyffraith awdurdod oddi wrth Dduw i oddiweddyd ei throfeddwyr, pa le bynnag y caffo hwynt; a'u dwyn o flaen ei orfeddfainge, i ddadleu trostynt eu hunain.—Dyma dy gyflwr dithen, yn bresennol: y mae'r gyffraith wedi dy gael allan, a cher bron Duw hi fydd sicr o dy ddwyn: os gelli ddadleu maddeuant, da a fydd; os amgen fe gyflawna'r gyffraith ei gorchwyl arnat.

3. Pa fodd bynnag, dyma briodol orchwyl y gyffraith, datguddio pechod yn yr euogrwydd o hono i ddadebru a darostwng yr enaid o'i herwydd; i fod yn ddrych i weled pechod trwyddo yn ei liw ei hunan; ac os gwrthodi farchnatta â hi ar y cyfrif hwn, nid wyt yn gwneuthur hynny trwy ffydd, ond trwy galedwch dy galon, a thrwy dwyll pechod.

Dwg gyd â thi dy lygredd neu chwant at yr efengyl; nid i'w amddiffyn ond i gael teimlad mwy o'i euogrwydd. Edrych arno ef yr lwn a ddarfu i ti ei wanu â'th bechod, a galara o'i herwydd yn
chwerw-

chwerwdôst. Dywed wrth dy enaid, 'Beth a wnaeth-
 'um? pa gariad, pa drugaredd, pa amynedd, pa rās
 'a ddarfu i mi ei ddirmygu a'i fathru tan fy nhraedd.
 'A'i dyma'r caredigrwydd a ddangosais i'r Tâd am ei
 'gariad, i'r Mâb am ei ddioddefiadau, ac i'r Yspryd
 'Glân am ei rasufau? Ai fel hyn yr wyf yn talu yn ol
 'i'r Arglwydd? A ddarfu i mi halogi'r galon y bu
 'Grist farw i'w glanhâu; ac a ddewisodd yr Yspryd i
 'brefswyllo ynddi? A allaf beidio ag ymostwng yn y
 'llŵch am hyn? Beth a ddywedaf wrth fy anwyl Ar-
 'glwydd Iesu? Pa fodd y gallaf godi fy mhen gyd â
 'dim hyfdra ger ei fron ef? A ydwyf yn cyfrif cym-
 'mudeb ag ef o gyn lleied gwerth, fel o herwydd y
 'chwantau aflan hyn, nid oes nemmor o le wedi ei
 'adael iddo o fewn fy nghalon? Pa fodd y diangaf os
 'esgeulufaf Iechydwriaeth gymmaint? Beth a ddy-
 'wedaf yn awr wrth yr Arglwydd? Cariad, trugaredd,
 'grās, daioni, heddwch, llawenydd, cyfur, a ddiystyrais,
 'ac a'u cyfrifais oll fel pethau diddim, ac o ychydig
 'werth yn fy ngolwg, fel y byddai i mi gael llettya
 'chwant yn fy nghalon.' Gosod yr ystyriaethau hyn,
 a'r cyffelyb, yn feunyddol at dy galon; ac edrych a ddi-
 chon fod yn gyfan ac yn anystyriol, yn wyneb y fath
 amllder o euogrwydd. Os na fydd i hyn mewn rhyw
 fesur effeithio arnat a'th feddálhâu, yr wyf yn ofni fod
 dy gyflwr yn beryglus!

Yn ail, Tyred at bethau neillduol: Megis tan y
 pen cyffredinol o'r efengyl, y mae ei holl fendithion
 i'w hystyried, sef prynedigaeth, cyfiawnhâd, a sanct-
 eiddhâd, &c. felly y mae'r cyfranniad trugarog o

honynt i'th enaid dy hun i'w neillduol ystyried; yr hyn a ddylai chwanegu euogrwydd dy bechod yn dy olwg. Megis,

11af, Ystyria anfeidrol amynedd a dioddefgarwch Duw tu ag attat ti yn neildnol. Ystyria pa fanteifion a allasai gymmeryd yn dy erbyn, i'th wneuthur yn warth ac yn waradwydd yn y bŷd hwn, ac yn wrthddrych o'i lid yn dragywydd. Pa fodd y darfu it'ymddwyn yn fradychus, ac yn dwyllodrus, tu ag atto ef, o amser i amser: gwenhieithio iddo â'th wefusau, ac yna torri dy holl addunedau a'th addewidion, a hynny trwy groesawïr chwant neu'r pechod yr wyt yn awr yn ei goledd ac yn ei ddilyn. Er hynny efe a'th arbedodd yn ddaionus o bryd i bryd, er i ti, megis dodî ei amynedd ar brofiad, i edrych pa cyhyd o amser y medrai ddal allan. Ac a chwanegi di etto bechu yn ei erbyn? A wnei iddo drachefn wafanaethu â'th bechodau, a'i ffino â'th anwireddau? Eſay xliiii. 24.

2l. Pa mor fynych y buost wrth y drws o gael dy galedu trwy dwyll pechod: ac er hynny trwy anfeidrol gyfoethog râs a thrugaredd Duw, cael dy adferyd i gymmunoeb ag ef drachefn.

3ydd. Holl ymddygiadau grafol Duw tu ag attat, yn ei ragluniaeth, gwaredigaeth, trallodion, trugareddau, dylei'r cwbl gymmeryd lle tan yr ystyriaeth hon. Gyd â'r pethau hyn a'u ceffelyb, meddaf, beichia dy gydwybod; ac na âd lonydd iddi hyd oni byddo yn gwbl deimladol o euogrwydd dy dufewnol lygredd, a than deimlad o'i chlwyfau yn gorwedd yn y llwch wrth draed yr Arglwyd: oddi eithr gwneuthur

thur hyn yn wirioneddol, ni bydd pob ymdrechïadau eraill o ddim defnydd. Tra byddo rhyw foddion neu achlyfuron gan y gydwybod i leihâu ei henogrwydd am bechod, ni bydd yr enaid byth yn fwrïadol ac yn hollol ymroddi i'w farwhâu.

CYFAR. V. *Wedi dy ddibuno a'th gynhyrfu fel hyn ar yr olwg o'th bechod, cais hiraethu ac anadlu yn feunyddol am waredigaeth oddi tan ei awdurdod.* Na oddef i'th galon un funud ymorphwys ar deimlad, na boddloni i ddull presennol dy gyflwr. Nid yw dymuniadau hiraethus am bethau naturiol a thymhorol o ddim defnydd, ond cyn belled ag y b'ont yn gyrru y person ag y maent ynddo, i wneuthur diwyd ymarferiad o'r moddion ag sy'n debyg i ddwyn oddi amgylch y peth y mae'n amcanu atto. Mewn pethau ysprydol y mae mewn ffordd amgen. Hiraethu, anadlu, a sychedu am waredigaeth fydd yn ras ynddo ei hun; ag fydd â chanddo effeithiol awdurdod i gyd-ffurfio'r enaid â thebygolrwydd o'r hyn y mae'n hiraethu am dano. Oddi yma y mae'r apostol wrth ddesgrifio edifeirwch a galar duwiol y Corinthiaid, yn cyfrif hwn fel un grâs godidog a ofodafid ar waith ynddynt, *sef awyddfryd*, neu dduwiol hiraeth, 2 Cor. vii. 11. Ac yn yr amgylchiad hwn o weithrediadau llygredd tufewinol, a'r awdurdod o hono, gwelwch fel y mae efe yn mynegu am dano ei hun ymherthynas iddo, Rhuf. vii. 24. Yma y mae dymunaid ei galon yn torri allan i'r erfyniadau mwyaf taer a difrifol am ryddhâd neu waredigaeth. yn awr os dyma brofiad y seintiau, ar yr ystyriaeth o'u llygredd tu fewnol yn gyffredin,

gyffredin, pa faint mwy y dylei fod felly pan chwanger at hynny rym cynddeiriog rhyw chwanteu lygredd neillduol? Bydded sicr i ti, oddi eithr dy ddyfod i hiraethu am waredigaeth, na chei di ei brofi byth. Dwg dy galon gan hynny i dymmer hiraethus ac anadliad difrifol am ollyngdod: gruddfanna, ocheneidia, llefa allan nes ei ddyfod: chwi wyddoch am ymarferiad *Dafydd* yn hyn, ac nid rhaid ei fynegu, gan ei fod yn eglur trwy y rhan fwyaf o'r Salmuau.

CYFAR. VI *Ystyria pa un a ydyw'r pechod neu'r lygredd gan yr hwn yr wyt yn cael dy flino, yn wreiddiol yn dy natur; ac yn cael ei feithrin, ei chwanegu, a'i gryfbâu gan dy dymmer corphorol.* Bod tuedd at ryw bechodau neillduol yn fwy nag eraill, yn nhymmerau dynion, fydd yn beth diamheuol. Am yr amgylchiad hwn ystyria,

1af, Nad yw hyn yn lleihau euogrwydd dy bechod. Rhai â genenau cabledus ganddynt, a gyfrifant eu cynheddfau. A pha un ai bod eraill a ddi-chon ryddhau eu hunain, oddi wrth euogrwydd eu llwgr naturiol ar yr un ystyraeth, nid wyf yn daell. Y mae'n sicr mai oddi wrth gwymmp a dirywiad gwreiddiol ein naturiaethau, y mae tuedd i unrhyw bechod yn aros yn ein haelodau a'n tymherau. Y mae *Dafydd* yn golygu ddarfod ei 'lunio mewn anwiredd, 'a'i ymddwyn mewn pechod,' yn hytrach yn chwanegiad neu amlhâd o'i bechodau canlynol yn ei fywyd, ac nid yn lleihâd o honynt.

2l, Yr hyn oll ag fydd gennynt i'w ystyried yn y matter perthynol yma i'th rodiad gyd â Duw, ydyw
bod

bod cymmaint o fantais yn cael ei roddi i bechod, yn gyftal ag i'r diafl hefyd, oddi wrtn dy dymmer a'th duedd hwn, fel ag y bydd iddo, heb wiliadwriaeth anarferol, fod yn sicr o gael yr oruchafiaeth arnat. Miloedd ar yr acosion hyn a ruthrasant ymlaen i ddistryw, y rhai pe amgen a allasent fyned yno, yn *arafach*, ac ar hyd ffordd llai niweidiol.

3ydd, I'r diben o farwhâu llygredd gwreiddiol y mae un feddyginaeth neillduol yn gymmwys i'r achos; sef yr un hynny o eiddo'r apostol, i Cor. ix. 27. "Yr wyf fi yn cospi fy nghorph ac yn ei ddwyn yn gaeth." I ddarostwng y corph trwy ympryd ac arbedrwydd fydd yn ordinhâd Duw, ac yn tueddu i farweiddiad pechod. Hyn fydd yn gosod croes ar wreiddyn naturiol ein llygredd, ac yn ei wywo trwy gymmeryd ymaith frasder y tir lle mae yn tyfu. I ddwyn y corph yn gaeth, trwy gyfyngu ar ei chwant naturiol âg ympryd, gwiliadwriaethau, a'r cyffelyb, fydd yn ddiammeu yn gymmeradwy gan Dduw, tra y cadwer y terfynau hyn ymherthynas iddynt.

(1) Na byddo i arbedrwydd neu gyfuddiad allanol y corph gael ei olygu fel peth rhinweddol ynddo ei hun, ond yn unig ei fod fel moddion i'r diben hynny; sef i wanhau rhyw chwant neu lygredd yn ei wreiddyn, a'i drigfa o fewn ein natur. Dichon i gulni corphorol, a chulni enaid fod gan ddyn ar yr un pryd.

(2) Na byddo i'r moddion gael edrych arnynt fel pethau ag fydd a dim effaith neu allu ynddynt eu hunain i gyrhaeddyd marweiddiad o unrhyw bechod: canys pe byddent felly, gellid marwhau pechod heb gymmorth yr yspryd, mewn dynion diadgenedledig. Nid yw'r

yw'r pethau uchod i edrych arnynt ond yn unig fel moddion, trwy ba rai y mae'r Yspryd yn gosod grym allan i gyflawni ei waith ei hun, yn enwedig yn yr achosion a grybwyllwyd.

Dyma swm yr hyn a ddywedwyd; Pan fo'r afiechyd ysprydol a achwynir o'i herwydd yn ymddangos fel wedi gwreiddio yn nhymmer natur a chenheddfau; bod i ni arferyd yndrech yn ffordd Duw; i wella'r cyffryw afiechyd, gyd â gwneuthur cymhwyfiad o waed Crist a'i Yspryd at ein hencidiau.

CYFAR. VII. *Ystyria pa achlysuron neu fanteision a gafodd dy bechod i ymnerthu, ac i ofod ei hun allan a bydd wiliadwrus yn erbyn yr unrhyw.*

Dyma un rhan o'r ddyledswydd honno ag y mae'n Hiachawdwr bendigedig yn ofod i'w ddilgyblion tan yr enw o *wilied*. "A'r hyn yr wyf yn eu dywedyd "wrthych chwi, yr wyf yn eu dywedyd wrth bawb, "Gwiliwch," Marc. xiii. 37. O'r un ystyr yw'r geiriau canlynol, "Edrychwch arnoch eich hunain, "rhag i'ch calonau un amfer drymhau trwy lythineb "a meddwdod, a gofalon y bywyd hwn," Luc. xxi. 34. Gwiliwch yn erbyn gweithrediadau tufewinol, a thorriad allan eich llygredd. Y mae Dafydd yn tystio ei ymarferiad o'r ddyledswydd hon: "Ymgedwais, eb "efe, rhag fy anwiredd," Sal. xviii. 23. Efe a wiliodd ar holl ffyrdd a gweithrediadau ei anwiredd, i ragflaenu ei gyfodiad i fynu yn ei erbyn. Dyma'r hyn ag ydys yn ein galw atto tan yr enw o ystyried ein ffyrdd: ' Ystyriwch eich ffyrdd, pa gwmp'ni neu gyfeillach, pa gyfeusderau, pa ystudiad, pa alwad, pa amgylchiad a roesant achlysur un amfer neu fantais.

tais i dy lygredd; ac yna ymosod yn eu herbyn oll yn egniol ac yn ddyfal. Fe wna dynion hyn ymherthynas i wendidau neu afiechyd corphorel. Y tymmor, y tywydd, a'r lluniaeth a fu yn niweidiol iddynt a ochelir. A ydyw'r pethau a berthyn i ieched yr enaid o lai canlyniad? Gwybydded yr hwn a feiddia gellwair ag achlyfuron pechod, ei fod yn meiddio pechu hefyd. Y sawl a anturia ar brofedigaeth i'r hyn fydd ddrwg, a ryfyga hetyl ei wneuthur. Fe feddyliondd Hafaél na fyddai ei ddrwg gymmaint, ag y mynegodd y Prophwyd iddo y byddai: i'w argyhoeddi i'r gwrthwyneb, nid yw efe yn adrodd ychwaneg wrtho ond yn unig y byddai yn frenhin Syria, 2 Bren. viii. 13. Os anturiai efe ar demtasiwn i greulondeb, byddai yn sicr o fod yn greulon. Dywedwch wrth ddŷn, gwna efe'r cyfryw a'r cyfryw bechodau; fe allei iddo ryfeddu with eich clywed chwi: ond os gellwch ei sicrhau, y bydd iddo anturio ar yr achlyfuron a'r profedigaethau sy'n arwain iddynt, ni bydd ganddo ond ychydig fail i hyderu i'r gwrthwyneb. Cyfarwyddiadau neillduol ymherthynas i'r pen hwn, ydynt yn amrywiol, na ellir crybwyll yn gyfleus yn awr am danynt.

CYFAR. VIII. *Cyfod yn rymmus yn erbyn gweithrediadau, i.e. cynnyrsfudau cyntaf dy lygredd, na oddef iddynt ynnill tir yn y mesur lleiaf, cyn darfod eu gwrthwynebu.*

Na ddywedwch ynoch eich hun am bechod, 'I'r cyfryw radd neu bellder y ceiff fyned, a dim ymhellach.' Peth amhosibl yw gosod terfynau i bechod. Tebyg ydyw i ddwfr mewn ffôs, yr hwn pan unwaith y tyr drosodd, efe a fyn ei ffordd.—Ymnerthynas i hyn y mae Ia o yn rhoddi defgrifiad

grifiad o fynediad graddol chwant ymlaen, fel y cymmerem rybydd i'w attal ef yn y porth, pen. i. 14, 15. A ydwyt yn teimlo dy chwant neu lygredd yn dechrau terfysgu dy feddyliau? cyfod i fynu i'w erbyn â dy holl egni, a chyd â dim llai casineb na phe buasai wedi torri allan, a chwblhau yr hyn yr oedd yn amcanu atto. Ystyria'r hyn y mae meddwl aflan yn ei gyrchu atto; Gofyn i genfigen, beth y mae'n ei chwenych? Mwrddrad a dinistr yw ei nôd eithaf. Ymosod dy hun gan hynny yn erbyn dy lygredd, gyd â dim llai egni na phe buasai wedi dy lwyr ddarostwng i bob math o ddrygioni. Heb arferyd y ffordd hon i ragflaenu ac i ddarostwng pob rhyw bechod, ni bydd i chwi allu llwyddo byth i'w erbyn.

CYFAR. IX. *Ymarfer dy hun i'r fath fyfyrddodau ag a wasanaetha i'th lanw bob amser â hunan-ymostyngiad, ac a meddyliau dyledus am dy waeledd.* Megis,

1. Bydd yn mynych fyfyrio ar ardderchowgrwydd mawrhydi Duw, a'th bellder anfeidrol ac annhraethol dy hun oddi wrtho. Meddyliau mynych am hyn ni allant lai na'th feddiannu ag ystyriaeth o'th waelder dy hun, yr hyn sydd yn ergydio yn ddwfn at wreiddyn ein tusewnol lygredd. Pan gafodd Job eglur ddatguddiad o fawredd ac ardderchowgrwydd Duw, efe a lanwyd â hunan-ffieiddiad ac âg ymostyngiad i'r llwch, pen. xiii. 5, 6. "Y mae yn Nuw, ebe Elhiu, "ogoniant mwy ofnadwy," pen. xxvii. 22. Oddi yma yr oeddynt hwy yn y cynfyd, ar yr olwg o Dduw, yn arfwydo rhag metrw o honynt. Y mae'r yf. rhythrau yn llawn o'r ystyriaethau hunan-ymostyngol

yingol hyn; gan gydmharu trigolion y ddaear i locustiad, i wagedd, i fân-lwch y cloriannau, mewn cydmariaeth i Dduw'r-nefoedd, Esay xl. 15, 17, 22. Bydd fynych mewn myfyrdodau o'r natur yma i ddarostwng balchder dy galon, ac i gadw dy enaid yn oftyngedig o'th fewn di. Nid oes dim a'th wna yn fwy annhueddol i gymmeryd dy hudo trwy dwyll pechod, na'r cyfryw dymmer calon. Bydded meddyliau mawr gennynt yn wastadol am fawredd Duw.

2. Myfyria ar dy anadnabyddiaeth o hono ef. Er ydichon fod gwybodaeth ddigonol gennynt i'th gadw yn ifel ac yn oftyngedig; etto pa mo'r lleied yw'r rhan yr wyt ti yn ei wybod o hono. Dwfn-fyfyrdod ar hyn a barodd feddiannu y gwr doeth â'r fath amgyffrediadau gwael o hono ei hun, ag y mae'n ei adrodd yn Diar. xxx. 2, 3, 4. Gwêl a darllain y lle. Llafuria, meddaf, trwy'r ystyriaethau hyn i ddwyn i lawr falchder dy galon.

Ystyria, i ymgadw mewn ofn gwaistadol a pharch o fawredd Duw. Fe eglurodd Duw ei enw i Moses, gan ddangos y priodoliaethau gogoneddufaf perthynol i'r cyfammod o râs, Ecsod. xxxiv. 5, 6. Etto nid oedd y cyfan a ganfu ef o'r Arglwydd ond megis y tu cefn iddo. Ein meddyliau, geriau, a'n myfyrdodan ydynt ifel a gwael, o'i ogoniant, heb ddim o honynt yn cyrhaeddyd at ei berffeithrwydd.

1. Y mae mawr, ac annychymmygol wahaniaeth rhwng yr adnabyddiaeth fydd gennym yn awr o Dduw, wedi iddo lefaru wrthym yn ei Fab, â'r hyn ag oedd gan y cyffredinolrwydd o seintiau tan y gyfraith foefol: y mae'n dŷdd ni yn oleuach ac yn eglurach, haul yr

Efengyl, fydd wedi cyfodi; a'r moddion o oleuni yn fwy helaeth ac amlwg nag o'r blaen. Etto,

2. Yr olwg neillduol honno a ragddywedwyd am dani ag a gafodd Moses ar yr Arglwydd, ydoedd olwg efangylaidd; golwg ar Dduw megis yn "Dduw "trugarog a grassawn," &c. Etto ni chyfrifir hyn ond megis golwg ar ei *du cefn*, hynny yw, gwael ac amherffaith, ymherthynas i'r hyn ag ydyw yn ei ogoniant a'i berffeithrwydd.

3. Yr apostol yn canmol gogoniant y goleuni efangylaidd hwn uwchlaw yr un hynny o'r gyfraith, sy'n dangos fod y llen ag oedd yn achos o'r tywyllni, yn awr wedi ei symmud ymaith: fel yr ydym megis "ag "wyneb agored yn edrych ar ogoniant yr Arglwydd;" etto megis "trwy ddrych, mewn dammeg," 1 Cor. xiii. 12.—2 Cor. iii. 18. Gallwn dybied ein bod wedi cyrhaebdyd gwybodaeth uchel, a daelltwrriaeth ehang yma am Dduw: ond, Oh! pan ddyger ni i'w bresennoldeb, nyni a lefwn allan, 'Na's adnabuom ef 'erioed megis ag y mae.'

Yn ein hyfytiriaethau am yr Arglwydd, gallwn ddisgyn at bethau neillduol; megis,

Yn gyntaf, Ystyried y *Bod* neu'r *Hanfod* o DDUW: yr ydym mor bell oddi wrth berffaith wybodaeth neu adnabyddiaeth o hyn (fel ag i ddyfgu ein gilydd ac i lefaru am dano, megis yr ydym yn fynied am betiau eraill) a fyddai llunio eilun i ni ein hunain; ac felly addoli duw o'n gwneuthuriad ein hunnain, yn lle'r Duw a'n gwnaeth ni. Meddyliau cithaf goreu am hanfod neu natur Duw, ydyw, na's gallwn gynnwys meddyliau iawn a chymmwys am dano.

(2.) Y mae rhyw bethau yn Nuw ag yr addysgodd efe ei hun i ni lefaru am danynt, ac i drefnu ein meddyliau a'n hymmadroddion ymherthynas iddynt. Yr ydym yn proffesu, fel y'n haddysgir ganddo, fod Duw yn anfeidrol, yn hollalluog, yn dragywyddol, ac yn hollbresennol : ond beth ydym yn ei amgyffred am ei briodoliaethau hyn, a'r cyffelyb? Beth a ddywedwn am y DRINDOD sanctaidd? neu'r Bod o Berfonau gwahaniaethol, mewn un anwahanol Sylwedd? Y dirgelwch hyn a wedir gan lawer, o herwydd na ddeallir mo'no gan neb. Pwy a ddichon draethu neu osod allan genhedliad y Mab, ynghyd â deilliad yr Yspryd Glân? neu wahaniaethu y naill oddi wrth y llall? Ond mi osodaf siamplau neillduol i lawr o hyn ymhellach.

(3.) Nŷ wyddom ond ychydig am Dduw, o herwydd mai trwy ffydd yn unig y mae efe i'w adnabod. Etto'r wybodaeth gyffredin hon am dano fydd wedi bod mor dywyll, mor gymmysgedig, ac aneffeithiol, na ddarfu i neb trwy hynny ogoneddu Duw megis ag yr oedd yn ddyledfwydd arnynt : ond er eu holl gyrraedd iadau naturiol a'u dychymmygion am Dduw, yr oeddynt yn aros " heb Dduw yn y byd. "

Mae'n ddiammeu, fod credinwyr yn gwybod cymaint am yr Arglwydd, ag a ddylei beri iddynt ei garu, credu ynddo, a'i wasanaethu, ufuddhâu iddo ac ymddiried ynddo yn fwy nag y maent. Pwy yw'r hwn a rodiodd yn gyffattebol i'r wybodaeth fydd ganddo o berffeithrwydd, ardderchowgrwydd, ac ewyllys Duw? Y mae'n rhaid i ni oll gyfaddef, na'n hollol weddnewidiwyd erioed i ddelw'r wybodaeth a dderbyniafom : a phe defnyddiafem ein talentau yn well, buafid yn ymddiried i ni am ychwaneg.

Mewn

Mewn ystyr gydnharol, y wybodaeth hynny ag fydd gennym o Dduw trwy ddatguddiadau o Grist yn yr efengyl, fydd yn dra gogoneddus. Y mae felly mewn cydmariaeth i un wybodaeth arall a ellid ei gyrhaeddi, neu a gyfranwyd trwy'r gyfraith tan yr Hên Destament; yr hon nid oedd ganddi ond "cyfgod da-
"ionus o bethau i ddyfod, ac nid gwir-ddelw y pethau," Heb. x. 1. Y datguddiad eglur o Dduw, a'r amlygrwydd o'i ewyllys yn yr efengyl, sy'n cael ei dderchafu a'i ganmol tu hwnt i un ffordd arall o ddatguddiad a roddodd Duw o hono ei hun.

Er yr hyn oll a grybwyllasom, ychydig a wyddom etto am Dduw; nid ym yn canfod, ond maeis ei duresfn. Canys amcan yr holl ddatguddiedigaethau efangylaidd, fydd, nid i ddatguddio gogoniant hanffodol Duw; ond yn unig i ddatguddio cymmaint o hono ei hun i ni, ag a wŷr ei fod yn ddigonol o fail i'n ffydd, cariad, ufudd-dod, a'n hagogshâd atto—hynny yw, o'r cyfryw ffydd ag y mae efe yn ddilgwyl gennym yn y fuchedd hon; a'r fath wasanaeth ag sy'n gweddu i greaduriad t'lodion ac amherffaith, ynghanol byd o brofedigaethau, ond pan alwo ni i'w dragywyddol fwynhâu a'i dderchafu yn y nefoedd, efe a ddatguddia ei hun i ni mewn modd amgen; a phob gwêdd o bethau fel y maent yn awr yn ymddangos i ni, a ffŷ ymaith fel cyfgodau.

CYFAR. X. *Pan fo Duw yn aflonyddu'r galon ynghylch ei llygredigaeth, pa un bynnag a'i ymberthynas i'w wreiddyn neu dufewnol drigfan, neu ynte, ei dorriad allan mewn gweithred—cymmer ofal rhag llefaru heddwch wrthyt dy hun, eyn i Dduw ei lefaru: Clust-ymaurandawa â'r hyn a ddywed*

wed efe wrth dy enaid. Dyma ein cyfarwyddyd nefaf; heb sylwi ar ba un, fe fydd y galon yn dra dârostyngedig i dwyll pechod.

Gorchwyl ydyw hwn o fawr bwys: peth galarus ydyw i ddyn dwyllo ei enaid ei hun ynddo. Yr holl rybuddion y mae Duw yn eu rhoddi, mewn tosturi tu ag attom, i holi a phrofi ein hunain, fydd, i'r diben o ragflaenu y mawr niweid hwn, o lefaru heddwch wrth ym ein hunain heb fail iddo: yr hyn, mewn effaith, yw ymfendithio ein hunain, yn wrthwyneb i'r hyn a lefarodd Duw.

I wnethur iawn ddefnydd o'r cyfarwyddyd hwn, sylwier, *Yn gyntaf*, Mai megis y mae Duw o'i bentlywodraeth a'i rydd-ewyllys ei hun yn rhoddi grâs i'r fawl a fynno o feibion dynion, gan "drugarhâu wrth" "yr hwn y trugarkâo," Rhuf. ix. 15. ac hefyd y mae'n galw ac yn sancteiddio y nel y mae'n ewyllysio: felly ymhlith y rhai y mae'n alw ac yn eu cyfiawnhâu y rhai hefyd a waredir, y mae efe etto yn cadw y rhagorffaint hon iddo ei hun; sef llefaru *heddwch* wrth y fawl a ewyllysio, ac yn ol y gradd y mae'n rhyngu bodd iddo; i'e wrthynt hwy, i ba rai y mae ei râs yn cael ei gyfrannu. Y mae efe yn Dduw pob diddanwch, yn enwedig yn ei ymddygiadau at gredinwyr; hynny yw, ynghyfraniad ei bethau daionus, ag sy'n cael eu cadw yn gloiedig yn ei deulu, a'u cyfrannu i'w holl blant fel y mae'n rhyngu codd yn ei olwg. Hyn y mae'r Arglwydd yn ei amlygu, Esay. lvii. 16—18. Pan y mae'n addw iachau ei bobl yn y lle uchod, y mae'n cyfrif hynny i'w allu a'i uchelfr faint ei hun, gan ddywedyd, "Myfi sy'n creu ffrwyth y gwefusau; heddwch, heddwch, i bell ac i agos," adn 19.

2. Megis y mae Duw yn creu heddwch i'r sawl y mae'n ewylysfio; felly rhagorfraint Crist ydyw ei lefaru adref wrth y gydwybod. Gwêl Dat. iii. 14. Efe a ddug dustiolaeth am ein cyflwr, megis mewn gwirionedd y mae. Creffwch ar y SYLWIADAU blaenorol hyn; a'r rhai canlynol hefyd:

1af, Y mae dynion yn sicr o fod yn llefaru heddwch iddynt eu hunain, pan nad yw'r ffieiddiad mwyaf o bechodau yn cydfyned â hynny, ynghyd â chafineb tu ag atynt eu hunain o'i herwydd. Pan y mae dynion yn cael eu clwyfo gan bechod, ac yn deall nad oes un feddyginiaeth iddynt, ond yn unig yn nhrugaredd Duw, a thywalltiad gwaed Crist; etto yr un pryd eu heneidiau yn aros heb eu gweithio i ffieiddiad o'r pechodau hynny ag fydd yn eu blino hwynt, y cyfryw ydynt yn cael eu hiachâu ganddynt eu hunain, ac nid gan Dduw. Pan y mae dynion mewn gwirionedd yn "edrych arno "ef yr hwn wanasant," heb yr hyn nid oes dim gwir iachâd neu heddwch i'r enaid; yna "galarant hefyd am "dano, fel un yn galaru am ei unig-anedig," Zec. xii. 10. Pan f'om yn myned at Grist am iachâd, y mae ffydd yn neillduol yn ei olygu fel un wedi ei wanu neu glwyfo gennym ni ein hunain. Y mae ffydd yn cymmeryd amryw olygiadau ar Grist, yn ol natur yr ymbiliau y mae'n ei wneuthur atto, a'r cymmundeib fydd ganddi ag ef. Weithiau y mae'n golygu ei sanct-eidrwydd, weithiau ei allu a'i gariad, a'i ffafr gyd â'r Tad. A phan y mae'n myned am iachâd neu heddwch, y mae yn neillduol olygu gwaed y cyfammod, a'i ddioddefiadau: Canys "cospedigaeth ein heddwch ni "oedd arno ef; a thrwy ei gleisiau ef y iachâwyd ni,"

Elsay

Eſav liii. 5. Rhaid i ni olygu cariad, cymmwynaftra, dirgelwch, ac amcan dioddefiadau Crist.—A phan elom i ymofyn heddwch, dylai ei goſpedi aeth fod bob amfer yn bennaf yn ein golwg. Yn awr, hyn os gwnawn yn ol meddwl Duw, ac yn nerth yr yſpryd hwnnw a dywalltir ar gredinwyr, fe fâg ynom gafineb a ffieiddiad o'r pechod neu'r pechodau hynny, oddi wrth ba rai yr ym yn ymofyn iachâd i'n heneidiau, a heddwch i'n cydwybodau. Pan y daeth Job i gael gwir iachâd, efe a lefodd, “Y mae'n ffiaidd gennyf fi fy hun; ac “yr wyf yn edifarhâu mewn llwch a lludw,” pen. xlii. 6. hyd oni ddaeth felly arno, nid oedd ganddo ddim gwir heddwch yn aros. Felly yr ydoedd gyd â'r rhei'ny yn Sal. lxxviii. 33—35. Paham nad oedd gan y cyfryw wir heddwch? O herwdd eu bod yn gweinhietio i'r Arglwydd yn eu hertyniau atto. Ond pa fodd yr ymddengys hynny? Am fod eu “calon “heb tod yn uniawn gyd ag ef; na'u bod yn ffyddlon yn ei gyfammod, adn. 37. Nid oeddynt yn ffieiddio nac yn ymwrthod â'r pechod hwnnw, tan gerydd pa un yr oeddynt yn llefaru heddwch wrthynt eu hunain. Oni bydd y Credadyn yn ffieiddio pob pechod nid yw ond megis croeni y briw, tra mae cig marw yn ei waelod, yr hwn a bydra ac a lygra drachefn, hyd oni thorro o'r diwedd allan i ddinystr tragywyddol. Yr wyt yn teimlo dy galon yn rhedeg ar ol y byd, ac y mae yn radd o flinder i ti, ac yn rhwystr i'th gymmundeib â Duw. Ei air a ddywed yn bendant wrthynt, “O châr “neb y byd, nid yw cariad y Tâd ynddo ef,” i Ioan i. 15. Hyn fydd yn dy ddodi ar wain i oedro â Duw yng Nghrist er iachâd i dy enaid, a heddwch i'th

i'th gydwybod: etto er hyn i gyd ni'th feddianwyd a chafineb o'th bechod, ond yr wyt o bosibl yn ei garu, oni bai'r Gospedigaeth o hono. Fe allei yr achubir di yn y diwedd, ond Fe fydd hynny megis "trwy dân:" Eſay lvii. 17.

21, Pan y mae dynion yn mesur allan heddwch iddynt eu hunain, oddi wrth yr hyn a ddichon eu hargyhoeddiad a'u hegwyddorion eu dwyn iddo: dyma heddwch-gau hefyd, yr hwn ni ddichon sefyll. Mi egluraf ychydig o fy meddwl yn hyn. Efe a ddywed Dŷn wrtho ei hun, "Y mae Duw yn llefaru yn yr addewid 'hon; ac oddi yma mi gymmeraf blastr cyhŷd, a chyn 'lletted â fy nghlŷyf.' Felly efe a ddŵg air yr addewid at ei gyflwr neu amgylchiad ef, ac oddi yno efe a eistedd i lawer mewn heddwch. Ond nid yw hyn yn tarddu o waith yr Ysryd Glân, yr hwn a ddichon yn yn unig ein hargyhoeddi o bechod, o gyfiawnder, ac o farn, Ioan xvi. 8. ond gweithrediadau'r deall, a'r synhwyrâu eraill o eiddo'r enaid rhesymol ydynt. Yn ei flinder meddwl, y mae'n cyfarfod â'r addewidion hynny yn Eſay lv. 6. a Hof. xiv. 4.—Darllenwch y lleoedd. Y mae'r dŷn yn craffu ar y geiriau hynny, ac yn cymmeryd heddwch iddo ei hun oddi wrthynt, pa un bynnag a'i bod Rhâd Ysryd Duw yn gwneuthur cymhwysiad a honynt at ei gyflwr a'i peidio, heb wrando "beth a ddywed yr Arglwydd Dduw wrtho." Y pryd hynny y gwêl mai ofer iddo fyned un cam, pan nad yw Duw yn ei arwain ef, Hof. xi. 3.

Fel y rhodioch Lwybrau Duw, ac y gwybyddoch eich iawn Gyflyrau,—Ystyriwch y CYFARWYDDIADAU canlynol:

11af, "Y rhai llariaidd a hyffordda efe mewn barn, "a'i ffordd a ddyfsg efe i'r rhai gostyngedig," Sal. xxv. 9. Ni oddef efe i'ch noethni gael ei orchuddio â dail ffygis, ond a'u tyn ymaith, ynghyd a'r heddwch oedd gennych ynddynt; ni âd chwi i aros ar y fath waddod, a chwi wybyddwch yn fuan fod eich archoll heb ei iachâu. Ond,

2l. Y ffordd hyn o gymmeryd heddwch i ni ein hunain fydd beryglus ofnadwy, ac a arferir yn fynych heb ddisgwyliad wrth yr Arglwydd; yr hyn Ddisgwyliad fydd yn Râs ardderchog, ynghyd a'r neillduol weithrediad hynny o ffydd, ag y mae Duw yn alw arnom i'w arferyd yn y fath amgylchiad. Fel hyn yr oedd, mae'n debygol, gyd â Dafydd pan y torrodd gwrr mantell Saul, 1 Sam. xxiv. 4, 5, 6. Ond yn gyffredin, ar y fath achos, y mae Duw yn galw am ddiwydrwydd a disgwyliad ynom: megis y dywed Esay y prophwyd, "A minneu a ddisgwyliaf am yr Arglwyd yr hwn fydd "yn cuddio ei wyneb oddi wrth dŷ Jacob, ac a wiliaf "am dano," pen. viii. 17. Fe tyn Duw i'w blant megis gorwedd tros amfer wrth ei ddrws, wedi diange o'i dŷ, cyn cael eu derbyn i mewn; ac nid rhuthro atto yn ddisymmwth, nes iddo ef eu cymmeryd gerfydd eu dwylaw, a'u tynnu i mewn, yr hyn ni feiddiant gan gywilydd o honynt eu hunain wneuthur. Yn awr *bunan-iachâu*yr, neu'r rhai sy'n llefaru heddwch wrthynt eu hunain, ydynt yn gyffredin mewn *brys*; ni fynnant hwy aros, neu wrando "beth a ddywed yr Arglwydd;" ond ymlaen yr ânt i gael iachâd o honynt eu hurain hyd oni syrthiont i ddinistr.

3 Er y gall y gvdwybod a'r meddwl, y rhannau rhesymmol o'r enaid, gael eu llonyddu y ffordd hon; etto nid yw yn pereiddio'r alon â thawelwch ac a boddlonrwydd grafol. Yr ateb y mae'n ei gael fydd debyg i'r un hynny a roddodd Elifeus i Naaman y Syriad, "Dôs mewn heddweh," 2 Bren. v. 19. Fe lonyddodd ei feddwl, ond yr wyf yn ammeu yn fawr pa un a ddarfu iddo bereiddio ei yspryd, neu roddi iddo lawenydd gan gredu, yn amgen na'r llawenydd ag oedd yn tarddu oddi wrth ei iachâd. "Oni wna fy ngeiriau lês "i'r neb a rodio yn uniawn?" Mic. ii. 7. Pan fo Duw yn llefaru, y mae nid yn unig, GWIRIONEDD yn ei eiriau, cymmwys i argyhoeddi'r deall; ond y maent hefyd yn gwneuthur daioni i ddŷn; y maent yn dwyn yr hyn ag fydd yn *byfryd*, yn *ddâ*, ac yn *ddymunol* i'r *ewylllys* a'r *serchiadau*. Trwyddynt hwy y "dychwel "yr enaid i'w orphwysfa," Sal. cxvi. 7.

4. Yr hyn fydd waethaf o'r cwbl, nid yw llefaru heddweh wrthym ein hunain yn gwella'r fuchedd. Nid yw yn gwellhâu'r drwg ei hun, na'r effaith o hono. Pan lefaru Duw, fe arwain yr enaid, ac a'i ceidw fel na ddychwel mwyach at ynfyrwydd. Pan yr ydym yn ei lefaru ein hunain, nid yw'r galon yn cael ei diddyfnu, neu ei thynnu ymaith oddi wrth anwiredd: nâg yw, y ffordd barottaf yn y byd ydyw, i ddwyn yr enaid i ymgynnefino â gwrthgiliad. Os wedi dy feddyginaethu dy hun, yr wyt yn cael dy ail-adfywio i fyned i'r frwydr drachefn, yn hytrach na chael dy ymddidddyfnu oddi wrthi; y mae'n rhŷ amlwg dy fod ar waith gyd dy enaid *dy hun*, ond nad oedd Iesu Grist, a'i Yspryd, ddim yno. Yng ngwaith Duw yn llefaru heddweh

heddwch, y mae'n dwyn gyd ag ef y fath felusdra a datguddiad o'i gariad fel y mae'n gosod rhwymedigaeth gref ar yr enaid i beidio myned rhagddo yn ei ddrygioni.

3ydd, Yr ydym yn llefaru heddwch wrthym ein hunain, pan ydym yn gwneuthur hynny yn ysgafn. Hyn y mae'r prophwyd yn achwyn yn cwyno o'i herwydd yn rhai dyfgawdwyr: "A hwy a iachasant friw "merch fy mhobl i yn esmwyth," Jer. vi. 14 Ac felly y mae gyd â dynion neillduol: maent yn gwneuthur gwaith bychan o iachâu eu briwiau. Y mae'r apostol yn mynegu am rai na bu'r gair yn fuddiol iddynt, am nad oedd "wedi ei gyd-dymheru â ffydd," Heb. iv. 2. Os clwyfwyd dy gydwybod o herwydd rhyw bechod, yr hwn a ddug lesgeidd ac aflonyddwch i'th galon, ond yn awr wyt wedi dy ryddhâu oddi wrtho, —pa fodd y daethost i hynny? "Mi edrychais, (meddi) "ar yr addewidion o faddewant a iachâd, ac felly mi "gefais heddwch." Ie; ond ysgatfyda, ei wneuthur o honot mewn gormod brÿs, ac ar yr wyneb yn unig. Nid ymborthaist ar yr addewid felly, fel ag i'w chydymheru â ffydd, a derbyn ei holl rinwedd yn daenedig trwy dy enaid: ond ti a'i gwnaethost yn unig mewn dull ysgafn; a chyn y bo'n hirt ti gei weled yr archoll yn torri allan drachefn, ac a wybyddi na chesai't ddim gwir iechyd.

4ydd, Pwy bynnag fydd yn llefaru heddwch wrtho ei hun ymherthynas i ryw fai, ac ar yr un pryd fydd â rhyw anwiredd yn gorwedd ar ei yspryd, yr hwn ni bu dim ymostyngiad o'i herwydd i'w yngddo ef â Duw, y mae'r dyn hwnnw yn llefaru heddwch
idde

iddo ei hun, y pryd na ddylei. I egluro ychydig o fy meddwl: Ystyriwn tod dŷn wedi esgeuluso ei ddyledswydd drachefn a thrachefn, yr hon mewn pob gwirionedd oedd yn rhwymedig arno ei chyflawni: y mae ei gydwybod yn cael ei blino, ei enaid ei archolli, ac nid oes dim heddwch i'w yfpryd oblegyd ei bechod; yn ganlynol y mae'n gwneuthur cymhwyfiad o iachâd, ac yn cael iddo ei hun heddwch. Etto yn y cyfamser, dichon fod bydoldeb, neu falchder, neu ryw ynfydrwydd arall, trwy'r hyn y tristeir Yspryd Duw, yn gorwedd yn ei fynwes, y rhai nid ydynt yn ei aflonyddu ef, nac ynte hwythau. Na feddylid y dŷn hwnnw fod dim o'i heddwch wedi dyfod oddi wrth Dduw. Dyna'r pryd y bydd yn dda i ddynion, pan fo gogŷd olwg ganddynt ar holl orchymynion Duw. Fe'n cyfiawnhâ'r Arglwydd ni oddi wrth ein pechodau, ond ni chyfiawnhâ efe y pechodau lleiaf ynom ni: mae efe yn 'burach ei olygon nag y gall edrych' ar anwiredd.'

5med, Pan y mae dynion o honynt eu hunain yn llefaru heddwch with eu cydwybodau, anfynych y mae gostyngeddwrwydd yn cael ei lefaru i'w heneidiau. Y mae heddwch Duw yn heddwch gostyngedig, yn heddwch toddedig, megis y gwelir yn Dafydd, Sal. li, 1. Ni ymostyngodd erioed mor isel a phan ddug Nathan iddo y newydd o faddeuant.

Ond chwi ddywedwch, pa bryd y gallwn gymmeryd cyfur oddi wrth yr addewid, fel yn eiddo i ni ein hunain ymherthynas i glwyf neillduol ar y gydwybod, i'r diben i wir lonyddu'r galon?

Ath. 1. Yn gyffredinol, pan fo Duw yn ei lefaru unrhyw amser, yn gynnar neu yn ddiweddar.—

Dywedais

Dywedais eisoes y gall efe ei wneuthur yn y funud o droseddiad; a hynny gyd â'r fath anorchfygol rym, fel y mae'n gorfod i'r enaid dderbyn ei feddwl ynddo.— Weithiau efe a bâr i ni ddisgwyl yn hwy; ond pan lefaro, bydded yn gynnar neu ddiweddar; bydded pan f'om yn pechu neu yn edifarhau; bydded cyflwr ein heneidiau megis ag y digwydd, o's Duw a lefara, fe fydd raid i ni dderbyn ei dystiolaeth. Nid oes dim, yn ein cymmundêb âg ef, ag y mae'r Arglwydd, os gellir dywedyd hynny, yn gofidio mwy o'i herwydd ynom ni, na'n hofnau anghrediniol ag sy'n ein cadw draw rhag derbyn y cyfur crÿf hwnnw, ag y mae efe yn ewyllysgar i'w gyfrannu i ni.

Ond chwi ddywedwch, byddom megis ag y digwydd, pan lefaro Duw heddwch wrthym, y mae'n rhaid i ni ei dderbyn: ond pa fodd y gwybyddwn pan fyddo efe yn llefaru?

Att. (1.) Dymunwn pe byddem oll wedi dyfod yn weithredol i hyn, sef i dderbyn heddwch pan fo tyft ynom fod Duw yn ei lefaru, ac mai'n dyledswydd nin-neu yw ei dderbyn. Ond,

(2) Y mae dirgel duedd neu *instinct* mewn ffydd, trwy ba un y mae'n adnabod llais Crist, pan fo yn llefaru. Megis y darfu i'r plentyn lammu ynghrôth *Elisabeth*, pan ddaeth y wynfydedig wryf *Mair* att; felly y mae ffydd yn lammu yn yr enaid, pan fo Crist mewn gwirionedd yn agoshâu att. “A'r defaid fydd “yn ei ganlyn ef, oblegyd y maent yn adnabod ei lais “ef,” Ioan x. 4. Yr oedd yr eglwys mewn cyflwr trist a fwrthlyd; ond pan gyntaf y clybu Crist yn llefaru, hi lefodd allan, “Llais fy anwylyd yw yn curo,”

Can. v. 2. Hi adwaenai ei lais ef, ac yr oedd mor hyspys o gymmundeib âg ef, ac y medrai yn fuan ei ddatguddio: felly y gnewch chwithau, os ymarferwch eich hun i'w adnabod ac i gymdeithiasu âg ef: chwi ellwch yn hawdd ddirnad a gwananiaethu ei lais ef, oddi wrth lais dieithriaid. A chymmerwch yr arwydd hyn gyd â chwi, pan lefaru efe, y mae'n llefaru fel nad yw neb arall yn gwneuthur: y mae'n llefaru gyd âg awdurdod, a thrwy ryw fodd neu gilydd, fe wna i'ch calonau losgi ynoch, megis ag y gwnaeth i'r ddau ddisgybl, Luc xxiv. 32. Efe a wna hyn gan "estyn "ei law trwy'r twll," Can. v. 4. danfon ei Ysryd i'ch calonau, a'ch hyfryd oddiweddyd.

2. Os yw gair yr Arglwydd yn gwneuthur llês i chwi, efe a lefarodd heddwch wrthyh: os ydyw yn eich darostwng, eich puro, ac yn ddefnyddiol i'r diben hynny, i ba un y rhoddwyd yr addewidion i ni: sef, i weithredu cariad ynom at Dduw a'i ffyrdd, i chwanegu ein hufud-dod a'n hunan-ymwadiad.

P E N. X.

Defnydd cyffredinol o'r Cyfarwyddiadau rhagflaenol.

YN awr yr ystyriaethau a sefais hyd yma arnynt, ydynt yn hytrach yn llefaru am barottöad i'r gwaith, nag am yr hyn fydd yn ei gyflawni. Iawn-ddarpariad neu gymhwysiad y galon i'r gorchwyl a amcenir atto, yw'r hyn a osodwyd i lawr yn amrywiol rannau'r Traethawd. Cyfarwyddiadau i'r gwaith ei hun ydynt fyrr ac fel y canlyn:

I. Gosod ffydd yng Nghrist ar waith i ladd, neu farwâu dy bechod. Ei waed ef yw'r brif, ardderchog

chog feddyganiaeth i eneidiau gwir gleifion. Bydd fyw ar hyn, a thi gei farw yn goncwerwr; i.e., trwy ddaionus ragluniaeth Duw, ti fyddi byw i weled dy chwant, neu'th bechod yn farw wrth, dy draed.— Ond ti a ddywedi, Pa fodd yr ydwyf i weithredu ffydd ar Grist i'r pwrpas neu'r diben yma? Yr wyf yn ateb mewn amrywiol ffyrdd.

1af, Bydded i ti lanw dy enaid âg ystyriaeth dyledus o'r cyflawnder sydd wedi ei ofod i fynu yn Iesu Grist i'r diben, neu'r pwrpas hwn; fel y byddo i'th chwantau, yn enwedig yr un hynny i'th drallodir âg ef, gael ei farwhâu. Myfyria trwy ffydd ar hyn, Mai er nad wyt yn alluog ynot ac o honot dy hun, i gael goruchafiaeth ar dy lygredd; ac er dy fod wedi blino yn ymryson ag ef, ac yn gwbl larod i ddyffygio; etto fod digonolrwydd yn Iesu Grist o gymmorth ac o ymwared i ti, Phil. iv. 13. Yr ystyriaeth o fod digon o fara etto yn nhŷ ei dâd, a fu'n gynhaliaeth i'r Afradlon, pan ydoedd ymron diffygio. Er ei fod ef ymhell oddi wrtho, etto fe a ymnerthodd ac a ymgusfurodd wrth feddwl ei fod yno. Yn dy ddiffyg a'th flinder mwyaf, ystyria'r cyflawnder hwnnw o râs, o gyfoeth, a thrysorau o nerth, ac am-ddiffyn a ofodwyd i fynu yng Nghrist er ein cymmorth ni, Job i. 16. Col. i. 19. Gâd iddynt ddyfod i mewn a chael lle yn dy feddwl. Ystyria ei fod ef wedi ei dderchafu "yn Dywysog ac yn Iachawdwr, i roddi "edifeirwch i Israel," Aët. v. 31. ac os i roddi edifeirwch, i roi nerth i farweiddio pecbod hefyd, heb yr hyn nid yw, ac ni ddichon y llall fod yn cael ei gyfrannu. Fe ddywaid Crist ein bod yn derbyn grâs i'n glanhâu, trwy aros ynddo ef, Ioan xv. 3. I weithredu

ffydd ar y cyflawnder fydd yng Nghrist, gogyfer â'n diffyg a'n cymmorth ni, fydd yn foddion tra godidog o'n preswyliaid ynddo: canys ein impiad i mewn iddo; a'n arosiad ynddo, fydd y naill megis y llall trwy ffydd. Rhuf. xi. 19. 20. Gan hynny bydded i'th enaid ymarfer trwy ffydd â'r fath feddyliau neu fyfyrdodau a'r hyn a ganlyn.—'Myfi ydwyf creadur tlawd ac egwan, "anfasadwy fel dwfr, ni ragoraf fi," Gen. xlix. 4. 'Y mae'r llygredd hwn yn rhy galed i mi, ac wrth y 'drws o ddifetha fy enaid. Mynych berfwadio fy hun 'a wnaethym, fy mod yn cael goruchafiaeth ar fy 'chwantau, ond fe'm twyllwyd yn fuan: felly yn awr 'yr wyf yn gweled yn eglur, mai oddieithr im' fwyn- 'hâu rhyw gymmorth godidog a goruwch-naturiol, 'byddaf wedi fy llwyr-anrheithio, a'm temlio i yma- 'adawiad hollol â Duw. Ond etto, er mai dyma fy 'nghyflwr, O fy enaid, gwêl yr Arglwydd Iesu! yr 'hwn fydd â phob cyflawnder o râs ac o allu yn ei 'feddiant, i'th wneuthur yn fwy na choncwerwr ar dy 'elynyon ysprydol. Paham y dywedi ac y llefari, "Cuddiwyd fy ffordd oddi wrth yr Arglwydd, a'm "barn a aeth heibio i'm Duw. Oni wyddost, oni chly- "waist na ddiffigia ac na flina Duw'r tragywyddoldeb; "yr Arglwydd, Creawdwr cyrrau'r ddaear? Yr hwn a "rydd nerth i'r diffygiol, ac a amlha gryfder i'r "dirym," Esay xl. 27, 28, 29, &c. 'Efe a ddichon 'wneuthur craffdir fy enaid yn llynn, "a'r tir sychedig "yn ffynhonnau dyfroedd: " 'ie gwneuthur i'r drigfa 'dreigiau, sef y galon hon ag fy'n llawn o chwantau 'afian, a nwydau tanllyd, o fod yn "gyfle corfennau "a brwyn," yn lle o ffrwyth iddo ei hun,' Esay xxxv. 7. Felly y darfu i Dduw gymal *Paul* tan ei brofedig-
aethau,

aethau, âg ystyriaeth o ddigonolrwydd ei rās : “ Di-
“ gon i ti fy ngrās i,” 2 Cor. xii. 9. Byded gan hynny
i ti, trwy ffydd, fyfyrto yn fynych ar y cymmorth a’r
cyflawnder fydd yn Iesu Grist, a’r modd y dichon efe
y pryd y mynno, roddi nerth a gwaredigaeth i ti.

2/, Derchafa i fynu dy galon trwy ffydd, *mewn*
disgwyliad o gymmorth oddi wrth Grist : y mae cym-
morth neu amddiffyn oddi wrth Grist ar yr achos hwn
yn gyffelyb i weledi aeth y prophwyd, yr hon “ fydd
“ etto dros amfer gosodedig, ond hi a lefaru o’r di-
“ wedd, ac ni thwylla : o’s erys, disgwyl am dani ; ca-
“ nys gan ddyfod y daw, nid oeda,” Hab. ii. 3. Er
ymddangos o honi yn hîr i ti yn ei dyfodiad, pan ydwyt
tan dy ofid a’th drallod, etto hi fydd sicr o ddyfod yn
amfer appwyntiedig yr Arglwydd Iesu, yr hwn yw’r
amfer goreu. Os bydd i ti gan hynny dderchafu dy
galon *mewn* fyfydlog ddisgwyliad am gymmorth oddi
wrth Iesu Grist ; os bydd dy lygaid tu ag atto megis
“ y mae llygaid gweision ar law eu meistraid,” pan
ddisgwyliant ryw ffafr ganddynt, Sal. cxxiii. bydd
i’th enaid fod yn sicr o gael ei ddiwallu, a thi awar-
edir yn ddïau. Efe a ddarostwng dy chwant, a’th ddi-
wedd a fydd yn dangnefedd : “ Oni chredwch, dïau
“ ni sicrhêir chwi,” Esay vii. 9.

Ond ti a ddlywedi, Pa sail fydd gennyf i adeiladu
fy ngobaith arno, fel na’m siommer yn y diwedd ym-
herthynas i’m disgwyliad hwn ?

Att. Megis y mae dy angenrheidrwydd yn dy ofod
ar waith i ymosyn am ymwared, felly y mae yn yr
Arglwydd Iesu anneirif o bethau i’th annog a’th ym-
rwymo i’r disgwyliad hwn. Yn awr, fe “ ryngodd

"bedd i'r Tâd drigo o bob cyflawnder yng "Ngrift," Col. i. 19. 'fel "o'i gyflawnder ef y derbyniem "ni oll, a grâs am râs," Ioan i. 16. Efe yw'r pen oddi wrth ba un y mae'n rhaid i'r dŷn newydd dderbyn dylanwadau o fywyd a nerth, os amgen efe a ddiflanna ac a ddiffyia bob dydd, Col. ii. 19. Os ydym "wedi ymgadarnhau mewn nerth, trwy ei Ysryd "ef, yn y dŷn oddi mewn;" hyn fydd, am "fod "Crist yn trigo trwy ffydd yn ein calonnau" ni, Ephes. iii. 16, 17. Na's dichon y gwaith hwn gael ei wneuthur hefyd heb yr Ysryd mi a ddangosais o'r blaen, ac am ysryd Crist mae'n rhaid i ni Weddio.— Pob ffordd o ymdrech ac ymryson a'r ni ofodir ar waith trwy'r disgwyliad hwn am gymmorth oddi wrth Crist, ac ef yn unig, ni byddant i ddim pwrpas, ac ni wnant leshâd i ti: i.e, os ydyw ddim amgen na'r hyn ag fdd yn cynnorthwyo dy galon yn y disgwyliad hwn, neu'r moddion appwyntiedig gan Crist, i dderbyn cymmorth ganddo, hwy fyddant i gyd yn ofer ac yn ddifudd.

Yn awr, i'th annog ymhellach i'r disgwyliad hwn am gymmorth oddi wrth Crist,

1. Ystyria ei drugarowgrwydd, ei dofturi, a'i ffyddlondeb fel y mae'n Arch-offeiriad ar ddeheulaw Dduw, yn eiriol trofom ni. Diau ei tod yn cyd-ymdeimlo â thi, ac yn tofturio wrthyt tan dy wasgfeun a'th drallodion. Gwel, a darllen Heb. ii. 17, 18. a iv. 15, 16. Yr annogaeth yn yr adnod ddiweddaf, sef yr 16, yw'r un ag wyf fi yn awr arni; yn bendisaddef, bod i ni gynnwys disgwyliad am gymmorth oddi wrth Crist, yr hwn y mae'r apostol yn ei alw yma "yn gymmorth "cyfamferol." Medd yr enaid, "Os cymmorth cyfamferol fydd yn bod, byddei felly i mi yn fy amgylchiad

'gylchiad presennol. Dyma'r peth yr wyf yn hiriaethu
'am dano. Myfi ydwyf barod i farw, im difetha, a
'bod yn golledig byth! Anwiredd a'm gorchfyga, o's
'na dderbŷnïaf gymmorth." Ebe'r apostol, disgwyl-
iwech y cymmorth, yr amddiffyn, y grâs hwn oddi wrth
Grist; Ie, ond ar bwy gyfrif? yr hyn y mae'n ei ofod
i lawr, adn. 14 a'r 15. Mi anturiaf ddywedyd, y bydd
i'r un peth yma o gadarnhâu'r enaid trwy ffydd mewn
disgwyliad am gymmorth oddi wrth Iesu Grist, o
herwydd ei drugarogrwydd fel ein Harch-offeiriad, yn
fwy effeithiol i ddinistrio dy chwant neu'th bechod, ac
a ddaw i ganlyniad gwell ac ebrwyddach, na thrwy
arfer y moddion mwyaf llym a chaled o hunan-far-
weiddiad, a ddefnyddiodd neb o feibion dynion i'r diben
hynny. Ie, gadêwch i mi chwanegu na fu, ac na fydd
un enaid byth yn golledig, trwy rym awdurdodol un-
rhyw chwant, pechod, neu ly-redd, ag a dderchafai ei
hunan trwy ffydd hyd ddisgwliad am gymmorth oddi
wrth Iesu Grist, Esay lv. 1—3. Dat. iii. 18.

2. Ystyria ei ffyddlondeb ef yr hwn fydd wedi a-
ddaw yr hyn a all dy gofodi i fynu, a'th gynnal mewn
disgwyliad am gymmorth ganddo. Ere addawodd
gynnorthwyo rhai yn y fath amgylchiad, ac efe a gy-
flawna ei air i'r eithaf. Fe ddywed yr Arglwydd fod ei
gyfammod â ni yn yffelyb i ddefodau'r nefoedd, yr
haul, y lleuad, a'r ser, ag fydd â'u cylchoedd yn ofod-
edig iddynt, Jer. xxxi. 35, 36. felly y bydd dy gym-
morth dithau oddi wrth Grist. Fe ddaw yn ei anfer
megis gwllith, ac fel gwllaw ar grafsir: canys "ffyddlon
"yw'r hwn a addawodd." Addewidion neillduol, i'r
pwrpas hwn ydynt yn anneirif: â'r cyfryw o honynt
ag

ag a ymddengys yn fwyaf perthynol i'w gyflwr, dylai yr enaid ymwisgo ac ymarfogi beunydd.

Y mae dwy fantais ragorol beunydd yn cydfyned â'r disgwyliad hwn o gymmorth oddi wrth Grist.

(1.) Y mae'n ei gymmell i roddi ymwared gyflawn ac ebrwydd i ni. Ein Harglwydd Iesu Grist a fynnei i'n calonau roddi lle i'r disgwyliad hwn, trwy ei gymmwynafgarwch a'i ofal trosom, ynghyd â'i addewidion i ni. Ni ddywedodd efe un amfer wrth hâd Jacob, " Ceisiwch fy wyneb yn ofer. " Os cymmerwn Grist yn ffynnon o'n cymnorth a'n cysuron, ni fetha efe gyflawni ac ateb ein diffygion.

(2.) Y mae'n rhwymo'r galon i ddyfal ddisgwyliad, trwy'r amrywiol ffyrdd o'r moddion ymhâ rai y mae Crist yn arferedig o gyfrannu ei hun i'r enaid: ac felly y mae'n cymmeryd atto iawn gynnorthwy pob grafusau ac ordinhadau appwyntiedig. Y ffordd a'r moddion trwy ba rai y mae Crist yn arferol o gyfrannu ei hun yn gyffredin, yw ei ordinhadau. Y neb fydd yn disgwyl rhyw ffaf neu rodd ganddo, a raid iddo yno wilied am dani. Y mae disgwyliad neu obaith ffydd yn gosod y galon ar waith: nid am obaith segur a disail yr wyf yn tlefaru. Yn awr, os oes dîm rhinwedd, effaith, neu rym mewn gweddi a sacrament, ynghyd â moddion eraill, i'r diben hwn o farwhâu pechod, fe fydd y credadyn yn sicr o gymmer d rhan yn yr ymarferiad o honynt, trwy'r disgwyliad hwn o gymmorth oddi wrth Grist. Ar yr achos hwn yr wyf yn cyfrif pob gweithrediadau neillduol, trwy weddi, myfyrdod, ar cyffelyb. Pan y mae eu seiliau ar y gwaelod hwn, a'u tarddiad oddi wrth y cyfryw wreiddyn, y maent o ddefnydd neillduoli'r pwrpas hwn, ac nid oll heb hynny.

Yn awr, ynglŷn â'r cyfarwyddyd hwn, gellir chwanegu'r hyn a ganlyn.

1. Ymarfer ffydd yn neillduol ar ddioddefaint a marwolaeth Crist; oddi wrth yr hyn yn unig y mae marweiddiad o lygredd ynom ni yn tarddu. Hyn ydoedd un o brif-ddibenion ei groeshoeliad, sef i groeshoelio yn ysprydol, a marwhâu y gweddillion o bechod mewn credinwyr; yr hyn a fydd efe, trwy ei Yspryd, yn fier o'i gyflawni, i Ioan iii. Pa beth bynnag a ddaeth neu a effeithiodd ar ein natur trwy ei demtasiwn cyntaf yn Eden, fe fu Criff farw i'w dinistrio ac i'w llwyr ddiddymmu! Tit. iii. 14. Hyn ydodd yn amcanu ac yn cyfeirio atto (yr hyn ni fetha ei gyflawni) yn ei waith yn rhoddi ei hun trosom. Bod i ni gael ein rhyddhâu oddi tan awdurdod ein pechodau, a'n puro oddi wrth ein halogedig chwantau, hyn ydoedd ei brif amcan ef, Gwêl Eph. v. 26, 27. Yr holl bethau hyn ar yr eglwys a gyflawnir, yn yr amrywiol raddau o honynt, trwy rinwedd marwolaeth Crist. O herwydd ein golchi, puro, a'n glanhâu, fydd bob amfer yn cael ei gyfrif i'w waed ef, Gwêl Ioan i, 7. Heb. i. 3. Dat. i. 5. ac Heb, ix. 14. Hyn yw'r peth yr ydym ninneu yn cyrchu atto, ac yn dilyn ar ei ol; bod i'n cydwybodau gael eu puro oddi wrth weithredoedd drwg, heb gael lle ynom mwy. Hyn yn fier a ddygir oddi amgylch trwy farwolaeth Crist: fe â rhinwedd allan oddi yno i'r diben hwn. Yn wir, pob cynnorthwyadau oddi wrth yr Yspryd, fydd yn dyfod i ni trwy ddioddefiadau'r groes. Hyn y mae'r apostol yn ei osod allan, yn Rhuf. vi. 3. 4. 5. 6. Bod wedi ein bedyddio i farwolaeth Crist yw ein cyd-ffurfiad iddo: bod ein llygredigaethau yn cael eu marweiddio ynom, me-

gis y bu efe farw trofom. Nyni a groeshoeliwyd gyd âg ef mewn ffordd haeddiannol neu gyffredinol ; o herwydd pwrcafu o hono trwy hynny i ni yr Yspryd i farweiddio pechod—mewn ffordd effeithiol neu rinweddol ; o herwydd fod rhinwedd yn deilliaw oddi wrth ei farwolaeth ef i groeshoelio'r hên ddyn, neu gorph pechod ynom ni. Crist trwy ei farwolaeth a ddinistriodd weithredoedd y Diafol, ac a bwrcasodd yn y fath fodd, yr Yspryd i ddarostwng pechod, ac i deyrnasu ei hunan mewn credinwyr, fel na all llygredd gael ei ddiben neu amcan i lywodraethu arnynt mwy.

Gan hynny ymarferwch ffydd ym marwolaeth Crist, a hynny tan y ddwy ystyriaeth hon : 1af, Trwy ddif-gwyliad am gymmorth a nerth oddi wrth Grist : 2l, Trwy ymdrechu i gael ein cyd-ffurfio ag ef. I hyn gwêl Gal. iii. 1. Bydded fod ffydd yn edrych ar Grist trwy'r efengyl, megis yn marw a chweddi ei groesholio trofom. Edrychw'n arno tan faich neu bwys ein pechodau, yn llefain, yn gruddfan, yn gwaedu, ac yn marw ! Dygwn ef yn yr amgylchiad neu'r cyflwr hwnnw i mewn i'n calonnau trwy ffydd. Gwneler cymhwysiad o'i waed wedi ei dywallt felly trofom at ein heneidiau, a hynny yn feunyddiol.

II. Yspryd Crist yn unig sy'n argyhoeddi'r gydwybod yn effeithiol, o ddrwg, niweid, ac euogrwydd y pechod, llygredd, neu'r chwant ag sydd i'w farweiddio. Heb yr argyhoeddiad awdurdodol hwn o eiddo'r Yspryd ni fydd i ddim gwaith trwyadl gael ei wneuthur. Sicr yw fod dynion doeth a deallus, etto yn ymddifad o Yspryd Duw, heb feddwl fod y pethau hynny ddim oll yn bechod, ag sydd â'u prif-gynnyrfiadau a'u gweith-rheddiadau

rediadau yn gynnwysedig ynddynt. Yr Yspryd yn unig a argyhoedda ddŷn i bwrpas trwy ofod Mellt a tharanau'r Ddeddf o flaen Dynion. A thyma'r peth cyntaf y mae'r Yspryd yn ei wneud i'r diben o farweiddio unrhyw lygredd neu chwant, pa bynnag: y mae'n argyhoeddi'r enaid o'r drŵg o hono; yn torri ymaith ei holl efgufodion a'r dadleuon o'i blegyd; yn datguddio ei ddichellion a'i gyfrwyfdra; yn gwneud i'r pechadur gyfaddaf ei drueni a'i ffieidd-dra, ac yn peri iddo orwedd yn y llwch tan wir deimlad o hono. Oddi eithr i hyn gael ei wneud, fe fydd i'r hyn oll a ganlyn fyned yn ofer.

2. Yr Yspryd yn unig fydd yn datguddio i ni gyflawnder Crist er ein cymmorth a'n hamddiffyn; yr hon fydd ystyriaeth ag sy'n cadw'r galon rhag ffyrdd neu foddion amghyfreithlon; ac hefyd rhag suddo i anobaith. 1 Cor. ii. 8.

3. Yr Yspryd yn unig fydd yn sefydlu'r galon mewn disgwyliad o gymmorth oddi wrth Crist, yr hyn yw'r prif foddion godidog o farweiddiad, megis ag yr amlygwyd, 2 Cor. i. 21.

4. Yr Yspryd yw awdwr, a pherffeithydd ein Sancteiddhâd, (neu'r Bywyd ysprydol ynom;) Canys yr Yspryd Glân sy'n cyfrannu adnewyddol nerth, trwy ddi-lyniadau o ras, i'n cynnyddu mewn Sancteiddrwydd, pan fyddo'r egwyddor lygredig yn gwanhau ac yn diflannu ynom, Eph. iii. 16. 18.

6. Yn holl ertyniadau yr enaid at Dduw ar yr achos hon, ymae'n cael ei gynhالياeth a'i gymmorth oddi wrth yr Yspryd Glân. Efe yw'r un ag a gyfenwir yn "Yspryd gras a gweddïau, wedi ei addaw i'r rhai a
edrychant

“edrychant arno Ef, yr hwn a wanasant,” Zec. xii. 10.
 gan eu cynnorthwyo i weddio ac i erfyn “ag ocheneid-
 “iau annhraethadwy,” Rhuf. viii. 26. Efe yw'r
 ffordd neu'r cyfrwng mawr o oruchafiaeth a llwyddiant
 ein ffydd ni wrth orfedd gras. Trwy hyn ymdrechodd
 Paul â'i brofedigaeth, pa beth bynnag oedd: “Am y
 “peth hwn mi a attolygais i'r Arglwydd deirgwaith,
 “ar fod iddo ymadael â mi, 2 Cor. xii. 8.—I ddiwe-
 ddu'r Traethawd hwn yngeiriau'r Apostol Judas, adn.
 20, 21, 24, a'r 25 o'i Epistol: “Anwylyd, gan
 eich adeiladu “eich hunain ar eich sancteiddiaf
 “ffydd, a gweddio yn yr YSPRYD GLAN; ym-
 “gedwch ynghariad Dŵw, gan ddisgwyl trugaredd
 “ein Harglwydd IESU GRIST i fywyd tragywyddol.
 “Eithri'r Hwn a ddichon eich cadw chwi yn ddigwmp,
 “a'ch gosod ger bron ei orfeddfaingc ef yn ddifeius
 “mewn gorfoledd:—I'r unig ddoeth Dŵw, ein
 “Hiachawdwr ni, y byddo gogoniant a mawredd, gallu
 “ac awdurdod, yr awr hon ac yn dragywydd, Amen.

